Ateitis

NR. 2-3 1994

XII Ateitininkų Kongresas

Vilnius 1994

Ateitis

GARBĖ IR PADĖKA KRISTUI!
Danutė Bindokienė 41

VISKAS TAU, VIEŠPATIE 42

GRĮŽTAM, GRĮŽTAM ... NAMO
Kun. Valdemaras Cukuras 43

ATEITININKŲ KONGRESO PROGRAMA 44

I. PRADINIS ATEITININKŲ VEIDAS
Stasys Yla 48

II. ŽMONĖS IR ĮVYKIAI ATEITININKŲ ISTORINĖJ RAIDOJ
Stasys Barzdukas 51

III. ATEITININKŲ DARBAI IR DIENOS
Antanas Maceina 54

IV. KOVOJANTI LIETUVA IR ATEITININKAI
Juozas Brazaitis-Ambrazevičius 59

AŠ NIEKO NEPAMAITINAU; MAŽOJI ŽEMĖ (eil.)
Birutė Grižienė 62

SEKMINĖS (eil.)
Antanas Vaičiulaitis 62

TIK NIEKUR NEIŠEIK (eil.)
Danutė Augienė 62

VERTA DAR KARTĄ ATIDŽIAU
PAŽVELGTI Į ATEITININKŲ HIMNĄ 63

MUS TURI GAIVINTI TIE PATYS IDEALAI...
Juozas Polikaitis 65

SUKAKTUVINIO ATEITIES KONGRESO PASISAKYMAI 67

NEPAPRASTOSIOS ATEITININKŲ KONFERENCIJOS 69

ATEITININKŲ FEDERACIJOS TARYBOS NUTARIMAI 71

ATEITININKIJOS ŠIANDIENINĖ PADĖTIS
Antanas Sužiedėlis 74

ŽVILGSNIS Į ATEITĮ
Vytautas Vygantas 83

Viršelyje: XII Ateitininkų kongreso plakatas, sukurtas Vyto Čuplinsko

Ateitininkų Federacijos leidžiamas katalikiškos lietuviškos orientacijos žurnalas

1994
VOL. LXXXIV NR. 2 - 3

REDAKTORĖ:
Danutė Bindokienė,
7155 S. Homan Ave.,
Chicago, IL 60629. USA
Telef. (312)776-2036

REDAKCIJOS NARĖ:
Ramunė Kubiliūtė

TECHNINIS REDAKTORIUS:
Jonas Kuprys

ADMINISTRATORIUS
Juozas Polikaitis
1209 Country Lane
Lemont, IL 60439, USA
Tel.: (708) 257-2022

Spaudos darbus atlieka Draugo spaustuvė Chicagoje. Leidžia Ateitininkų Federacija. Prenumerata metams JAV ir Kanadoje — 12.00 dol.; garbės prenumerata — 20.00 dol., susipažinimui 9.00 dol.; kituose kraštuose — 9.00 dol., išskyrus Pietų Ameriką (7.00 dol.).

ATEITIS (USPS 035-440) — a magazine published by-monthly, by the Lithuanian Catholic Federation Ateitis, Inc. Business address: 7235 S. Sacramento Ave., Chicago, IL 60629 USA. Yearly subscription in the US and Canada $12.00. Single copy $2.00. Second class postage paid at Chicago, Illinois.

© 1994 by the Lithuanian Catholic Federation *Ateitis*. All rights reserved. POSTMASTER. Send address changes to **ATEITIS, Business address: 1209 Country Lane, Lemont, IL 60439, USA.**

Garbė ir padėka Kristui!

Lietuvos Nacionalinė M.Mažvydo Biblioteka

Danutė Bindokienė

Žmonės mėgsta spręsti neišsprendžiamas mįsles; pvz.: kas pirmiau atsirado — kiaušinis ar paukštis; kiek angelų galėtų sutilpti ant smaigelės galvutės... O mes galėtume užminti dar vieną, lygiai taip pat sunkiai atspėjamą: ar ateitininkija gimė dėl to, kad 1910 metais pradėta leisti „Ateitis", o gal „Ateitis" išvydo pasaulio šviesą, nes jau buvo susiformavę ateitininkų organizacijos pradai?

Galime šį klausimą diskutuoti (ir jis buvo daug kartų diskutuotas!), kiek norime, ir vis neišvystysime vieningos nuomonės. Nėra abejonės, kad „Ateityje" jau gerokai per aštuoniasdešimt metų atsispindėjo ateitininkijos veidas, brendo jos vadai, idėjos ir didžios mintys, pirmuosius savo bandymus skelbė daugiau kaip du trečdaliai Lietuvos rašytojų, poetų, žurnalistų. Sunku net būtų nusakyti visą kultūrinį įnašą, kurį lietuvių tauta gavo kaip tik per „Ateities" žurnalą ir — tuo pačiu — ateitininkiją.

Jeigu „Ateitis" atspindėjo ateitininkijos kūrimąsi, augimą, brendimą, tai jos puslapiai pastaraisiais dešimtmečiais tapo tarytum dykuma, kurią retai tesudrėkina gailestingo debesėlio dovana. Tuomet viskas sužaliuoja, skuba žydėti, pasipila nuostabaus margumyno žaismas... ir vėl užeina sausros metas, ir vėl viskas apsnūsta. Bet nemiršta! Tereikia akstino, dirgiklio, garsesnio šauklio, energingesnio žmonių būrio ir ateitininkijos veikla pražysta naujo gyvastingumo, o „Ateitis" — žioruojančiais vaivorykštės atšvaitais.

Daugelį kartų tokiu atkstinu-šaukliu yra buvę ateitininkų kongresai arba nepaprastosios konferencijos, rengtos toli nuo savo tėvynės Lietuvos. Šie renginiai „nupūsdavo" dulkes nuo sustingusių veiklos variklių, kad jie vėl greičiau suktųsi, kad ateitininkija vėl išdrįstų ne tik savęs klausti — kas mes esame? kur einame: ar verta iš viso eiti pirmyn? ar tebetikime atietimi?, bet ieškoti atsakų. O atsakymai į tuos ir kitus klausimus suteikdavo jėgų bei ryžto žygiuoti paskui ateitininkišką vėliavą ir tikėti, kad vis dėlto galime atnaujinti Kristuje, jei ne visą pasaulį, tai bent save.

Paskutinis — XI kongresas vyko Čikagoje 1985 metais. Niekas negalėtų abejoti, kad jis buvo sėkmingas, nes kongreso atnešta atsinaujinimo dvasia palaikė ateitininkiją ne vienus metus. Bet po kongreso — visai neilgai trukus — prasidėjo įvykiai, kurie pakeitė ateitininkiją, Lietuvą ir galbūt visą pasaulį. Kalbėdami apie pavergtos tėvynės vargus 1985 metais, nei sapnuote nesusapnavome, kad po devynerių metų — 1994-siais — bus ruošiamas XII kongresas jau laisvoje Lietuvoje!

Kiek daug įvykių pažymėjo tuos devynerius metus — tarp 1985 ir šiandien. Anuomet, giedodami Ateitininkų himną, nelabai tikėjome, kad „Ateitį regim tėvynės laimingą", nepaisant viltingų himno žodžių, tariamų su nuoširdumu. O XII kongreso šūkis jau be jokių rezervų skelbia: „Ateitį regim tėvynės laimingą!"

Reikia tikėtis, kad šis kongresas išspręs ir tolimesnę ateitininkijos veiklą. Argi nelaukėme 50 metų svetimuose kraštuose kaip tik tokio nepaprasto įvykio (nors iš tikrųjų netikėjome, kad ta diena ateis mūsų gyvenimo tėkmėje), ar nesimeldėme ir nedirbome, nuolat atkreipę akis į pavergtą tėvynę, pasiryžę jai išsaugoti tai, ką anuomet, karo siaubo vejami, išsinešėme iš liepsnojančių namų?

Mes Lietuvos ateitininkams šiandien dovanojame ateitininkiškuosius idealus, veiklos patirtį, sukauptą medžiagą ir materialią paramą. Mes laukiame iš jų moralinės paspirties, broliškos meilės ir bendradarbiavimo Kristuje. Tomis dovanomis pasikeisime XII kongreso metu.

„Ateitis" savo ruožtu tikisi ir sau šviesesnio rytojaus. Po šešerių metų redagavimo laikas žurnalą perleisti į kitas rankas. Ateitininkų Federacijai šis nuosprendis buvo praneštas kovo mėn. pradžioje, bet buvau priprašyta užbaigti metus. Kadangi šis „Ateities" numeris išleidiamas XII kongreso proga, jame spausdinama medžiaga, parinkta iš buvusių kongresų ir konferencijų, kad prisimintume ir sujungtume, kas buvo, su dabartimi. Ateinančiame — šių metų ir šios redaktorės — paskutiniame numeryje grįšime prie įprastųjų skyrių.

Sveikindami XII Ateitininkų kongresą, tariame: Garbė ir padėka Kristui!

Viskas Tau, Viešpatie

Pradedant ypatingąsias ateitininkų konferencijas, kongresus, suvažiavimus ir kiekvieną susibūrimą, kreipiamės į Tą, kurio vardu trokštame „atnaujinti pasaulį". Be abejo, ir XII Ateitininkų kongresui yra sukurta malda, kurioje išsakyti mūsų lūkesčiai, viltys ir rūpesčiai, bet — labiausiai — džiaugsmas, kad ir Lietuva, ir ateitininkija vėl yra laisva.

Čia pateikiame dvi maldas iš dviejų paskutinių, užsienyje vykusių, ateitininkų kongresų: X — 1981 m. rugsėjo 3-7 d., XI — 1985 m. taip pat rugsėjo pirmomis dienomis. Abu kongresai vyko Čikagoje. Pirmoji malda sukurta prel. Vytauto Balčiūno, antroji — kun. Valdemaro M. Cukuro.

Pasaulio valdove, mes, ateitininkai, suvažiavę į Ateities 70 metų kongresą, garbiname tave gilausiai nusižeminę ir aukojame visą savo buitį tavo sūnaus, Įsikūnijusio Žodžio garbei. Tu skyrei jį mums karaliumi: palenk jam mūsų sielas, mūsų širdis ir mūsų kūnus — tegu nieko nedarome be jo valios ir įkvėpimo.

Kristau atpirkėjau, aukojame spindulius, kurie žėri mūsų vėliavoje, paženklintoje tavo kryžiumi. Tešviečia mums mokslo tiesa, ištryškusi iš tavo išminties. Težavi mus dorumas, kuriuo esi tu, aukščiausas Gėri! Teveda mus tautos meilė į darbą ir kovą dėl Lietuvos.

Dėkojame tau už mums duotą globą, pagalbą ir palaimą per 70 metų. Dėkojame tau už tavo gaivinančią rasą, sielos tvirtybę ir širdies galią. Dėkojame už tavo apvaizdą, kad gynei mus nuo priešo žabangų ir vedei mus stebuklingais keliais. Dėkojame tau, kad esi su mumis džiaugsmo ir liūdesio dienomis.

Ateitininkų sąjūdis gimė už mūsų tautos sienų. Buvome išeiviai, ieškojome laisvės ir šviesos svetimuose kraštuose. Nušvito rytai ateities ir užtekėjo laisvės saulė brangioje tėvynėj ir grįžom kurti naują gyvenimą. Bet netrukus vėl apglėbė tautą tamsa. Ir jau 36 metai esame tremtyje. Tavo malonės padedami, Dieve, neiškrikome, bet susiglaudėm. Ir tikime, kad regėsime — ateitį tėvynės laimingą ir švies mums kryžius ant mūsų vėliavos, tad stosime drąsiai į kovą garbingą ir dirbsim, kovosime dėl Lietuvos.

Dieve, laimink mūsų suvažiavimą, laimink kiekvieną narį ir mūsų šeimas. Duok mums jėgų ryžtingai pakelti sunkią tremties dalią. Padaryk, kad visi mes liktume ištikimi savo tėvynei ir grįžtume į ją, nešdami naują atgimimo ugnį. Pasilikusius tėvynėje stiprink, ir dėl tavo vardo ir tautos laisvės kenčiančius paguosk. Amžiną šviesą suteik tiems, kurie jau yra mirę kovos lauke. Šito prašome mūsų tautos kankinių vardu.

Amen.

Gerasis Viešpatie, mūsų Tėve, leisk mums pajusti savo artumą šią valandą, kurią Tavo ištikimos Ateitininkų šeimos vaikai stengsis atšvęsti savo gyvavimo deimantinę sukaktį.

Mums taip dabar reikalinga Tavoji ranka, kuri mus keltų ir guostų ir sykiu, kaip Viltį nešančius paukščius, paleistų į pasaulį, kur jų laukia nemaži pavojai, nepramatytos kliūtys, o gal ir ne vieną pasitiks kančia.

Mes esam įsitikinę, kad idėjos, kuriomis gyveno mūsų pirmtakai ir kurios taip pat ir mūsų širdis uždega, yra Tavo kūrybinės ugnies įžiebtos.

Padakryk, kad mes ištesėtume ir sugebėtume patraukti ir kitus prie Tavo Sūnaus, ir visi prisidėtume prie Jo didžiosios misijos — Visa, visa atnaujinti ir perkeisti, idant dabar besiniaukiančiam pasaulyje suspindėtų Tavoji Dvasia.

Šito ypač norėtume prašyti Lietuvai, mūsų tėvynei, kurios meilė dega mūsų širdyse.

Viso to drįstame prašyti per Tavo Sūnų, mūsų Viešpatį Jėzų Kristų. Amen.

Grįžtam, grįžtam ... namo

Kun. Valdemaras Cukuras

Kai Vilniaus Vingio parke nuaidės Dainų šventės harmoningi garsai, iš tolo pasirodys artėjanti džiaugsmingai klegianti minia. Tai ateitininkų šeimos vis didėjantis pulkas. Tarsi kalnų upeliai, dideli ir maži, sriaunūs ir kiek lėtesni liesis žemyn į Gedimino slėnį, kur lietuvių tautos šventovė — arkikatedra, kaip motina priglaus savo vaikus, nuo pačių jauniausių iki žilagalvių ateitininkijos veteranų. Šis chronologiškai skaitomas dvyliktuojų, iš tikrųjų bus pirmasis visuotinis, ekumeniškasis (taip vadinosi ir pirmieji Bažnyčios suvažiavimai) mūsų sąjūdžio narių susitikimas.

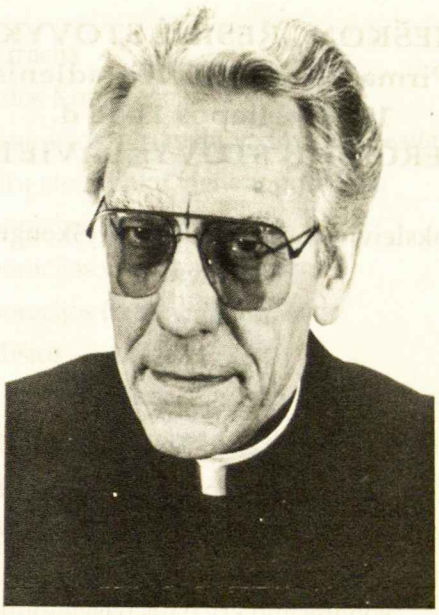

Kun. Valdemaras Cukuras.

Visi buvusieji ateitininkų Kongresai buvo sąjūdžiui tikros „rekolekcijos", iš kurių grįždami, parsivešėm naujas gaires, suvirpėdavom nauju entuziazmu. Visi dar galime gyvai prisiminti Jubiliejinį — žymintį 75 metų nueitąjį kelią. Gal viena būdingiausių temų, kuri aidu jungė visus ir Čikagoje ir po to Toronte, rodos, buvo ši: „Esame pasiekę kryžkelę. Mums būtina apsispręsti, kuria linkme pasuksime". Laisvės aušros Tėvynėje užjūris dar nepajuto, nors, skaitydami Kronikos puslapius, jautresnieji gal jau kai ką ir nujautė. Išsirinkome tada Toronte ir naują vadovybę, ir naujos programos sudarymui puikiai kvalifikuotą komitetą. Deja, artėjant vasaros atostogoms, vis ryškiau pastebėjom kad tik kelių užsidegusių ir pasiaukojančių asmenų dėka įstengėme Dainavą pripildyti jaunimo, bet mūsų studentai visada turėjo „graibstytis", sudarant metinę veiklos programą. Mums padėdavo ir iš Lietuvos atvykę bendraminčiai, ne tiek savo įneštu turiniu, kiek savo artuma, savo asmenimis, norinčiais iš mūsų kai ko pasimokyti. O mes gi — tik naudojomės kadaise bėgant iš Tėvynės atsineštais turtais, bet ir jie, kaip banke laikomas auksas, vis mažėjo... Prisimenu, raginau viename studijų savaitgalyje, kad nesidairytume, neimituotume gyvenamame krašte pastebimus veikos metodus, bet „semtumės iš mūsų pačių šaltinių". Būdavo, tiesa, staigiai sušvintančių deimančiukų — ir pas studentus, ir pas vyr. moksleivius. Tačiau visa tai buvo tik laikina pastanga „kūrenti" blėstantį idealizmą. Mes vis dar tebebuvome „kryžkelėje", ir bejėgiai daryti pirmą proveržį.

Jubiliejinis kongresas 1985 m. vis dėlto buvo sėkmingas. Džiaugėmės, kad programa suorganizuota ir pravest labai gyvai, nes joje dalyvavo didelė dalis pačių jauniausiųjų, o programos tekstą ir pagrindinę mintį sukūrė dabartinė „Draugo" vyr. redaktorė — taip pat jauna ir kūrybinga šatrijietė. Ar galima pamiršti tą vakaro procesiją su žvakutėmis į Marquette Parko lietuvių šventovę, kaip pakiliai nuaidėjo iš tūkstančio širdžių „Kaip grįžtančius namo paukščius...", kaip meldėmės Brighton Parko Marijos šventovėje, sekdami grakščius mūsų jauniausiųjų judesius, vedančius prie Dievo Motnos statulos? Taip, mūsų tarpe yra nuostabiai daug talentų, skaidrios ir džiaugsmingos dvasios. To talento yra ir Tėvynėje. Kam teko skaityti studentų redaguojamo „Gaudeamus" puslapiuose pasikalbėjimą su Lietuvos studentų ateitininkų pirmininku, galėjo įsitikinti, kokie dvasios turtai slypi katalikiškojo Lietuvos jaunimo tarpe.

Vykstame namo, nešini, kas buvo išsaugota iš atsivežtojo turto, įsiliesime į Kongresan atvykusį bendraminčių būrį. Šiame visuotiniame Kongrese turės naujai suspindėti Sąjūdžio kūrėjų pasirinktasis šūkis: „Omnia instaurare in Christo"! Jo originali graikiškoji mintis — ne tik atnaujinti, restauruoti, bet apjungti viską Kristuje. Originalioji šv. Pauliaus mintis nušvis visų mūsų akyse, susirinkus šeimoje, prie židinio. Kiti, kuriems nebus laimės į šį nepaprastąjį įvykį asmeniškai isijungti, bandysime meile ir malda pas juos nuvykti.

ATEITININKŲ KONGRESO PROGRAMA

ATEITĮ REGIM TĖVYNĖS LAIMINGĄ

PRIEŠKONGRESINĖ STOVYKLA
Pirmadienis — Ketvirtadienis
1994 m. liepos 11-14 d.
BERČIŪNŲ STOVYKLAVIETĖ

Studentų ir moksleivių darbo ir studijų prieškongresinė stovykla
Pirmadienis
1994 m. liepos 11 d.

12:00 val.	Autobusas išvyksta iš Vilniaus į Berčiūnus
16:30 val.	Nuncijaus Justo Mullor Garcia dialogas su jaunimu ir atvykusiais kongreso bei Berčiūnų apylinkės svečiais
17:30 val.	Prieškongresinės stovyklos atidarymas ir kongresinio kryžiaus pašventinimas vėliavų aikštėje
18:00 val.	Šv. Mišios — ant susprogdintos koplyčios pamatų
19:00 val.	Naujos Berčiūnų bažnyčios kertinio akmens pašventinimas
20:00 val.	Vakaro programa ir vaišės
21:00 val.	Autobusas išvyksta iš Berčiūnų į Vilnių

Antradienis
1994 m. liepos 12 d.
Prieškongresinės stovyklos dalyvių darbo diena

Trečiadienis
1994 m. liepos 13 d.
Prieškongresinės stovyklos akademinių svarstybų diena

Ketvirtadienis
1994 m. liepos 14 d.
Prieškongresinės stovyklos uždarymas, ekskursija ir kelionė į XII Ateitininkų Federacijos Kongresą Vilniuje

ATEITININKŲ FEDERACIJOS XII KONGRESO PROGRAMA

1994 m. liepos 14-17 d., Vilnius

Ketvirtadienis—1994 m. liepos 14 d.
Vilniaus Valstybinė Filharmonija

10:00 val. Registracija
11:00 val. Spaudos Konferencija
12:00 val. Ateitininkijos vyriausių vadovybių pasitarimai
14:00 val. Atskirų ateitininkų vienetų posėdžiai
Korporacijos Gaja susitikimas
Korporacijos Giedra susitikimas
Korporacijos Grandis susitikimas
18:00 val. Šv. Mišios — Aušros Vartai
Vyriausias koncelebrantas ir pamokslininkas J.E. Vkysk. Sigitas Tamkevičius
20:00 val. Susipažinimo vakaras — Vilniaus universiteto kieme
Jaunimo programa
Šokiai ir žaidimai

Penktadienis—1994 m. liepos 15 d.
Vilniaus Valstybinė Filharmonija

09:00 val. Registracija

10:00 val. **IŠKILMINGAS KONGRESO ATIDARYMAS**
Įvadas
Organizacinio komiteto pirmininko žodis
Vaidotas Vaičaitis
Prezidiumo sudarymas
Ateitininkų Federacijos Generalinis sekretorius — Juozas Baužys
Prezidiumo pirmininko žodis
Lietuvos himnas ir žuvusiųjų pagerbimas
Invokacija — LAF Dvasios Vadas
J.E. Vysk. Sigitas Tamkevičius
Popiežiaus palaiminimas
Nuncijus Arkivysk. Justo Mullor Garcia
J.E. Kardinolo Vincento Sladkevičiaus žodis
Lietuvos prezidento žodis
Algirdas Brazauskas
Lietuvos Ateitininkų Federacijos pirmininko žodis
Dr. Arvydas Žygas
Ateitininkų Federacijos Vado žodis
Juozas Polikaitis

12:30 val. Pietų pertrauka

14:30 val. **LAISVĖ IR ATSAKOMYBĖ**

„Piliečio atsakomybė valstybėje"

Prof. Vytautas Landsbergis (Vilnius)

„Ateitininkai ir vertybių pluralizmas modernioje visuomenėje"

Dr. Vincas Bartusevičius (Vokietija)

16:00 val. Bendros diskusijos

17:00 val. Vakarienės pertrauka

19:00 val. Iškilmingos šv. Mišios — **Vilniaus arkikatedra**

Vyriausas koncelebrantas ir pamokslininkas Arkivysk. Audrys Bačkis

20:30 val. Eitynės iki Parlamento rūmų

Kun. Roberto Grigo žodis

Žuvusiųjų už laisvę pagerbimas — žodžio ir dainų pynė

Šeštadienis—1994 m. liepos 16 d.
Vilniaus Valstybinė Filharmonija

08:00 val. Registracija

09:00 val. Šv. Mišios Šv. Kazimiero bažnyčia

Pamokslininkas — LAF SAS Dvasios Vadas Kun. Ričardas Repšys

10:30 val. **VISUOMENĖ IR KULTŪRA**

„Valstybės vaidmuo tautos kultūros ugdyme"

Dr. Kęstutis Girnius (Vokietija)

„Kūrėjo atsakomybė visuomenei"

Jonas Mikelinskas (Vilnius)

12:00 val. Bendros diskusijos

12:45 val. Pietų pertrauka

14:30 val. **„ŠEIMA — TAUTOS GYVYBĖS BRANDUOLYS"**

Simpoziumas:

Almis Kuolas (Los Angeles)

Vidas Abraitis (Kaunas)

Dr. Nijolė Liobikienė (Kaunas)

Dalilė Polikaitienė (Los Angeles)

15:45 val. Diskusijos sąjungų apimtyje simpoziumo tema

16:30 val. **ATEITININKŲ FEDERACIJOS ORGANIZACINIS POSĖDIS**

Įvadas

Ateitininkų Federacijos Vado rinkimai

Ateitininkų Federacijos Tarybos sudarymas

Ateitininkų Federacijos Konstitucinės komisijos sudarymas

18:30 val. Vakarienės pertrauka

20:00 val. **LITERATŪROS IR KŪRYBOS VAKARAS**

Koordinuoja Virginija Kochanskytė

Dalyvauja: Bernardas Brazdžionis

Kazys Bradūnas

Aldona Puišytė

Kęstutis Genys

Jonas Juškaitis

Kun. Robertas Grigas ir muzikiniai vienetai

Sekmadienis—1994 m. liepos 17 d.
Vilniaus Valstybinė Filharmonija
JAUNIMO DIENA

10:00 val. Šv. Mišios — Jonų bažnyčia

Vyriausas koncelebrantas Arkivysk. Audrys Bačkis

Pamokslininkas — Kun. Gintaras Grušas

11:45 val. „Popiežiaus atsilankymo reikšmė
ir mūsų uždaviniai žengiant į 21-mąį amžių"

J.E. Arkivysk. Audrys Bačkis

12:30 val. Pietų pertrauka

15:00 val. **„PASAULIETIS LIUDIJA KRISTŲ"**

Simpoziumas:

Moderatorė:

Albina Saladūnaitė (Panevėžys)

Nariai:

Dalia Staniškienė (Cleveland)

Petras Plumpa (Vilnius)

Indrė Čuplinskaitė (Kanada)

16:00 val. Diskusijos sąjungų apimtyje simpoziumo tema

17:00 val. **IŠKILMINGAS KONGRESO UŽBAIGIMAS**

Vėliavų įnešimas

„ATEITĮ REGIM TĖVYNĖS LAIMINGĄ"

(Dr. Vytautas Vygantas)

Naujojo Ateitininkų Federacijos Vado žodis

Malda — Ateitininkų Federacijos Dvasios vadas

Kun. dr. Valdemaras Cukuras

Ateitininkų himnas

19:30 val. Jaunimui — gegužinė

I. Pradinis ateitininkų veidas

Stasys Yla

Stovint ant XII Ateitininkų kongreso slenksčio, yra svarbu iš naujo prisiminti, kas mes esame ir kodėl mes esame kaip tik tokie: ką reiškia būti ateitininku. Todėl čia pateikiame 4 straipsnius iš 1977 m. Čikagoje išleistos knygos „Ateitininkų keliu" (red. Stasys Barzdukas). D.B.

"Kiekvienai organizacijai yra svarbu pasididžiuoti savo istorija, jei to ji verta" („Ateitis", 1977, Nr. 4, 126). Svarbu susiliesti su gyvom versmėm, iš kurių organizacija gimė. Nemažiau svarbu palyginti dabarties veiklą bei polėkius su prieš tai buvusiais ir pasimokyti. Taip suprantu jauniausios kartos atstovo A. Razmos cituotą frazę.

Gaila, parašytos istorijos neturime. Ji teberašoma pačia egzistencija ir veikimu. Rašoma dabarčiai, o praeitis tirspta kaip druska, palikdama tik skonį. Tirpsta ir tie, kurie turėjo rašyti arba turėtų, bet žino, kad čia stovime prieš nelengvą uždavinį.

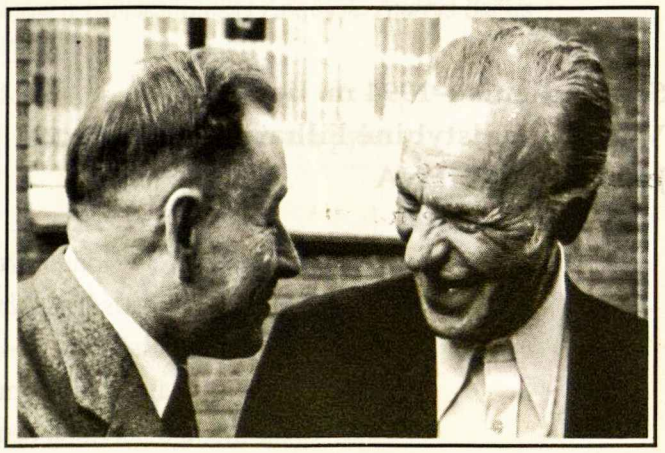

Prof. Antanas Maceina (iš kairės) ir kun. Stasys Yla.

Suvestinės istorijos klausimas

Pabrėžiam organizaciją. Tai daro ir A. Razma, jr. Iš tikro ji mus buria, palaiko, akstina. Bet ar ji nėra tik rėmai, skirti paveikslui? Rėmai pritaikomas dalykas: juos parenki, sukali, pagražini, priderini paveikslui, kuris jau yra gimęs. Ateitininkų atveju kaip tik pirma gimė paveikslas arba veiksmas — sąjūdis, o ne rėmai. Organizacija vijosi sąjūdį iš paskos — jį tikslino, glaudino, telkė į sąjungas, skaidė kuopelėmis — sekcijomis, korporacijomis, pagaliau sufederavo į vieną derinį.

Organizacija praėjo nemaža įvairių slenksčių, ligi tapo Federacija, kurios 50 metų sukaktį šįmet minime. Seniausias ir patvariausias vienetas buvo MAS — moksleivių sąjunga. (Kitais metais ji galėtų švęsti 70 metų nuo pirmųjų įstatų paruošos.) Studentų sąjunga (SAS), įsikūrusi 1910 m., prarado savitą veikimą moksleivių dėlei. Dovydaitis, perėmęs jų vadovybę ir pradėjęs redaguoti „Ateitį", pametė iš akių studentus. Pastarieji tapo tik talkininkais pirmiesiems — ligi savitą vienetą atkūrė 1920 m. Tais metais, I kongreso metu, buvo sudaryta ir ASS (sendraugių) valdyba, o jų įstatai buvo paruošti tik 1927 m., Palangos konferencijos metu.

Šie faktai, manau, pakankamai įtikina, kad ateitininkiją nešė ne organizacija, o sąjūdinis veiksmas bei vyksmas, kuriam apibūdinti reikia atskiros istorijos, ir ji būtų gal įdomiausia. Antroji, pagal svarbą, o kai kuriais atžvilgiais ir pirmoji būtų asmenybių — steigėjų, vadų, pirmūnų istorija. Tų brandžių, plataus akiračio asmenybių, iškilių intelektualiai ir moraliai, buvo visas būrys, ir jie jautė tautos pulsą, numatė uždavinius ateičiai. Tos asmenybės akstino ir moderavo sąjūdį, planavo ir tikslino organizaciją, inspiravo ir žavėjo ateitininkus.

Suvesti į vieną tas tris istorijas — sąjūdinę, asmenybinę ir organizacinę — reikėtų gero žinovo ir nemažesnio meistro. Ar jo sulauksime, ar greitai? Tuo tarpu turime medžiagos organizacinei istorijai „Ateitininkų vadove", sąjūdinei impulsų bei gairių pavidalu „Ateitininkų ideologijoje", „Ideale ir laike", programiniuose straipsniuose „Ateityje", „Židinyje", „Aiduose". Asmenybių istorijos medžiaga, ačiū Dievui, gausėja Šalkauskio, Pakšto, Dovydaičio, Krupavičiaus, arkiv. Reinio monografijomis.

Iš kur tas gajumas

Tenka grįžti prie klausimo, kas ir kaip ateitininkus išlaikė gyvus ir tvarius ligi dabar? Netikiu atsitiktinumu, nematau atsakymo pačioj organizacijoj kaip tokioj. Man regis, yra kažkokios gilesnės gajumo šaknys, ir jas, be istorijos, vargiai galima atsekti. Grįžta tas klausimas, galvojant apie pergyventą laiką — tuos du pasaulinius karus, okupacijas ir tremtį. Kiek daug dalykų tie vulkanai palaidojo—ištisas valstybes, institucijas, ką jau kalbėti apie sąjūdžius ir organizacijas. Kodėl išliko ateitininkai?

Gajus yra *tautinis* elementas, kurį ateitininkai įsisavino pačiu gimimu. Jie įsiliejo į tautinio sąjūdžio vagą, nors ir vėlokai. Rado tą vagą suskilusią į dvi šakas: krikščionišką ir antikrikščionišką. Sutapo su *krikščioniškąja*. Tai buvo antras jų gajumo elementas. Kodėl? Tautinis krikščioniškasis sąjūdis mūsų tautoj buvo seniausias ir natūraliausias, atsirėmęs į tautos kamieną — liaudį. Prieš gimstant ateitininkams ta krikščioniškoji tautinė veiklos šaka buvo susidariusi gana aiškią *kultūrinės pažangos* ir *socialinės veiklos* programą. Tos programos kūrėjai buvo du žinomi akademikai — A. Dambrauskas-Jakštas ir Jurgis Matulaitis. Jakštas kultūrinei pažangai parinko plačią *visožvalgos* (jo terminas) bazę, t.y. tokią, kur susiderintų religija, filosofija ir mokslai. Jurgis Matulaitis, teologas ir sociologas, atėjo su *visoveiklos* šūkiu. „Mes privalome būti jėga užgrobiančia, visur įeinančia, įlendančia, pramušančia, apimančia, ne tik tokia, kuri ginasi... Eiti tenai, kur sunkiausia ir tenai stoti į darbą, ir tenai organizuotis ir kitus organizuoti" (Užrašai, 45). Organizuotis ne kuriam kitam tikslui, o, jo žodžiais, „atnaujinti Kristuje visus visuomenės darbus. Omnia instaurare in Christo!"

Dovydaitis, ruošdamas deklaraciją (Trys pamatiniai klausimai), užgriebė ir Jakšto visožvalgą, ir Matulaičio visoveiklą. Tas „Omnia" — tai plati visuma tiek pasaulėžiūriniu, tiek veiklos atžvilgiais ir buvo gal pati stipriausia ateitininkų atrama, nebeįveikiama laiko atmainų, bandymų ir visokių sukrėtimų.

Gimtoji ateitininkų „nuodėmė"

Kitas klausimas, kas ateitininkus pagimdė, ar reakcija — rezistencija nihilistinei prieškrikščioniškajai srovei? Tai kartojame ir pabrėžiame. Reakcija bei opozicija iš tikrųjų prasidėjo „Aušros" laikais — su Sil. Gimžausko „Priešaušriu", V. Pietario laiškais J. Šliūpui ir tolydžio buvo tęsiama „Apžvalgoj", „Tėvynės sarge", „Žinyčioj". Krikščioniškoji tautinio sąjūdžio kryptis tikrovėje nebuvo opozicinė, priešingai — pozicinė: pirmesnė, seniausia, sutapusi su tautos visuma. Ji tautinį sąjūdį ir kultūrinį tautos kėlimą siejo su katalikiškumu — krikščionybe. Opozicijon išėjo naujosios srovės — romantinis neopagonizmas, socializmas, pozityvizmas; jie išjungė iš tautinės, kultūrinės, socialinės veiklos religiją, skelbė jai kovą.

Kova užtruko šimtmečio ketvirtį be ateitininkų. Kai jie gimė, pozicinė kovos pusė buvo persisvėrusi į stipriai pozityvų konstruktyvų tautos ugdymo kelią. Ateitininkai gimė tam tikroj laiko pilnatvėj; dirva jau buvo parengta, uždaviniai gerokai išryškėję, pasitikėjimas savo jėgomis atsigavęs. Dėl to jie galėjo motis ir stipriau reikštis. Opozicinių srovių tiesiogiai jie neatakavo, bet buvo patys atakuojami — pašiepiami, plakami, pravardžiuojami „davatkomis", „šventakupriais", klerikalais, atžagareiviais.

Tie epitetai lipo jiems dėl ryšio su religija ir kunigais. Valdyba, sudaryta 1910 m. Louvaine, Belgijoj, iš tikro buvo kuniginė — iš vienų kunigų — studentų. Tik po pusantrų metų ji buvo perduota pasauliečiams studentams Maskvoje su Pr. Dovydaičiu priešaky. Pirmoji klerikalinė „nuodėmė", sakytume, buvo greit išpirkta, bet neatleista kairiųjų ir liberalų dar ilgam laikui.

Ateitininkai atsistojo ant savų kojų, kaip pasaulietinis akademinis sąjūdis, ir tai buvo nauja anais laikais. Apsisprendę už religiją, ateitininkai nepasidarė bažnytinė sodalicinė draugija, kaip ne vienas sąjūdis Vakaruose. Kunigai (Petrapilio akademijos studentai teologai) pradėjo šį sąjūdį, bet atsisakė primato, dominacijos, vadovavimo, liko tik dvasiniais asistentais. Ateitininkai formavo save kaip naujas tautinis-kultūrinis-visuomeninis pasauliečių sąjūdis.

Pirmieji 3 dešimtmečiai

Ateitininkų originali žymė buvo veiksmas, bet ne dėl veiksmo. Veiksmas, atremtas į tiesą, kaip tai pabrėžė 1919 metų konferencijoje Pr. Kuraitis, vienas tų petrapilinių pradininkų ir Louvaino pirmosios valdybos narių. Tą mintį pakartojo 1921 metais St. Šalkauskis: Tiesa, paversta veiksmu, atseit — įveiksminta tiesa. Vienas ir antras stovėjo ant A. Jakšto visožvalginės bazės, taigi, tiesa pulnutinė — religinė, ir filosofinė, ir mokslinė. Religinė tiesa žmogui

ir gyvenimui formuoti, kitos — kultūrinei pažangai vystyti.

Kodėl buvo svarbu įveiksminti tiesą ne tik gyvenime, bet ir kultūroje? Dovydaitis ne be reikalo atakavo naują kultūros bei mokslo kryptį: ji buvo suskaldžiusi tiesą, sukūrusi mokslo vardu tariamos pažangos stabus. Ateitininkai gimė kaip naujas inteligentinis sąjūdis, siekiąs savo narius išmokslinti ir paruošti pozityviai veiklai visuomenėje.

Pirmasis ateitininkų dešimtmetis buvo apsisprendimo už pilnutinę tiesą ir krikščioniškosios gyvenimo plotmės išpažinimo dešimtmetis. Apsisprendimą ženklino gyvas intelektualinis interesas tiek uždaruose būreliuose, tiek ateitininkų spaudoje. Išpažinimą rodė ir atvirumas ir drąsa liudyti savo tikėjimą viešai ir jį ginti prieš atakas.

Antrasis dešimtmetis tolydžio svėrėsi į kitus du punktus — *susiorganizuoti* ir *išryškinti savo ideologiją*. Ateitininkų centro taryba 1922 m. konferencijoje sakosi turėjusi „17 posėdžių, kuriuose vis buvo rūpinamasi dėl geresnio organizacijos sutvarkymo" (Ateitis, 1922, Nr. 7, 156). Per tą dešimtmetį buvo įveiksmintos dvi sąjungos — studentų ir sendraugių, ir sukurta federacija. St. Šalkauskis II kongrese (1925) ir Palangos konferencijoj (1927) pateikė ideologijos apmatus ir toliau juos ryškino ligi 1930, kol buvo federacijos vadu.

Tretysis dešimtmetis buvo *kūrybos ir kultūrinės ekspansijos* dešimtmetis, pražydęs literatūriniais talentais, spaudos išugdymu, kultūriniais renginiais, įsiliejimu į švietimo ir mokslo darbus, ėjimu į profesines sritis ir vadovavimu visoms katalikų organizacijoms.

Kaip naujas raugas, ateitininkai formavo, skaidrino, kėlė tautos gyvenimą ir lygino kitų srovių aštrius pasireiškimus. Tie aštrieji kampai buvo trys: ateistinis marksizmas ir laisvamanybė, neopagoniškasis nacionalizmas ir laicistinis humanizmas. Prisiugdę stiprių žmonių su drąsia iniciatyva ir kūrybiniu veržlumu, be to, atstovaudami pozityviai kultūros pilnatvei, ateitininkai kūrė naują, labiau išlygintą tautos gyvenimo stilių. Tuo laimėjo atvirumo ir palankumo iš dviejų pastarųjų aštriųjų krypčių intelektualų bei meno žmonių. Daugelis jų be baimės darėsi ateitininkų vadovaujamų kultūrinių darbų bei užmojų bendradarbiais.

Dvi neįveiksmintos „proveržos"

Kultūrinis kilimas patenkino kurį laiką Šalkauskį ir Pakštą — buvusius kultūrinio „Romuvos" sąjūdžio kūrėjus, atėjusius pas ateitininkus. Visuomeninis įsibėgėjimas ypač džiugino Krupavičių ir kitus aktyvistus. Tačiau nepatenkino Dovydaičio. Pradedant II dešimtmetį, jis prabilo lyg anos pirminės savo deklaracijos tęsiniu. „Prikaišiojama krikščionybei mūsų tėvynėj, jog ji čia į mūsų tautos žmonių dvasią neįsigyvenusi, jog katalikų Bažnyčia čia šventųjų neturi. Į šiuos priekaištus, jei mes tikrai branginam Kristų, privalom drąsiai atsakyti: štai mes būsim šventaisiais!" Dovydaitis prabilo apie naują šventumo žymę, kuri būsianti pripažinta mūsų gadynėje, būtent — „inteligentinis Kristaus dvasios darbas šių dienų visuomenėje". Daug kalbame apie išsimokslinimą ir išsilavinimą, bet „kad tas visas darbas būtų atliekamas šventybės pagrindu, kad viskas būtų atliekama tuo pradu: *Nihil nisi per Christum* (viskas tik per Kristų) („Ateitis", 1921, Nr. 1-3,6).

Savo kreipiniu „įgyvendinti Kristų savyje" jis pradėjo tarp ateitininkų eucharistinį sąjūdį, toliau plėtė į susidomėjimą liturgija ir Šv. Raštu. Jis pats kūrė tą naują tada mažai populiarų ir galima sakyt „dar nepripažintą" naujo šventojo tipą — inteligentinio Kristaus dvasios darbininko visuomenėje.

Dovydaitis šiuo atveju nebuvo suprastas savo kolegų, bet turėjo sekėjų iš jaunesniųjų. Tik po 17 metų nelauktai atsiliepė Šalkauskis su „gyvosios dvasios" šūksniu. Kad ir kitais žodžiais, bet panašiais motyvais jis svorio centrą bandė perkelti iš organizacjos, visuomeninio veikimo technikos, iš kultūrinių pasinešimų į dvasinę plotmę, nes be dvasios daug kas darosi tik griaučiai. Ateitininkija sukluso, nors Šalkauskis kalbėjo ne vien ateitininkams.

Tai buvo ženklas, kad ketvirtasis ateitininkų dešimtmetis iš horizontalinės plotmės greičiausiai sversis į vertikalinę. Bet... to dešimtmečio išvakarėse prasidėjo II pasaulinis karas, ir jį sekė Lietuvos pavergimas. Ateitininkai neišbaigė ryškinti savo veido anais laikais — to vidinio bei sąjūdinio veido, tos savo misijos tautoje. O tremtyje ir emigracijoje jie pradėjo darbą, sakytume, iš naujo ir tam tikra prasme iš kito galo — nuo organizacijos. Atėjo ir kiti, daugiau horizontaliniai akcentai ir, suprantama, akivaizdoj valstybės sugniuždymo dideliu svoriu užgulė poltiniai interesai su jų skirtingom sampratom. Tik trečiojo tremties dešimtmečio pabaigoj vėl girdim praskambančius gyvosios dvasios atgarsius...

II. Žmonės ir įvykiai ateitininkų istorinėj raidoj

Stasys Barzdukas

1907 — žiemą kun. Vladas Jurgutis, Petrapilio dvasinės akademijos studentas, kelia naujos „būtent katalikų inteligentų organizacijos" mintį. Jam pritaria kunigai Pranas Kuraitis, Mečislovas Reinys, Mykolas Vaitkus.

1908 — vasarą Kaune Vl. Jurgučio šiuo reikalu sukviestame pasitarime dalyvauja Vl. Jurgutis, J. Galdikas, Pr. Kuraitis ir M. Vaitkus. Gaunamas „Draugijos" žurnalo redaktoriaus prel. A. Dambrausko-Jakšto pritarimas. Pradedamas „sunkus ir lėtas verbavimo darbas".

1909 — liepos 2 Louvaino universitete (Belgijoj) įsteigiama „Lietuvos-Lituanie" studentų draugija, kuriai priklauso A. Viskantas, P. Bielskus, J. Galdikas, E. Stukelis, S. Šultė.

1909 — spalio 28 Louvaine Pr. Kuraičio iniciatyva sudaromas komitetas lietuvių katalikų studentų sąjungai steigti: pirm. A. Viskantas,. sekr. Pr. Kuraitis, J. Galdikas, A. Maliauskis.

1910 — vasario 19 Louvaine Lietuvių Katalikų Studentų Sąjungos valdybos pirmame posėdy pareigomis pasiskirstyta šiaip: J. Galdikas — pirm., Pr. Kuraitis — sekr., A. Maliauskis — ižd., A. Viskantas — jo pavaduotojas.

1911 — kovo 12 Lietuvių Katalikų Studentų Sąjungos valdyba pareigas perleidžia Maskvos studentams. Liepos 15 valdybos pirmininku išrenkamas Pranas Dovydaitis, iždininku E. Draugelis ir sekretorium A. Kaunas.

1910 — nuo rugsėjo mėn. Kauno moksleiviai ateitininkai, globojami kan. Povilo Dogelio, leidžia rankraštinį K. Bizausko redaguojamą „Ateities" laikraštėlį. Ši rankraštinė „Ateitis" vėliau duoda vardą ir spausdinamai „Ateičiai".

1911 — vasario mėn. „Draugijos" žurnalo priedu išeina „Ateitis", redaguojama Prano Dovydaičio. Nuo „Ateities" ir ateitininkų vardas.

1911 — birželio mėn. Kaune „Draugijos" patalpose K. Bizausko iniciatyva sušaukiama pirmoji slapta ateitininkų konferencija, kurioj dalyvauja „keliolika jaunuolių — studentų, studenčių, klierikų ir gimnazijos moksleivių".

1912 — birželio 21-22 Kaune sušaukiama antroji ateitininkų konferencija, kurioj dalyvauja jau 45 atstovai iš Palangos, Liepojos, Šiaulių, Telšių, Ukmergės, Kauno, Marijampolės, Veiverių, Vilkaviškio ir kt. vidurinių mokyklų, „kur tik lietuvių mokinių esama".

1913 — Maskvos studentų ateitininkų būrelis pasivadina „Rūtos" vardu, jam priklauso K. Avižienius, K. Bizauskas, Pr. Dovydaitis, E. Draugelis, R. Dulskis, V. Endziulaitis, P. Grajauskas, Z. Starkus ir kt.

1917 — birželio 2-13 Voroneže (Rusijoj) įvyksta jau vieša ateitininkų konferencija, vadinama didžiąja. Tarybos (iš tikrųjų valdybos) pirmininku išrenkamas Antanas Matulaitis (18961920), būs. Lietuvos Steigiamojo Seimo narys, karininkas, laisvės kovose sužeistas ir miręs.

1918 — gruodžio 28 Vilniuj įvykusioj konferencijoj susijungia iš Rusijos grįžusieji ateitininkai su Lietuvoj likusiais. Dalyvauja apie 60 atstovų, bet smulkesnių žinių apie šią konferenciją trūksta.

1919 — gruodžio 29-31 Kaune įvykusioj ateitininkų konferencijoj išrinktai centro tarybai pirmininkauja Domas Micuta, kuris veiklą apibūdino šiaip: „Tuo metu mažai buvo laiko ideologiniam darbui, svarbiausia buvo karo frontai ir mitingai".

1920 — rugpjūčio 1-8 Kaune sušaukiamas ateitininkų I kongresas dešimtmečiui paminėti.

1920 — rugpjūčio 5 ateitininkų I kongrese buvo nutarta organizuoti sendraugius ateitininkus ir išrinkta organizacinė kamisija ir valdyba: Pranas Dovydaitis, E. Draugelis ir kun. M. Morkelis.

1920 — sausio mėn. Aukštuosiuose kursuose Kaune įsisteigia L. Kenstavičiaus pirmininkaujamas pirmasis studentų ateitininkų vienetas nepriklausomoj Lietuvoj.

1921 — rugpjūčio 6-8 konferencijoj Kaune formaliai įkuriama Studentų Ateitininkų Sąjunga. Ši dar bendra moksleivių ir studentų ateitininkų konferencija vyriausiosios tarybos pirmininku išrenka Praną Dovydaitį.

1923 — Kalėdų atostogų metu Kaune surengiami pirmieji ideologiniai kursai moksleiviams ateitininkiškam susipratimui gilinti, dalyvauja 228 atstovai.

1921 — pavasarį Pr. Dovydaitis pradeda leisti moksleivėms ateitininkėms atskirą žurnalą — „Naująją vaidilutę", kurią jis pats puspenktų metų (ligi 1925 pabaigos) ir redaguoja. Žurnalas uždarytas bolševikų okupacijos metu 1940.

1924 — daugiausia Studentų Ateitininkų sąjungos iniciatyva gruodžio mėn. pradedamas leisti mėnesinis žurnalas „Židinys", kurio pirmuoju redaktorium buvo pakviestas V. Mykolaitis-Putinas. Kiti redaktoriai — St. Šalkauskis, Ig. Skurpskelis, J. Mantvydas, K. Bauba. Žurnalas sustojo ėjęs su bolševikų okupacija 1940.

1925 — rugpjūčio 11-15 Kaune sušaukiamas ateitininkų II kongresas, kuriame St. Šalkauskis suformuluoja ateitininkų sąjūdžio prasmę: „Ateitininkų judėjimas ir savo kilme, ir savo uždaviniais yra lietuvių tautai antrasis, būtent dvasinis atgimimas, kuris remiasi tautiniu jos atgimimu ir suteikia pastarajam aukštesnės neprarandamos reikšmės". Buvo aptarti ateitininkų principai bei pareigos, iškeltas reikalas persiorganizuoti į trilypę moksleivių, studentų ir sendraugių Ateitininkų federaciją.

1926 — gegužės 25 Kaune pradedami statyti ateitininkų namai.

1927 — liepos 15-19 Palangoj sušaukiama ateitininkų reorganizacinė konferencija, kurioj formaliai persitvarkyta į trilypę Ateitininkų Federaciją. Vietoj Prano Dovydaičio vyriausiuoju vadu išrinktas Stasys Šalkauskis. Taip pat išrinkta AF vyr. taryba: prof. kan. Pr. Kuraitis — dvasiso vadas, Eduardas Turauskas — pirm., dr. Juozas Leimonas — Studentų ateitininkų s-gos pirm., kun. dr. Pijus Bielskus — Ateitininkų sendraugių s-gos pirm., Vladas Viliamas — Moksleivių ateitininkų s-gos pirm., Kazys Šapalas — gen. sekretorius.

Ateitininkų pavasario akademijos dalyviai Varniuose balandžio 4-10 d.

1930 — birželio 21-23 Kaune sušaukiamas ateitininkų III kongresas trigubam jubiliejui minėti: ateitininkų organizacijos 20 metų, Vytauto Didžiojo mirties 500 metų ir šv. Augustino mirties 1500 metų. Vyr. vadu išrinktas prof. dr. Kazys Pakštas.

1930 — nepriklausomos Lietuvos švietimo ministro K. Šakenio rugpjūčio 30 aplinkraščiu uždaryti moksleiviai ateitininkai, nes visuomeninės moksleivių kuopelės nepriklausomoj Lietuvoj esančios atgyvenusios savo amžių ir net žalingos — ugdančios jaunime neapykantą ir jį skaldančios. Prieš uždarymą pasisakė Lietuvos vyskupų 1930 rugsėjo 16-17 konferencija: aplinkraštis esąs neteisėtas, ateitininkai, kaip religinio, tautinio bei kultūrinio pobūdžio organizacija, esą naudingi tiek Katalikų Bažnyčiai, tiek Lietuvai.

1935 — Telšiuose sušaukiamas ateitininkų IV kongresas. Vyr. vadu perrenkamas prof. dr. K. Pakštas, kuris ragino jaunimą imtis „tautiškųjų mokslų" — etnologijos, geografijos, archeologijos, ryžtis

MAS pavasario akademija Varniuose š.m. balandžio 4-10 d.

darbui, susirūpinti didesne kultūrine pažanga — „pasukti Lietuvos laikrodį šimtu metų pirmyn".

1940 — ateitininkų V kongresas, numatytas sušaukti Vilniuje, neįvyko dėl bolševikų okupacijos. Ateitininkai, kaip ir kitos lietuvių organizacijos, buvo uždaryti. Grįžo carų Rusijos laikai.

1945 — ateitininkai atsikuria svetur. Rugsėjo-spalio mėn. Vokietijoje pradėjo veikti moksleiviai. Pirmasis aplinkraštis atsikūrimo reikalu išleistas 1945 gruodžio 1. Pirmoji konferencija sušaukta 1946 balandžio 27-28 Tuebingene. „Ateitis" atgaivinta 1946 rugsėjo mėn.

1945 — Vokietijoj taip pat atsikuria Studentų ateitininkų s-ga. Pirmoji jos konferencija sušaukta 1946 sausio 5 Tuebingene. 1947 jau veikė 20 draugovių su apie 280 narių. Ateitininkų sendraugių s-ga rengė studijų konferencijas, steigė skyrius bei klubus, globojo moksleivius ir kt.

1949 — vasario 6 New Yorke sušaukiamas bendras ateitininkų suvažiavimas. Įkurta Amerikos ateitininkų s-ga, kurios pirmininku išrinktas J. Laučka. Bet netrukus kūrėsi atskiros moksleivių, studentų ir sendraugių sąjungos.

1949 — metų pabaigoj Clevelande (JAV) sudaroma Ateitininkų Federacijos vyr. valdyba: dr. Adolfas Damušis — vadas, Stasys Barzdukas — kult. reikalų vadovas, Dalia Telyčėnaitė — studentų ateitininkų ryšininkė, Simas Laniauskas --- moksleivių ateitininkų ryšininkas, Pranas Joga — reikalų vedėjas. Valdyba ir tarybos pirm. dr. J. Meškauskas gruodžio 8 biuleteniu „Savu keliu" kreipėsi į ateitininkus veiklos reikalu (biuletenio iki 1952 buvo išleista 7 numeriai, taip pat parašyti 6 aplinkraščiai). Valdyba veiklos metu buvo papildyta dvasios vadu kun. dr. Jonu Gutausku, spaudos reikalų vedėju V. Rociūnu ir AF tarybos ryšininke P. Balčiūniene.

Ateitininkų kongresai svetur: 1954 — Čikagoje V, 1960 — Čikagoje VI, 1965 — Toronte VII, 1970 — Čikagoje VIII, 1977 — Clevelande IX.

„Kongresų tikslas yra pažymėti organziacijos ar kitus reikšmingus jubiliejus, iškelti laiko problemas, mesti šūkius ateičiai, pasverti moralines narių pajėgas, sutelkti rinktines organizacijos jėgas ir jas parodyti visuomenei" (Stasys Yla, *Ateitininkų vadovas*, 279). Pvz., ateitininkų penktajame kongrese Čikagoj buvo ryškinami bei pabrėžiami ateitininkų uždaviniai „lietuvių tautos rezistencinėje kovoje", septintajame kongrese Toronte buvo žvelgta į „atvirybę laikui, ištikimybę idealui", o devintasis kongresas Clevelande kviečia „liudyti Kristų ir savąją tautą".

Tai vis pastangos, rodančios, kad ateitininkai gyvena savo idealais ir ieško būdų bei priemonių juos nešti į lietuvišką mūsų gyvenimą.

III. Ateitininkų darbai ir dienos

Antanas Maceina

Literatūros tyrinėtojai laiko Hesiodą Homero priešybe: užuot šlovinęs karo didvyrių žygius, kaip tai daro Homeras, Hesiodas savo veikale „Darbai ir dienos" apgieda žemdirbių triūsą. Žygiai yra retenybė ir laiko, ir veikėjo atžvilgiu. Tuo tarpu triūsas yra kasdienos būtinybė visados ir visiems. Ir tik tasai, kuris ištveria kasdienoje, yra vertas dainiaus giesmės. Nes žmogaus asmenybė atsiveria ne išskirtiniu žygiu, o įprastiniu darbu. „Kasdienybė yra ta erdvė, kurioj žmogus gali savo idealizmą išskleisti". Rinkdamasis savo siūlymams bei linkėjimams ateitininkijai Hesiodo veikalo vardą, šio straipsnio autorius kaip tik ir mėgintų kreipti ateitininkų akis į kasdieninį triūsą, kuris mūsų laukia, pasibaigus šventėms bei iškilmėms. Tai atitinka tiek žmogiškąją būseną apskritai, tiek tremtiškąją būseną skirtinai. Nė vienas išeivis ar pabėgėlis nėra didvyris. Tremtis nėra žygių erdvė: ne čia „didvyrių žemė". Užtat tremtis yra bandomasis laikas žmogiškajai garbei bei vertei išlaikyti. „Ne šiandien mums lemta įprastinti savo būtį didvyrių žygiais", kalbėjo dr. A. Sužiedėlis VIIjame ateitininkų kongrese. „Mūsų šiandieninė dalia sergėti, kad neliktum žmonės silpnuoliai". Mūsų dalia ne „didybę vaidinti", o „ją liudyti". Ant mūsų pečių gula ne Homero didvyrių, o Hesiodo žemdirbių našta. Šią tad naštą autorius ir norėtų nūn savame rašinyje pasklaidyti.

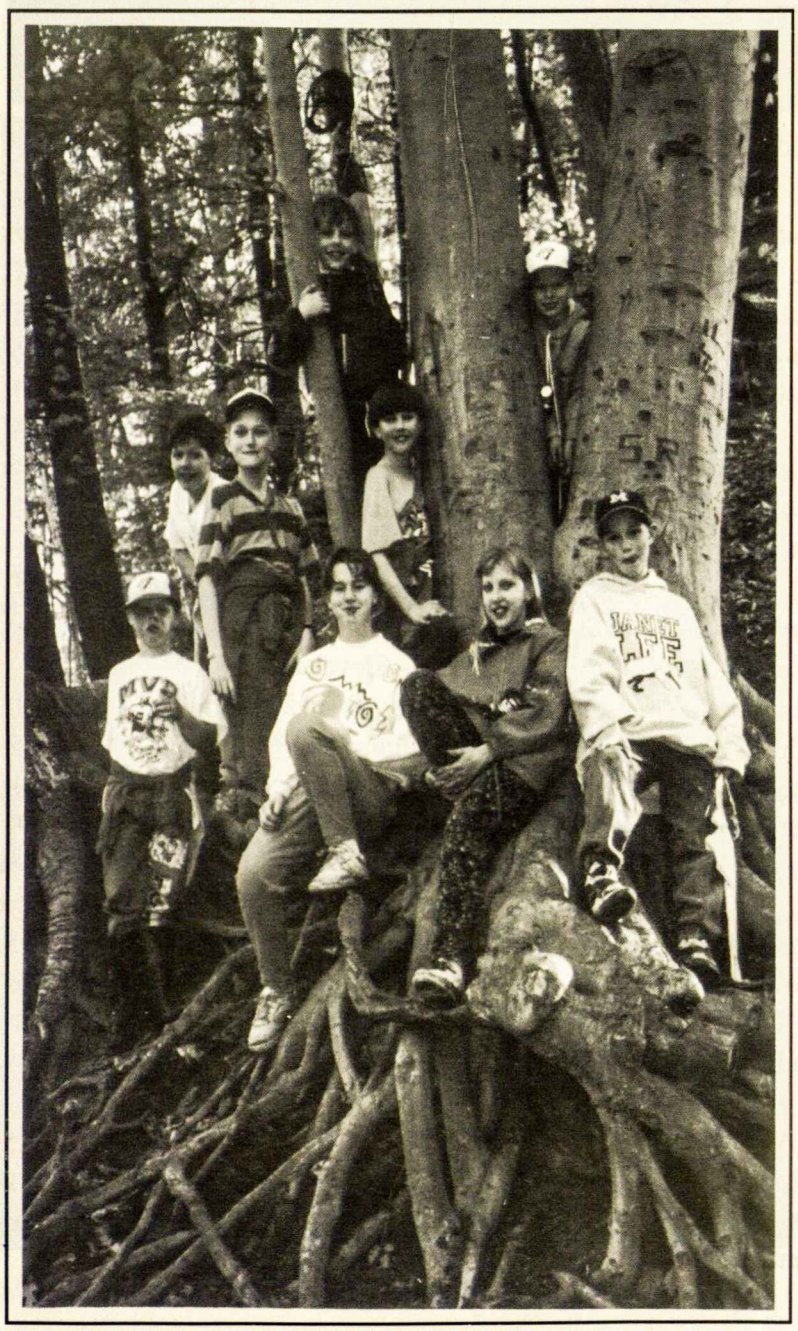

Hamiltono, Kanados, jaunučiai-jauniai džiaugiasi pavasario gamta.

Ateitininkijos kilmė iš protesto

Savo knygoje „Ateitininkų ideologija" (1933) St. Šalkauskis klausia: „koks realinis reikalas yra pašaukęs Ateities organizaciją į gyvenimą", pastebėdamas, kad „organizacijos tikslai priklauso nuo jos faktinės kilmės ir naujos idealinės esmės". Idealinė ateitininkijos esmė yra, kaip Šalkauskis sako, „visa atnaujinti Kristuje, tarnaujant Dievui ir tėvynei" (p. 68). Šia prasme ateitininkai, tarsi kokie šaukliai — bėgikai, yra perėmę krikščionybės švyturį, kurį prieš juos nešė įvairūs sambūriai sambūrėliai, einą ne tik ligi Valančiaus, bet net ligi šv. Povilo, kuris pirmasis yra nusakęs ateitininkų šūkį: Visa palenkti Kristui kaip Galvai (plg. Ef 1, 10). Faktinė šios idealinės esmės lytis visados yra kildinama konkrečių istorijos paskatų. Ateitininkų atveju tokia

paskata, kaip ją aptaria Šalkauskis, yra buvusi pastanga „užbėgti už akių tai demoralizuojančiai įtakai, kuri ėjo iš barbariškos rusų valdžios ir iš ištižusios laisvamanybėj rusų inteligentijos„ (t.p.). Ši paskata girdėti ir pačiame primajame dar bevardžių ateitininkų atsišaukime 1909 metais, paruoštame Louvaine studijuojančiųjų lietuvių katalikų, daugiausia kunigų ir išsiuntinėtame Fribourgo, Krokuvos, Petrapilio ir Romos studentams. Šiame atsišaukime kviečiama nežiūrėti ramiai ir nebūti abejingiems trijų anuometinių apraiškų atžvilgiu: 1. „kad nemaža lietuvių, išėjusių mokslus, užmiršta savo šventas pareigas ir tarnauja svetimiesiems, tuo tarpu suvargusioje mūsų tėvynėje visokie atėjūnai ir išgamos kitų tautų kultūros ir politikos vardan varo nelemtą ištautinimo darbą"; 2. „kad šiokios ar kitokios partinės ideologijos vardan temdoma mūsų brolių protas"; 3. „kad žemesnės kultūros blizgučių vardan jų protuose ir širdyse silpninama doros pagrindai, o jų sieloj griaunama kilnūs tikėjimo idealai". Konkretus tad reikalas, pašaukęs Ateities organizaciją į gyvenimą, arba faktinė šios organziacijos kilmė yra ryžtas spirtis nutautinimui, nukrikščioninimui ir suburžuazėjimui.

Šia prasme ir privalome kalbėti apie ateitininkijos kilmę iš protesto ir pagal šią kilmę apspręsti mūsų organizacinės veiklos tikslus. Šia prasme suvokė katalikų telkimąsi į organizacinį vienetą ir patys didieji ateitininkų sąjūdžio vadovai: Pr. Dovydaitis ir St. Šalkauskis. Visi pirmieji Dovydaičio raštai — „Guyau moralės kritika", „Trys pamatiniai klausimai", „Biblija ir Babelis", „Kristaus problema" — buvo ne kas kita, kaip gaivalingas protestas prieš ano meto mėginimą sumitinti evangelijas ir nuistorinti Kristų. Dr. J. Girnius vadina Dovydaičio studiją „Trys pamatiniai klausimai" ateitininkų „sąjūdžio sąmonės išreiškimu". O šioji sąmonė reiškėsi „atviru stojimu prieš dienos madas", kuriuo pasižymėjo Dovydaičio straipsniai ir kurį jis pats norėjo diegti ateitininkijon: „Dovydaitis kritiškai pervertino moderniuosius stabus". Todėl ir pats Dovydaitis, kalbėdamas po 25-rių metų apie antikristo tarnus universitetų katedrose, apibūdino pradinę savo veiklą kaip „protestą prieš to meto antikristiškas nuomones".

Tai, ką Dovydaitis vykdė gaiviališkai ir tiesiog savaimingai, Šalkauskis vėliau nusakė istoriosofiškai: „Ateitis savo kilme reiškė protestą prieš demoralizuojančią rusų mokyklų ir valdžios įtaką, kuri nešė su savimi nukrikščionėjimą, nihilizmą ir anarchiją. Jei mūsų tautinis atgimimas buvo visų pirma protestas prieš mūsų visuomenės sulenkėjimą ir suaristokratėjimą, tai mūsų religinis atgimimas buvo visų pirma protestas prieš mūsų šviesuomenės religinį, dorinį ir visuomeninį sumenkėjimą rusiškojo nihilizmo įtakoje". Todėl nors paviršium Šalkauskio „Ateitininkų ideologija" ir atrodo esanti gana sausa ir atsaji, savo gelmėse betgi ji yra pinte perpinta kovos šūkiais. Pasak Šalkauskio „tarnavimas tiesai ir teisybei niekados neapsieina be kovos su netiesa ir neteisybe". Todėl „yra būtina sužadinti ateitininkuose maksimalinį veiklumą, tikrai sakant, veiklumo entuziazmą, o taip pat pastumti tą veiklumą į neišvengiamą apsigynimo ir privalomo pasipriešinimo vagą... Gyvenimas visados yra kova dėl savo idėjų, ir katalikų gyvenimas mažiau, negu kitų žmonių gyvenimas, sudaro išimtį iš šitos taisyklės". Šalkauskis net spėja, kad ne vienas, „ypač ateitininkų priešai", pasipiktins jo „karingu tonu" (261). Tačiau jis šio pasipiktinimo nesibaimina ir net pabrėžia: „Iš tikrųjų kviečiu ateitininkus būti tikrai kovojančios Bažnyčios nariais" (t.p.). Jis atmeta tik „prievartą kaip normalią kovos priemonę" (p. 263). nes ateitininkų kovos ginklas yra „pažymėtas tuo kryžiaus ženklu, kuriuo visuomet laimima" (p. 235). O kryžius prievartos nepažįsta.

Protesto sąmonė, suaugusi, kaip matome, su ateitininkijos kilme ir buvusi didžiulis vidinis jos veiklos variklis, privalo likti gyva ir šiandien, nes ir grėsmės, su kuriomis ateitininkai stojo kovon, yra likusios gyvos taip pat ir šiandien. Dar daugiau: mūsų dienomis jos yra pasidariusios net įžūlesnės. Ateitininkijos pradžioje nukrikščionėjimas grėsė lietuvių šviesuomenei, laisvai prisiimant materialistinę pasaulėžiūrą, sklidusią iš ano meto rusiškųjų universitetų. Šiandien gi ši grėsmė reiškiasi: mūsų tėvynėje valstybinės prievartos būdu, o Vakarų pasaulyje tikėjimu į neaprėpiamą žmogaus galią dauginti duoną ir apvaldyti gamtą. Nutautinimas anuo metu vyko, prisiimant rusiškąją ir lenkiškąją kultūrą. Šiandien jis vyksta, prarandant savo „identitetą" ir nesusivokiant, kas jis, lietuvis išeivis, esąs. Suburžuazėjimas anuo metu reiškėsi, ieškant geresnių tarnybų Rusijos gilumoje ir tuo pasineriant į rusiškųjų miesčionių būseną. Šiandien jis reiškiasi nepaliaujama kūrimosi aistra, kurią gražiai yra apibūdinęs dr. J. Girnius: „Ne aplamai stokojame energijos, o tik leidžiame ją sugerti nesibaigiamam ‚kūrimuisi'. Asmeniškai gerovei kurti tu-

rime tiesiog pionierinės energijos. Visi pasigėrėtinai kuriamės. Bėda tėra, kad nerandame ir galo savo ‚kūrimuisi"..., galima tremties ateitininkams protesto sąmonę laikyti antraeiliu uždaviniu ar jos net iš viso neugdyti? Pradinis ateitininkų užmojis duoti tinkamą atkirtį nukrikščionėjimo, nutautėjimo ir suburžuazėjimo veiksniams niekad nebuvo toks reikalingas, kaip dabar. Tai, ką J. A. Herbačiauskas prieš 45-rius metus tarė Lietuvos ateitininkams, visa galia tinka ir tremties ateitininkams: „Ateitininkas — aktyvistas, žengiąs ateitin. Bet mane erzina ateitininkų lepšiškumas, apsileidimas ypač dabartiniu momentu. Visur, visose vietose pas mus spjaudoma Krikščionybės dvasia, o mūsų ateitininkai tyli, tartum užkerėti... Visokius ‚idėjų' primestinukus mums bruka prochvostai, o mes tylim, reiškia bijom... Nuvalykim dabartį, jei norit regėti skaisčią ateitį".

Protesto prasmė

Iš sykio atrodo, kad protesto sąmonė esanti neigimas, tuo tarpu ateitininkų šūkis „Visa atnaujinti Kristuje" yra pats didžiausias teigimas. Todėl nekartą peršasi mintis, esą visų pirma reikėtų kurti, o tik paskiau kovoti; esą ateitininkai yra linkę laikyti save labiau naujojo pasaulio statytojais, negu senojo griovėjais. Antra vertus, ar įmanoma yra statyba, neparuošus jai vietos ir nenuvalius jos nuo akmenų ir piktžolių? Ar ateitininko gyvenimas nėra panašus į veiklą įzraelitų, grįžusių iš Babilono nelaisvės, kai jie viena ranka laikė mūrininko mentę, atstatydami Jeruzalės sienas, o kita — kario kardą, gindamiesi nuo juos nuolatos puldinėjančių priešų (psl. 2 ir 4, 11-12)? Kas tad yra toji protesto sąmonė, kurią ateitininkams taip peršame ir kurios aštrume regime ateitininkijos gyvybę?

Žodis „protestas" yra lotynų kalbos vedinys. Veiksmažodis „protestari" (verbum deponens), iš kurio šis vedinys yra kilęs, reiškia „liudyti kito vietoje" arba „už kitą". Kaip „pronuntius" (vienas iš popiežiaus diplomatinių rangų) yra „nuncijaus" vietoje, taip „protestans" arba „protestis" yra asmuo kito asmens arba jo reikalo vietoje.Žodinėje „protesto" reikšmėje slypi liudijimas bei atstovavimas, vadinasi, visiškai teigiamas dalykas. Neigiamas atspalvis čia krinta akin tik todėl, kad reikalas liudyti ar atstovauti iškyla paprastai puolimo atveju. Tada reikia šį puolimą atremti, o puolimo atrėmimas visados yra kova kaip neigiamybė. Ir vis dėlto ši neigiamybė yra nešina didžia teigiamybe. Tai ypač rodo pirmųjų amžių krikščionys kankiniai — liudytojai: „martyr" juk reiškia liudytoją. Jie buvo liudytojai Kristaus vietoje: testari pro Christo. Tiesa, jie neigė stabmeldiškosios valstybės reikalavimą aukoti cezario genijui smilkalo grūdelį. Jie šio grūdelio neaukojo ir mirė. Tačiau jie mirė ne už neiginį, o už patį didžiausią Teiginį, būtent Kristų. Protestuodami prieš vertimą mesti ugnin smilkalo grūdelį jie liudijo Kristų kaip vienintelį savo Viešpatį. To nesuprato, sakysime, ano meto krikščionių kritikas Celsus, klausdamas: „Kas gi čia blogo tarti: cezaris yra Kyrios?" Bet Viešpats — Kyrios krikščionims buvo ne cezaris, o Kristus. Liudijamasis pradas buvo kankinių protesto esmė.

Taip yra su kiekvienu protestu. Jis yra neigimas atžvilgiu to, prieš kurį protestuojama, bet jis yra teigimas atžvilgiu to, kuris protestuoja, nes tuo jis liudija bei išpažįsta savas vertybes. Juk kodėl gi protestuotume, jei mums būtų vis tiek, ar mūsų pasaulėžiūra, dorovė, tautybė, garbė yra puolamos, ar pripažįstamos? O jei protestuojame prieš jų niekinimą bei naikinimą, tai tuo pačiu jau liudijame šių vertybių brangumą bei šventumą. Nes tyla grėsmės atveju reiškia savo vertybių, o tuo pačiu ir savęs išdavimą. Pavyzdys: jei lietuviai nebūtų protestavę, Australijos vyriausybei pripažinus Baltijos valstybių įjungimą į Sovietų Sąjungą, jie būtų išdavę savą tautą ir save kaip lietuvius, nes pati tauta šiuo metu protestuoti negali. Todėl tremtiniai ir turėjo tautos vietoje liudyti (protestari) jos teisę būti nepriklausomai ir šios teisės pažeidimą anuoju pripažinimu. Štai kodėl protestas prieš ką visados yra kova už ką.

Liudijamuoju savo pobūdžiu protestas yra stiprus veiklos variklis. Jis skatina kurti ir ugdyti tas vertybes, kurias priešas puola ir kurios protestuojančiųjų kaip tik todėl, kad puolamos, esti ypatingai puoselėjamos, nes, kaip pastebi Šalkauskis, „galima sėkmingai gintis tik tol, kol sugebama kuriamai statyti". Kūryba ir protestas sąlygoja vienas kitą: portestas žadina kūrybą, o kūryba įgalina protestą. Jųdviejų negalima padalinti į matmenis „šalia" ar „anksčiau". Atospyris atsiranda, priešui užpuolus kurią nors vertybę, o ši vertybė stiprėja atospyrio metu. „Iš vienos pusės, sako Šalkauskis, tenka ginti savo idealus gyvenimo kovoje, o iš antros pusės — kuriamai juos vykdyti. Kovos momentas turi reikšmės jau idealoginiam susipratimui. Kai atsisakoma kovoti įtikinėjimo priemonėmis, tai tarp pasyviai nusiteikusių žmonių ima įsivyrauti de-

zorientacija". Protesto sąmonės blėsimas ir yra tokios dezorientacijos arba pasimetimo savame kelyje ženklas.

Be abejo, protestas reikalingas priešo, kadangi tik priešo akivaizdoje galima stoti ir liudyti tai, kas man brangu. Tačiau tremties ateitininkai turi priešą ir kaip katalikai, ir kaip lietuviai. Kaip katalikai jie turi priešą antikrikščionybės pavidalu, kaip lietuviai jie turi priešą rusiškojo bolševizmo pavidalu. „Ateitininkai, rašo Šalkauskis, priklauso Katalikų Bažnyčiai, kuri specialiai vadinasi Ecclesia militans, t.y. kovojanti Bažnyčia. Bažnyčia visados turi priešą, kuris nuolatos mobilizuoja ir koncentruoja savo pajėgas destruktyvinei kovai su Kristaus palikimu. Kaip Bažnyčia niekados negali atsisakyti kovos su tuo priešu, taip lygiai ir ateitininkai niekados negali nurimti ir nebudėti, pamiršdami bendro katalikybės priešo pinkles". Grėsmė mums kaip katalikams visados yra dabartinė. Tasai „leo rugiens — riaumojąs liūtas", apie kurį kalba liturginės vakaro maldos, nemiega niekados. Negirdėti šio „riaumojimo" reikštų neturėti krikščioniškosios klausos. O neturėti šios klausos reikštų gyventi išmonės pasaulyje. Grėsmės jautimas sutikrovina gyvenimą, nes atskleidžia pasaulį tokį, koks jis iš tikro yra, bėtent: persunktą blogio, su kuriuo turime kovoti tiek savyje, tiek aplinkui mus. O „tų blogybių, ardomųjų dechristianizacijos veiksnių aplink mus yra didelė daugybė, sako Šalkauskis, ir visi jie reikia demaskuoti ir visiems paskelbti kovą" (t.p.). Šalkauskis griežtai pasisako prieš tuos, kurie norėtų pasaulį regėti pro rožinės spalvos akinius, nes tai būtų trumparegio akiniai: „Žemažiūrių akys neįžvelgia užsislėpusio šventovių griovėjo ir priima jį pageidaujamu svečiu" (t.p.). Protesto sąmonės aštrinimas išaštrina ir žvilgį, kad griovikas nebūtų vaišinamas kaip „mielas svetelis". Šv. Jono apaštalo raginimas „ne kiekviena dvasia tikėkite, bet ištirkite dvasias" (1 Jn 4,1), reiškia iš esmės: jauskite, kad turite priešą!

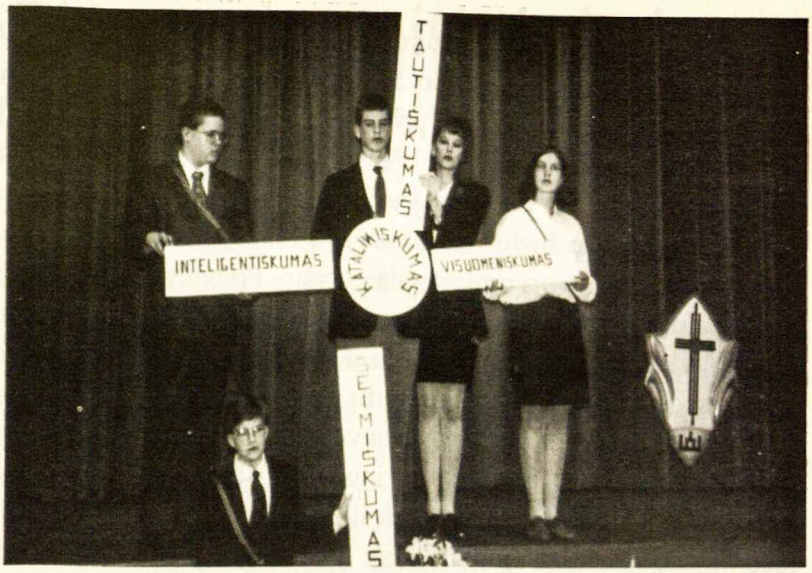

Clevelando Maironio kuopos moksleiviai ateitininkai atlieka programą metinės šventės proga balandžio 10 d.

Nuotr. D. Staniškio

Melo atskleidimas

Priešą betgi turi ne tik katalikybė. Jį turi ir lietuvybė. Ir šis lietuvybės priešas šiandien yra labai konkretus. Tai ne pradinių ateitininkų aplinka lenkiškosios ar rusiškosios kultūros pavidalu ir ne dabartinių ateitininkų aplinka vakarietiškosios kultūros pavidalu. Tai komunizmas, rusiškąja savo lytimi — valstybine ir kultūrine — užgriuvęs mūsų tėvynę, sunaikinęs mūsų valstybę ir naikinąs mūsų tautą. Kokią būklę jis sukuria mums, esantiems už Lietuvos sienų, sklaidysime truputį vėliau. Šitoje vietoje norime pažvelgti į jį kaip į tautų pavergėją ir pasiklausti, kokiu būdu ateitininkai galėtų su savo priešu sėkmingai kovoti, negalėdami jo pasiekti tiesioginiu būdu.

Nereikia aiškinti bei įtikinėti, kad komunistinė visuomenės santvarka yra prievartinė. Kol komunizmas yra tik idėja, tik pasaulėžiūra, tol jis laisvai sklinda pasaulyje, galynėdamasis su kitomsi idėjomis ir pasaulėžiūromis dvasiniu būdu, demokratinių santvarkų paprastai nedraudžiamas ir nepersekiojamas. Tačiau — bent lig šiol — komunistinė pasaulėžiūra niekur neįsikūnijo visuomenėje anų dvasinių rungtynių keliu. Visur ji tapo kūnu prievarta. Ir štai, virtusi visuomenine santvarka, komunistinė idėja laikosi ne savo vidine tiesa, o viršine jėga, slėgdama kitas idėjas ir persekiodama šiųjų atstovus. Grūmęsis laisvai, būdamas idėja, komunizmas neigia laisvę, tapęs valstybine santvarka. Tai tikrybė, regima šiandien ne tik Sovietų Sąjungoje, bet ir kiekviename kitame komunistiniame krašte. Prievarta nėra rusiškasis bruožas, kaip kartais aiškinama; prievarta yra komunizimo esmės bruožas.

Bet štai, rašytojas Aleksandras Solženicynas, pats gimęs ir augęs komunistinėje santvarkoje, gerai suvokęs prievartinį jos pobūdį ir todėl stojęs su ja ko-

von, yra įžvelgęs vieną esminę prievartos savybę: prievarta yra negalima be melo. Savo parašytoje, deja, nepasakytoje kalboje Nobelio premijos gavimo proga Solženicynas skelbia: „Nepamirškime, kad prievarta viena negyvena ir yra nepajėgi viena gyventi: ji būtinai jungiasi su melu. Tarp jųdviejų esama paties gimininggojo, paties prigimtojo gilaus ryšio. Prievartos nieku kitu nepridengsi, kaip tik melu, o melo nieku kitu neįtvirtinsi, kaip tik prievarta. Kiekvienas, kuris sykį paskelbė prievartą savo metodu, turi rinktis melą savo principu. Gimdama, prievarta veikia viešai ir net didžiuojasi savimi. Tačiau įsitvirtinusi ir sustiprėjusi, ji pradeda dusti savyje ir nebegali ilgiau tverti kitaip, kaip apsitraukdama melu tarsi ūkana ir prisidengdama jo saldžialiežuvavimu". Nuosekliai tad Solženicynas ir šaukiasi pasaulio rašytojų pagalbos, kad šie susijungtų „melui nugalėti" (p. 66), nes „kai tik melas esti nupučiamas, prievartos nuogybė atsiskleidžia visu šlykštumu, ir prievarta susmukusi žlunga" (t.p.).

Solženicyno kvietimas nugalėti melą ateitininkus liečia ypatingu būdu. Apsisprendę už pilnutinę tiesą krikščioniškosios pasaulėžiūros prasme, ateitininkai savaime stoja kovon su kiekvienu melu, o ypač su tuo, kuris šiandien yra apgaubęs, tarsi koks rūkas, mūsų tautą. Lietuvių tautos dvasią žaloja ne tiek komunizmo įstaigos, nes jų ydos yra per daug aiškios, kiek tasai Solženicyno minimas komunizmo reikalavimas „prisiekti melui" ir „dalyvauti mele" (t.p.), vadinasi, regėti komunizmo netiesą bei neteisybę ir vis dėlto šlovinti jį kaip tiesos bei teisybės „įkūnijimą', — kaip toje H. Ch. Anderseno pasakoje: regėti karalių nuogą ir vis dėlto plote ploti neapsakomai gražiems jo „drabužiams". Šitoks veidmainiavimas pakerta žmogaus asmenybę, nes sužlugdo jo tiesumą bei garbingumą. Be abejo, tėvynėje žmogaus dvilypumas nesykį yra tik taktika, kad būtų išsaugotas tos ar kitos vertybės. Todėl iš pavergtų lietuvių negalima būtų reikalauti, kad jie nuplėštų komunizmui melagingą jo kaukę. Užtat tremtyje reikia komunizmo melą kelti aikštėn visu įtampumu. Mūsų kova už savą tautą neprivalo apsirėžti grynai politiniais — dažniausiai teisiniais ir todėl tiek formaliniais — reikalavimais. Mes turime parodyti pasauliui komunistinės santvarkos ir melo ryšį iš šio ryšio pavojų tiek laisviems kraštams, tiek laisviems asmenims. Tai yra viena iš pačių svarbiųjų ateitininkų uždavinių dabarties metu. Nes ateitininkija negali stovėti ir nestovi šalia savo amžiaus istorijos. Atvirkščiai, iš amžiaus istorijos išaugusi, ji savo amžiaus istoriją vertina ir veikdina. O mūsų amžiaus istorijoje komunizmas yra pats didžiausias žmogaus išniekinimas, įsikūnijęs prievartine valtybinės sąrangos lytimi, kuri kaip tik ir laikosi melu.

Bet ar nėra melo ir laisvėje? Ar nėra melo anuose „kultūros blizgučiuose", prieš kuriuos pasisakė jau Louvaino katalikai studentai? Taip, melo yra visur — net geruose darbuose (plg. Mt, 62), net religinių nuostatų vykdyme (plg. Mr 23, 23-26), net maldoje (plg. Mt. 6, 5; 23, 5). Ir reikia tik stebėtis, kad pasaulio mąstytojai, tiek daug prirašę apie tiesą, tiek maža yra domėjęsi melu. Bet esama didelio skirtumo, ar melas kurį nors dalyką stiprina bei laiko, ar jį silpnina ir žudo. Nėra jokios abejonės, kad melas ir laisvė yra nesutaikomi: melaginga laisvė yra prieštaravimas. Dar daugiau: melas laisvėje yra šiosios išjuoka ir žūtis. Tuo tarpu melo ir prievartos santykis yra atvirkščias: melas prievartos nežlugdo, bet ją kaip tik laiko. Laisvė yra negalima be tiesos. Prievarta yra negalima be melo. Reikia atskleisti melą laisvėje, kad ši taptų tikra laisve, vadinasi, sustiprėtų ir sublizgėtų. Reikia atskleisti melą prievartoje, kad ji parodytų savo esminį šlykštumą ir žlugtų visų pirma psichologiškai, o galop ir sociologiškai. Melas yra didžiulė grėsmė. Tačiau ši grėsmė mūs tyko laisvės erdvėje, kurią esame pasirinkę. Todėl nuo mūsų pačių priklauso, ar nusilenksime laisvėje esančiam melui, ar ne. Eiti prieš melą laisvėje reiškia eiti prieš srovę ir buvoti priešpriešiais madai. Tikimės, kad ateitininkija įstengs atskleisti melą laisvėje ir laisvėje nepavargs, nors laisvė ir yra didžiai sunki našta. „Kultūros blizgučiai" yra melagingi, tačiau vilioją. Užtat nuo mūsų laisvės priklauso, ar mes juos laikysime tikrais ir jais naudosimės, ar įžvelgsime jų melą ir juos atstumsime. Tuo tarpu komunizmas įsakinėja melą ir skriaudą laikyti tiesa ir teisybe. Ir kas šių įsakymų neklauso, yra nusikaltėlis. Apsispręsti tapti nusikaltėliu komunistinės prievartos erdvėje yra kitos prasmės bei reikšmės dalykas, negu apsispręsti eiti prieš srovę melagingos buržuazinės laisvės erdvėje. Ateitininkija yra pašaukta atskleisti melą visur, kur tik jis gali reikštis ir iš tikro reiškiasi. Susitaikinti su melu laisvėje yra žymiai pavojingesnis dalykas, negu su juo susitaikinti prievartoje. Kas palūžta prievartoje, gali atsitiesti. Bet kas palūžta laisvėje, nebeatsitiesia.

IV. Kovojanti Lietuva ir ateitininkai

Juozas Brazaitis-Ambrazevičius

Vokiečių kariuomenės ir lietuvių sukilėlių spaudžiama, rusų raudonoji armija 1941 birželio mėnesį skubiai nešdinosi iš Lietuvos, masiškai ir pavieniui žudydama Lietuvos žmones. Labiausiai nukentėjo lietuviai politiniai kaliniai, kuriuos komunistai iššaudė Rainių miškelyje prie Telšių, Pravieniškėse, Raseiniuose, Červenėje,, Rokiškyje, Petrašiūnuose ir kitose vietose. Tarp 73 Rainių miškelio kankinių buvo 20 metų jaunuolis, Telšių gimnazijos moksleivių ateitininkų kuopos pirmininkas, Harminegildas Žvirzdinas, iškilus sportininkas ir nuostabiai aukštos moralės moksleivis. Kalėjimo kameroje buvo rastas metalinis dubenėlis, kuriame jis buvo įbrėžęs šiuos žodžius: „Tos idėjos miršta, dėl kurių niekas nemiršta". Tie žodžiai — tai kovojančios Lietuvos atžvilgiu idėjinis ateitininkų nusistatymas, kurį jie savo istorijoje yra paliudiję darbu, kova, kančia ir mirtimi.

Amžiumi ir organizacine patirtimi dar jauni ateitininkai bolševikų revoliucijos metu Rusijoje 1917 (tuo metu Rusijoje buvo apie 200,000 lietuvių) be mažiausių svyravimų išeina už laisvos Lietuvos idealą. Prel. M. Krupavičiaus žodžiais, „dideliu vieningumu, drąsumu ir kovingumu" pasižymėjo Voronežo ateitininkai. „Jokia jėga negalėjo jų sustabdyti ten, kur reikėjo ginti lietuviškas ir katalikiškas reikalas". Tuo metu šiame kovos sektoriuje, šalia daugelio kitų, iškilo kun. Mykolo Krupavičiaus, Vytauto Endziulaičio, Leono Bistro, Eliziejaus Draugelio, Antano Matulaičio dinamiškos asmenybės. Kairiųjų grupių veikėjai tuo metu nebuvo aiškiai apsisprendę: pasukti su Lietuvos laisvės vėliava, ar su kūju ir pjautuvu paženklinta raudonąja revoliucijos vėliava? Petrapilio lietuvių seimas 1917.V.27-VI.3 tik nežymia balsų persvara priėmė rezoliuciją, reikalaujančią Lietuvai nepriklausomybės. Ateitininkų aiškus apsisprendimas už Lietuvos nepriklausomybę ir aktyvumas, renkant to seimo atstovus, neabejotinai bus lemiančiai prisidėjęs prie tos persvaros pasiekimo.

1918 vasario 16 d. paskelbtas Lietuvos nepriklausomybės atstatymo aktas Lietuvai nepriklausomybės negrąžino. Teisei į nepriklausomą gyvenimą apginti atsikuriančios Lietuvos antrojo ministrų kabineto pirmininkas advokatas Mykolas Sleževičius išleido atsišaukimą „Į Lietuvos piliečius":

„...Lietuva pavojuje!.. vokiečių kariuomenei atsitraukiant, jau įsibrovė Lietuvon svetimoji Rusijos kariuomenė... Nelaukdami toliau nei valandos, kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime visi į Lietuvos Krašto Apsaugą. Būrių būriais eikime iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drasiai pirmi į kovą!"

Šituo labai sunkiu Lietuvai momentu ateitininkų atsiliepimas į vyriausybės kvietimą buvo greitas,

Čikagos Daumanto-Dielininkaičio kuopos vyr. būrelio nariai. I eil. iš kairės: Aušra Norušytė, Rimas Sidrys, Tomas Kuprys; II eil.: ses. Margarita, Birutė Jurijonaitė, Tadas Mikužis, Žaibas Valaitis, vad. Monika Gylytė, Aras Jonikas, Vytas Dailidė, vad. Lidija Ringienė.

Š.m. JAS vadovų kursai Dainavoje. Kursus pravedė Birutė Bublienė, paskaitas skaitė Rusnė Kasputienė, Lilė Gražulienė; susikaupimo vakarui vadovavo kun. A. Saulaitis, talkinant Vakarei Valaitienei. Nuotraukoje II eil. iš kairės: Audra Prialgauskaitė, Linutė Bublytė, Mildutė Bublytė; II eil.: Mirga Valaitienė, Taura Underienė, Rusnė Kasputienė, Rana Brizgytė, Audra Degėsytė, Berta Khvakaitė, Birutė Bublienė; III eil.: Vakarė Valaitienė, Rimas ir Julija J., Laura Lapšytė, Gaja Bublytė, Lidija Dutton, Rimas ir Linas Polteraičiai, Aidas Kuolas, Kovas Lapšys.
Nuotr. A. Saulaičio

aiškus ir visuotinis. Palikę mokyklų suolus, kai kur ištisomis klasėmis, „būrių būriais" traukė į savanorių rinkimosi punktus. Su savim jie vedėsi kaimo jaunimą. Krupavičiaus liudijimu, „savanorių būrių du trečdaliai buvo katalikų jaunimas... Pirmųjų karo mokyklų laidų auklėtiniai 90 su viršum procentų buvo ateitininkai".

Kas suskaičiuos visus, kurie žuvo nepriklausomybės kovose? Štai žinomos žuvusių ateitininkų, jaunų karininkų pavardės: broliai Antanas ir Kazys Matulaičiai, Juozas Kumpis, Jurgis Sideravičius, Jonas Stepulionis, Pranas Telksnys, Serafimas Oželis, Jonas Kurklierius, Aleksandras Urbelis, Petras Styra, K. Taruška, Adomaitis, Ambrazevičius, Kasperavičius, Klimavičius, Saldukas, Vaitiekūnas, šaulių būrio vadas Vincas Dovydaitis: tarnybos pareigose žuvo aviacijos leitenantas Vytautas Rauba.

Pasibaigus kovoms frontuose, prasidėjo kova dėl Lietuvos išvedimo į kultūringų Vakarų Europos tautų eiles; už tą siekį, kurį 1935 formuluos Ateitininkų Federacijos vadas prof. Kazys Pakštas šūkiu „Pasukti Lietuvos laikrodį šimtą metų pirmyn!" Kai senoji kairiosios visuomenės intelektualų karta tik palengva laisvinosi nuo ryšių su rusiškąja kultūra, tai ateitininkai tokių ryšių išvis neturėjo. Jie didžiuliu entuziazmu pasuko į Vakarus, į Vakarų Europos krikščioniškąją kultūrą. Jaunoji ateitininkų intelektualų karta specializavosi ir doktorizavosi Vakarų Europos ir savose aukštosiose mokyklose. Netgi toks prof. Pranas Dovydaitis, ateitininkų tėvas, formalų išsimokslinimą įgijęs Rusijos universitetuose, nuo rusiškos kultūros nusisuko 180 laipsnių kampu. Tas dar nesuprastas ir neįvertintas ateitininkų nuopelnas, kreipiant tautos dvasią į Vakarų Europos kultūrą, ir šiandien tebeturi milžiniškos įtakos lietuvių tautai, okupacijoje kovojančiai už tautinį išlikimą. 1940 birželio mėnesį Lietuvą užgriuvo didžiosios nelaimės, kurios tebesitęsia iki šiol. Paskutiniais Lietuvos nepriklausomybės 12 metų tautininkų valdžia ateitininkus daugiau ar mažiau skriaudė ir net persekiojo. Tačiau, nelaimei užgriuvus, ateitininkai pamiršo iš saviškių patirtas skriaudas ir ranka rankon su buvusio režimo šalininkais ir kitų įsitikinimų lietuviais patriotais organiziavo tautos pasipriešinimą okupantui. Aktyviai rezistencijai angažavosi jaunimas ir intelektualai. Vykdant 1941 metų sukilimą prieš okupantą, ypač laisvinant Kauną, ateitininkų įnašas buvo išskirtinai svarus. Raktinėse sukilimo pozicijose buvo dr. Adolfas Damušis, Pilypas Narutis, Bronius Stasiukaitis; lemtingus uždavinius kritiškose sąlygose vykdė ateitininkų korporacijų „Gajos" (medikų) ir „Grandies" (technikų) nariai. Žuvusiais, kankintais kalintais, ir deportuotais ateitininkai pirmuoju bolševikmečiu patyrė milžiniškus nuostolius. Tų aukų viršūnėje matome ateitininkų tėvą prof. Praną Dovydaitį.

Sukilimo pastatytoje Laikinoje Lietuvos vyriausybėje ministerio pirmininko ir švietimo ministro pareigas ėjo ateitininkas prof. Juozas Ambrazevičius-Brazaitis, vėliau tapęs „Visos lietuviškos rezistencijos vienu iš centrinių minties ir linijos formuotojų" (dr. Ad. Damušis), nes „buvo Dievo apdovanotas pirmaeilio valstybininko kvalifikacijomis" (plk. K.

Škirpa).

Kovoje prieš naciškąjį okupantą ateitininkai aktyviai veikė per pogrindžio organizacijas — Lietuvių Aktyvistų Frontą, Lietuvos Laisvės Armiją, Atžalyną ir kt. Lietuvių Fronto bičiuliai ir iki šiol išliko organizaciškai gyvi ir idėjiškai ištikimi rezistenciniams įsipareigojimams, kai visų kitų ideologinių grupių nacių pogrindyje sukurti rezistenciniai sąjūdžiai jau seniai gyvybės ženklų neberodo.

Su antrąja sovietų invazija į Lietuvą 1944 prasidėjusi kovojančios Lietuvos istorinė fazė tebesitęsia iki šiol. Okupuotos Lietuvos ateitininkai svetimųjų primestai prievartos ir melo sistemai priešinasi su nuostabia ištverme, nelygstamu heroizmu ir begaliniu pasiaukojimu bei meile tėvynei, tikėjimui, tautos laisvei ir savo krašto valstybinei nepriklausomybei. Per daugiau nei trisdešimt okupacijos metų keitėsi pasipriešinimo metodai ir taktika, tik pagrindinis rezistencijos tikslas — laisva ir nepriklausoma Lietuva — išliko tas pats.

Partizanų kovų metais (1944-1952) miško brolių eilėse kovojo gausūs ateitininkų būriai, nors nedaugelio vardai ir veidai mums žinomi. Vienas iš labiausiai išgarsėjusių ir didvyrio mirtimi žuvusių partizanų vadų, tapęs okupantui pabaisa, o savo tautai legenda, Juozas Lukša-Daumantas-Skrajūnas-Skirmantas-Miškinis, buvo ateitininkas. Ateitininkas Julijonas Būtėnas „buvo laisvojo pasaulio lietuvių šviesioji auka prie pavergtos Lietuvos dešimčių tūkstančių aukų rezistencinėje kovoje" (J. Brazaitis), Vladas Ramojus knygoje „Kritusieji už laisvę" pasakoja apie žuvusį „Kardo" rinktinės štabo narį Joną Žūtautą, kuris vokiečių okupacijos metais buvo slapta veikusios moksleivių ateitininkų kuopos pirmininkas. Toje pačioje knygoje pasakojama ilgoka istorija apie kitą miško brolį, taip pat buvusį gausios moksleivių ateitininkų kuopos pirmininką, veikusį slapyvardžiu „Sūnelis", kuris prieš mirtį „vieną savo ištikimą lankytoją pakartotinai įprašė, jei jis kada nors sutiksiąs tuos, kurie iš Lietuvos pasitraukę, papasakoti jiems apie partizanų kovas, kančias ir tikėjimą. Pirmiausia prašė pasveikinti ateitininkus, kurių eilėse praleido visą gyvenimą nuo gimnazijos dienų, antinacinio pogrindžio dalyvius ir gimines. Liepė pasakyti, kad partizanai nepavydėję pasitraukusiems, bet reiškę džiaugsmą... Mintis apie kitais ginklais kovojančius užsienio lietuvius stiprindavusi partizanų ryžtą laisvės kovą vesti iki galutinio laimėjimo".

Pasibaigus partizaninėms kovoms, tauta kurį laiką tylioje ir pasyvioje rezistencijoje tarsi ieškojo naujų pasipriešinimo būdų. Ir juos surado. Jau antras dešimtmetis, kai yra pereita į drąsią kovos ofenzyvą už žmogaus teises. Ji reiškiasi peticijomis, protestais, drąsiomis apsigynimo kalbomis teismuose, bandymais prasiveržti į laisvę, susideginimais, pogrindine spauda. Ne atsitiktinybė, kad pagrindiniai pogrindžio leidiniai—Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, Aušra, Tiesos Keliu—leidžiami krikščioniško nusiteikimo žmonių. Tai ateitininkų ideologijos palikimas. Okupuotoje Lietuvoje susiorganizavusiame žmogaus teisėm ginti penkių asmenų komitete esama ateitininko Viktoro Petakso ir kunigo Karolio Garucko.

Susumuodamas pirmosios bolševikų okupacijos laikotarpio rezistenciją, neateitininkiškos ideologijos žmogus, prof. Stasys Žymantas, apie ateitininkų ideologijos rezistentus taip sako: „Lietuvos rezistencijoje 1940-41 m. ir 1941 birželio sukilime jie akivaizdžiai įrodė savo begalinį atsidavimą Lietuvai ir jos laisvės reikalui, savo pasiaukojimą ir nepalyginamą kovos ryžtą". Tuos pačius žodžius būtų galima pakartoti ir apie miško brolių eilėse kovojusius ir dar naujomis priemonėmis prieš okupantus rezistuojančius Lietuvos ateitininkus. Ar tą pat būtų galima pasakyti ir apie „kitais ginklais" dėl Lietuvos laisvės laisvuose Vakaruose kovojančią ateitininkiją? Ar mirštančio Sūnelio lūpomis išreikštas Lietuvos partizanų viltis laisvieji ateitininkai pateisina?

Ateitį regim tėvynės laimingą...

Birutė Grižienė

AŠ NIEKO NEPAMAITINAU

Aš nieko nepamaitinau,
Nors per dienas raikyt norėjau
Duoną.
Aš nieko nepagirdžiau, nors
Šaltinio tebeieškau
Iki šiol.
Aš nieko nepasitikau,
Nors slenkstį prarymojau,
Bebudėdama
Ir žiburį uždegus,
Vis laukiau.

Basa, vienplaukė, alkana
Nešuosi atgailą į juodą
Gruodį:
Maitinti,
Laukti
Ir mylėt.

MAŽOJI ŽEMĖ

Kokia maža mūsų žemė —
Sakydavo dėdės ir tetos,
Kai šventą atlaidų dieną
Šventoriaus kampe apkabindavo
Tolimą savo gentainį.
Kokia maža mūsų žemė —
Sibiro stingdančioj taigoj
Tiesdavo duonos plutą
Alkano vaiko ranka.
Vai, maža mūsų žemė —
Sakome, brolį suradę,
Dar iki šiol nepalaidotą
Juodo kemsyno dugne.
Tai maža mūsų žemė —
Einam ir einam aplinkui.
Ar horizonto linija
Stabtelės?
Duok atsiremti ranką,
Broli keleivi,
Žemė iš tikro mažėja,
Kai prie peties
Glaudies.

Antanas Vaičiulaitis

SEKMINĖS

Žaltvykstės ir kaukai seniai pradingo,
Dievai ir žmones ūkanoj sapnuoja.
Užvožė amžių knygą pranašė Sibilė,
Neradus burto nei stebuklo. Ir tada, skaisti
Nelyginant aušra, jinai atsklinda:
Meilė!
Padanges nutvoskia gaisais didingais,
Kalnų viršūnes rožių spalvomis išrašo
Ir nykią širdį maloniai užlieja.
Atole piemenys lyg volungės oliuoja,
Nutyška basos per pienes mergaitės.
Niaurus, tamsoj smilksti vien tu:
Aklasis!
„Ir atlėkė volungė",

Danutė Augienė

TIK NIEKUR NEIŠEIK

Dainuok, mamute, bus ramu,
Jau merkias žemėj vakaras,
Ateina pasakos taku
Sapnų kraitelėm nešinas.

Pabūk, tik niekur neišeik:
Nuvys žiedai man be tavęs
Nukris auksiniai obuoliai
Ir gulbė plunksnos nenumes.

Kai ranką mano tu laikai —
Drąsi virš ežero brendu,
Žvaigždėm pasipuošia takai,
Naktis aplink, o man šviesu.

Chicago, 1980 m.

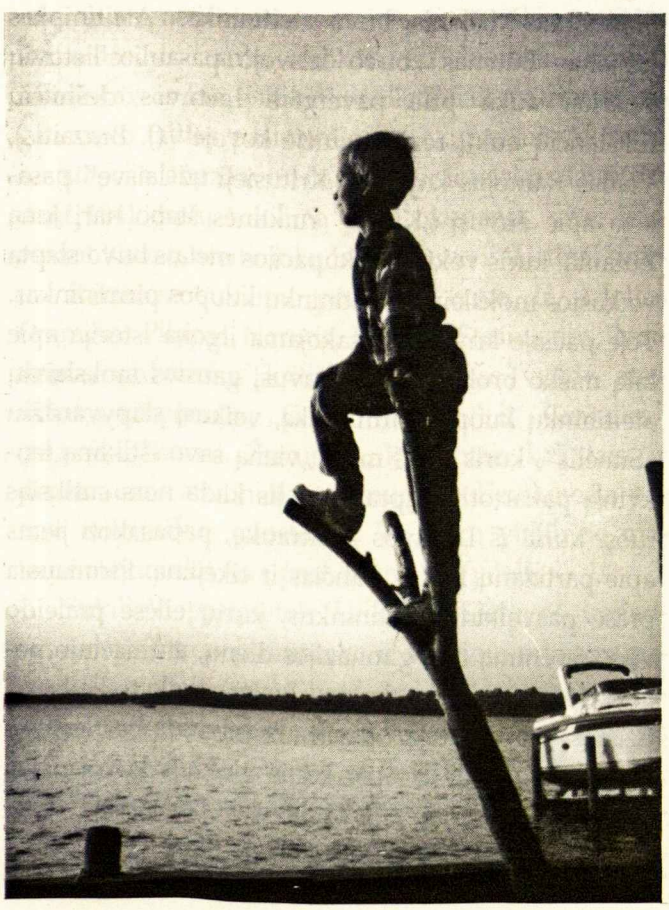

Verta dar kartą atidžiau pažvelgti į ateitininkų himną

Straipsnis apie ateitininkų himną , ,,Lietuvą Dievas apveizdi ir gina" vardu, buvo spausdintas 1985 m. rugsėjo mėn. ,,Ateityje". Jo autorius — Julius Vidzgiris. Besiartinant Kongresui, verta dar kartą panagrinėti Ateitininkų himną ir prisiminti jo autorių kun. Tilvytį, juo labiau, kad XII kongreso šūkis yra: ,,Ateitį regim tėvynės laimingą".

Balandžio 8 prieš 105-rius metus Rytų Aukštaitijoje gimė kunigas Jurgis Tilvytis, rašytojo Teofilio Tilvyčio vyresnis brolis, rašytojo Pulgio Andriušio dėdė, rašęs eilėraščius Žalvarnio slapyvardžiu.

Tarybinė lietuviškoji enciklopedija jo nemini, nors mažojoje jam buvo skirta keliolika eilučių. Galima suprasti tarybinius cenzorius, kodėl jiems rūpi nutylėti šį šviesų Rytų Aukštaitijos kunigą. Jei Jurgis Tilvytis — Žalvarnis tebūtų parašęs tiktai Ateitininkų himną, tai vien dėl šitos įkvėptos giesmės jam priklauso užtikrinta vieta mūsų krikščioniškos kultūros ir dvasios istorijoje.

Kai 1910-tais metais susikūrė Lietuvos katalikų mokslus einančio jaunimo sąjūdis „Ateitis", kitais metais pasirodė to paties vardo laikraštis, iškilo ir organizacijos himno reikalas. Kun. Tilvytis jį sukūrė 1912 m. vasario 6-7 dienomis Užugavos Paistryje. Apie tai vėliau autorius rašė: „Pasizadėjau parašyti himną, jei gausiu pamatyti ateitininkų darbus". Tokią progą jis turėjo 1911 m. rugsėjo mėnesį iš Paįstrio atvykęs į Kauną. Jaunimas rinkosi po vieną, po du, kad neatkreiptų piktų ruso akių dėmesio. Susirinkimą pravedė jaunuolis, kurio kalba kėlė entuziazmą ir viltis ateičiai. „Ėjau į namus sužavėtas", — pasakoja kunigas Tilvytis. — „Prisiminė pranašas, kuris sakė, kad jaunimas matysiąs regėjimus. Tikrai, ateitininkai matė ateity kažką gražaus... Himnui sužetas negalėjo būti kitas, kaip tik jų pačių širdy degantys idealai".

Tilvyčio — Žalvarnio tekstą patvirtino ateitininkų centro valdyba, kurią tuo metu sudarė studentai, lankę Maskvos universitetą. Buvo pavesta Petrapilio ateitininkų pirmininkei studentei Magdalenai Draugelytei paprašyti kompozitorių Sasnauską parašyti giesmės melodiją pagal Žalvarnio žodžius. Tą Sasnauskas ir padarė tų pačių 1912 metų pabaigoje. 1913 metais buvo atspausdintos gaidos. Nuo tada šis himnas giedamas ateitininkų susirinkimuose.

Pirmasis himno posmas išreiškia ateitininkų sąjūdžio prasmę būti tautos antrojo dvasinio atgimimo veikėjais. Pirmasis atgimimas atgaivino lietuvių tautą kaip tautą. Antrasis užsibrėžė joje atgaivinti krikščionišką dvasią, pasirinkęs šūkį — Viską atnaujinti Kristuje, jame, regėdamas „sielos tvirtybės" ir galingų vilčių pagrindą. Antrajame posme reiškiamas pasitikėjimas Dievu, kuris „amžiais suvargusios Lietuvos neapleis". Dievas rengia Lietuvos ateičiai dvasios galiūnus, vesdamas juos stebuklingais keliais. Tik šiandieniniuose priespaudos varguose geriau suprantam šių žodžių pranašišką reikšmę.

Trečiasis ateitininkų himno posmas išreikia jų ryžto siekius. Posmas prasideda iššūkiu ateistams: „Tilkit nutilkite, kurie prieš dievybę bandėt kovoti viešai ir slaptai!..." Būtų klaida manyti, kad čia raginama vieną nepakantą pakeisti kita. Ne. Žalvarnis nekursto ateitininkų kovoti tomis pačiomis priemonėmis. Jis tik ragina nešti į visuomenę savo idėjas. Tos idėjos — „tikybos brangyvė, mokslas, dorumas, tautos reikalai".

Ketvirtas posmas susieja laimingos ateities viziją su kryžiumi, krikščioniškojo tikėjimo centrine paslaptimi ir ragina ateitininkus garbingai dirbti ir kovoti dėl Lietuvos. Ir čia žodžio „kovoti" nereikia suprasti kitaip, kaip dvasinės kovos prasme. Iš pradžių kurį laiką buvo giedama: „dirbkim krutėkime dėl Lietuvos". Krutėėi reiškia judėti, būti dinamišku.

Vėliau ateitininkų ideologiją giliai ir istemingai išdėstė filosofas Stasys Šalkauskis. Tačiau kunigo Tilvyčio — Žalvarnio parašytas himnas iki šiandien neprarado savo idėjinės reikšmės. Netgi galima teigti, kad pavergėjų ateštas ateizmo potvynis Lietuvoje labiau negu bet kada išryškino be galo reikšmingą ateitininkų sąjūdžio paskirtį naujausioje mūsų tautos istorijoje.

Ateitininkų himno autorius kun. J. Tilvytis — Žalvarnis gimė 1880 m. balandžio 8 Gaidžių kaime, Tauragnų valsčiuje, Žarasų apskrityje. Vidurinį mokslą išėjo Mintaujoj ir Rusijoj. Iš Mintaujos gimnazijos buvo išvarytas už savo katalikiškus įsitikinimus, kadangi nesutiko rusų kalba skaityti stačiatikių maldas.

Besimokydamas Žemaičių kunigų seminarijoje Kaune, jis buvo tautiškai susipratęs klierikas, rašė eilėraščius. Galima sakyti, kad Rytų Aukštaitijai būdingas poetinis bruožas buvo giliai įsispaudęs šeimoje, nes jį paveldėjo ir jo 24-riais metais jaunesnis brolis Teofilis ir seserėnas Pulgis Andriušis.

Priėmęs kunigo šventimus, Jurgis Tilvyti vikaro Krinčine, Tauragnuose, Pabiržėje, Pakruojuje. 1908 m. paskirtas suorganizuoti Paįstrio parapiją, kur tuo metu reiškėsi dvarininko Hopano remiami marijavitai. Kun. Tilvytis 1910 m. pastatė Pejstrio bažnyčią, po šešerių metų skiriamas Šėtos klebonu. Uoliai rūpinosi sielovada, labdara, darbininkų reikalais. Subūrė krikščionių darbininkų sąjungą, pasiekusią apie 600 narių, kuri padėdavo darbininkams sudaryti darbo sutartis, išrūpindavo geresnes darbo sąlygas, geresnį atlyginimą. Įsteigė ūkininkų kooperatyvą, vartotojų bendrovę, pramoninę bendrovę „Žvaigždę". Sukūrė vieną pirmųjų Lietuvos valsčių, buvo pirmasis Šėtos viršaitis. Daug nusipelnė švietimo srityje. Be paramos iš šalies Šėtos parapijoje kun. Tilvytis įsteigė 5 pradines mokyklas ir progimnaziją. Besikuriančios nepriklausomos Lietuvos įstaigoms rengė tarnautojus, organizuodamas suaugusių švietimo kursus. Jo klebonijoje Lietuvos savanoriai kariai visuomet rasdavo reikalingos paramos. Klebonas atidavė jiems savo geriausius arklius, vežimus, aprūpindavo maistu. Pasižymėjo ir labdara, rėmė ir neturtingus moksleivius, padėjo atstatyti nuo karo nukentėjusį Šėgos miestelį. Visą savo turtą atidavė Pažaislyje besikuriančioms seselėms vienuolėms kazimierietėms.

1922 metais kun. Jurgis Tilvytis stojo į marijonų vienuoliją. Įsigijo Kauno universitete teologijos licenciato laipsnį. Būdamas Marijampolės klebonu, pastatė marijonų gimnazijos rūmus ir buvo jos mokytojas.

Nuo 1927 m. iki mirties vadovavo Panevėžio marijonams, buvo Švenčiausios Trejybės bažnyčios rektorius. Tvarkė Panevėžio vyskupijos katalikų veikimą, socialinius ir labdaros reikalus, ypač Panevėžio mieste. Panevėžiečiai kunigo Tilvyčio darbus labai vertino ir po mirties jam už tai paminklą pastatė, jo vardu pavadino vargšų ligoninę, vieną panevėžio gatvę. Kun. Jurgis Tilvytis, MIC, staigiai mirė Panevėžyje 1931 metų Kūčiose, laidodamas nepaprastai uolų bendrabrolį Gabrielių Gylį, MIC.

Šio šviesaus ir darbštaus Lietuvos kunigo palikti pėdsakai ir literatūroje bei spaudoje, kurioje gausiai bendradarbiavo. Jis labiausiai žinomas kaip ateitininkų himno autorius. Dar parašė pavasarininkų, blaivininkų ir kitus himnus, išleido tris poezijos leidinius, giesmyną, kur 160 giesmių perkūrė iš kantičkų, 94 pats parašė, dešimčiai davė ir gaidas.

Bendradarbiavo „Lietuvių Laikraštyje", „Bažnytinėj Apžvalgoj", „Viltyje, Draugijoj", „Šaltinyje", „Tiesos Kely" ir kitur. Rašytojas kan. Mykolas Vaitkus savo atsiminimuose „Mistiniame sode" rašo, kad kun. Jurgis Tilvytis buvo nemažiau gabus poetas, kaip jo brolis Teofilis, tačiau buvo kuklus, save laikė „juodadarbiu" literatūros darbuotoju.

Palaidotas jis Marijampolėje.

Clevelando ateitininkų šventėje balandžio 10 d. Federacijos vadas J. Polikaitis sega ženkliuką L. Laniauskui; šalia — N. Degėsytė.

Nuotr. M. Laniausko

Mus turi gaivinti tie patys idealai...

Ateitininkijai švenčiant 75-rių metų gyvavimo jubiliejų, 1985 m. rugsėjo 1 d. prasidėjo jubiliejinis kongresas. Jo metu Ateitininkų federacijos vadu išrinktas Juozas Polikaitis, kuris šias pareigas eina iki dabar. Čia spausdiname dalį jo kalbos, pasakytos jubiliejiniame kongrese (paimta iš „Ateities", 1985 m. lapkričio mėn., nr. 9).

"Vienuoliktasis Ateitininkijos kongresas jau yra įpusėjęs. Kaip jau girdėjome, šio kongreso tikslas yra žvelgti į ateitininkijos veidą ir nueitą kelią per 75-rius metus ir nubrėžti paskutiniajam šimtmečio ketvirčiui taiklias gaires.

Mes džiaugiamės tokiu gausiu dalyvavimu šiame kongrese, net ir iš kitų kontinentų. Užjūrių atstovų dalyvavimas praturtina šį kongresą ir parodo, kad Ateitininkija yra gyva visame pasaulyje. Tik gaila, kad šiame kongrese neturim atstovų iš brangios tėvynės. Būkime tikri, kad savo dvasia jie yra su mumis, o mes su jais.

Gėrimės taip gausiu jaunimo dalyvavimu, jaunimu, kuris mums visiems suteikia jaunatviškos dvasios, stebint jų taip gražų ir aktyvų dalyvavimą šiame kongrese. Nepavarkite, nenusivilkite, nepraraskite to entuziazmo, kuriuo mes didžiuojamės.

Ateitininkijos sąjūdis iškilo kaip protestas prieš to laiko profesūrą ir studentiją, kuri atsisakė Kristaus ir Jo tiesų, atsisakė Balžnyčios ir bet kokios religijos. Jie visu įniršimu piršo naująsias, tariamai, pasauliui tikrąją laimę nešančias idėjas. Jie skelbė, kad Dievą ir religiją turi pakeisti mokslas, kultūra, neribota laisvė, pažanga. Ateitininkijos sąjūdis pribrendo kovoje tikėjimo su netikėjimu, teizmo su ateizmu, krikščionybės su antikrikščionybe. kAr panaši kova nėra aktuali ir šiandien? Ar tariami tiesos ir pažangos nešėjai nebando sukeisti žmogaus vertybes? Ar materializmas nėra tiek pat pavojingas mūsų dvasiai, kaip bedieviškas komunizmas mūsų broliams ir sesėms Lietuvoje?

Mes turime nepasiduoti laiko dvasiai, kuri virš visko stato neribotą laisvę, materiją, patogų gyvenimą. Šiandien, taip, kaip prieš 75-rius metus, mus turėtų gaivinti tie patys idealai, lydėti drąsa, jautri širdis, nenuilstama viltis.

Mes galime dedžiuotis savo idealų aukštumu ir

Dabartinis Federacijos vadas (nuo 1985m.) Juozas Polikaitis.

nepasiekiamumu. Nors mūsų idealai seni, tačiau jie yra visiems amžiams jauni. Ateitininkijos sąjūdžio esmė nesikeičia, keičiasi tiktai formos, kuriose tas sąjūdis yra įrėmintas. Keičiasi organizacinė struktūra, keičiasi veiklos formos, keičiasi darbo metodika, bet nesikeičia ateitininkijos tvirtas ir neabejotinas pasisakymas už tiesą, už dorumą, už artimo meilę, siekiant „Visa atnaujinti Kristuje", tarnaujant Dievui ir Tėvynei.

Šių metų ateitininkijai ateina nauji bandymai, kurie nėra lengvesni už ankstyvesniuosius. Prieš katalikiškumą agresyviai kėsinasi smurtas pavergtoje Lietuvoje, o laisvajame pasaulyje — pilnoji laisvė ir patogus gyvenimas. Lietuvoje tikintieji veržiasi į bažnyčią, o ar nėra juntamas nusisukimas nuo bažnyčios laisvajame pasaulyje? Lietuvoje tikintieji rodo atsparumą, klauso sąžinės balso ir yra apvainikuojami kovos darbais. O kas gi yra ta Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, jeigu ne kovos žygių dokumentacija.

Keičiasi vaikas, augdamas ir bręsdamas į vyro ar moters amžių, kaičiasi žemės paviršius, keičiasi ir žmonės. Tokioje dinamiškoje aplinkoje negali atsilikti nei gyvybinga organizacija. Kitaip ji liks muziejine liekana, gal ir labai vertinga ir brangia, bet tačiau visvien nebeaktualia, nebegyvenimiška, beprasme liekana. Naujos kartos, nauji uždaviniai, naujos gyvenimo problemos. Būtų neprotinga sustingti prie praeities formų, virtusių dogmomis, nes gyvenimas yra dinamiškas procesas. Tad šiame kongrese reikia pasidžiaugti žavia, kilnia praeitimi, bet jokiu būdu negalime ja pasigrožėję išsiskirstyti. Turime atvira širdimi, gaju protu bei Dievo duota išmintimi, taip, kaip ateitininkijos tėvas Pranas Dovydaitis mąstė, pažiūrėti, ką mes matome apie save, kas mes esame ir kokia mums Dievo duotoji paskirtis bei įpareigojimai. Toje šviesoje turime nubrėžti aiškius ateities planus.

Šiame kongrese keliami esminiai ateitininkijos gyvavimo klausimai yra tiktai pradžia to atsinaujinimo proceso. Mintys, pateiktos kongreso svarstybose, liks kaip balsas tyruose šaukiančio, jeigu jos neatras atgarsio dalyvių širdyse, jeigu toji širdis nesuteiks saugios aplinkos, kur tos mintys galėtų bręsti ir klestėti. Jaunam minties daigui reikia nuolatinės priežiūros, nuolatinės globos. Viliuosi, kad šiame kongrese pabertos mintys atras derlingą žemę kiekviename iš mūsų — žemę, kuri yra atvira laikui, kuri yra atvira artimui, kuri yra atvira savo ateitininkiškai šeimai, kuri yra atvira Tautai ir, ypač, kuri yra atvira mūsų idealui — Kristui. O kad tos mintys klestėtų, kad jos gautų nuolatinio peno iki pribrendimo, reikalinga intensyvus šių minčių nagrinėjimas spaudoje, savo vietovėse, savo draugų tarpe, savo susirinkimuose... Todėl ir ya prasminga, kad 75-rių metų gyvavimo sukaktis neužsibaigtų paskutiniąją kongreso dieną, o tęstųsi per ištisus metus. Pasižadėkime kiekvienas sau, kad jubiliejinių metų proga pašvęsime ateitininkijos labui bent po vieną valandą savaitėje. O tų darbų yra neapsakomai daug. Numeskime menkavertystės ir kuklumo rūbą. Aukščiausiasis yra mums visiems davęs pakankamai išminties ir sugebėjimo dovanų. Reikia tiktai jas drąsisi naudoti didesnei Dievo garbei, tautos labui, artimo meilei. Mes visi galime — reikia tiktai noro ir pasiryžimo!

Mes visi, ir jaunesnieji ir vyresnieji, esame vienos ateitininkiškos šeimos nariai. Tapdami tos šeimos nariais, mes prižadame dalintis su kitais šeimos nariais savo džiaugsmais, vargais, nusivylimais, skausmais ir visu tuo, kad paliečia tą šeimą. Kaip šeimoje, taip ir ateitininkijoje, broliškumas solidarumas bei nuoširdumas yra nepalaužiami ransčiai. Būkime tokiais vieni kitiems. Neieškokime kas mus skirtų, bet kas mus jungtų, o tai galime pasiekt tik su meile, tolerancija skirtingai nuomonei, draugiškais išsikalbėjimais.

Stengsiusi šiais principais vadovautis savo naujose pareigose. Dėkoju už pasitikėjimą ir privilegiją. Laukiu Laukiu visų nuoširdaus ben-dradarbiavimo! Su Dievo ir Jūsų pagalba mes atrasime tiesų kelią iš kryžkelės, kelią, vedantį į mūsų Aukščiausiąjį idealą — Kristų!"

Ateitininkijos kertiniai akmenys: dr. Arvydas Žygas, Juozas Polikaitis, kun. Robertas Grigas ir vysk. Sigitas Tamkevičius.
Nuotr. Stanislovo Bagdonavičiaus

Sukaktuvinio Ateities kongreso pasisakymai

Sukaktuvinis Ateities Kongresas, įvykęs 1981 metų rugsėjo 4-7 d. Čikagoje, paminėjęs Ateitininkų Federacijos leidžiamo „Ateities" žurnalo septyniasdešimtąsias metines ir pažvelgęs į savo sąjūdžio veiklą Vakarų pasaulyje, vieningai nutarė pasisakyti svarbesniais dabarties bendrais ir organizaciniais klausimais.

Ideologinėje srityje

Kongresas pakartoja Ateitininkijos ištikimybę Prano Dovydaičio prieš 70 metų parengtai ir Ateityje pirmuoju straipsniu atspausdintai „trijų pagrindinių klausimų" deklaracijai ir vėliau Stasio Šalkauskio suformuluotiems ateitininkų principams siekiant „Visa atnaujinti Kristuje".

Religinėje-dorovinėje srityje

1.Pripažindamas gausesnio religinių pasaukimų skaičiaus tarp lietuvių reikalingumą, Kongresas ragina visus ateitininkus:

a.Melstis, kad atsirastų daugiau dvasinių pašaukimų;

b.Pagalvoti apie galimą dvasinį pašaukimą ar jam artimą ligurginį patarnavimą (kunigystės, vienuolės,-lio, dijakono, eucharistinio patarnautojo,-jos, Šv. Rašto studijuotojo bei dėstytojo ar kitaip religiškai aktyvaus pasauliečio);

c.Aktyviai įsijungti į katalikišką veiklą pagal savo darbą, profesiją ar pašaukimą;

d.Dvasinių pašaukimų klausimą kelti savitarpyje ir visuomenėje įvairiomis progomis.

2.Kongresas kviečia Ateitininkų vienetus rengti religinio susikaupimo dienas kiek galima dažniau arba dalyvauti kitų suruoštuose šio pobūdžio renginiuose.

3.Kongresas ragina visus ateitininkus jungtis su visais lietuviais malda ir veikla, kad Dievo tarno arkivyskupo Jurgio Matulaičio beatifikacijos byla būtų pagreitinta.

4.Pasisakydamas prieš abortus, kaip nepateisinamą nekaltos gyvybės žudymą, Kongresas ragina ateitininkus rūpintis, kad viešame ir asmeniniame gyvenime būtų laikomasi krikščioniškos dorovės dėsnių, skelbiamų Katalikų Bažnyčios.

5.Kongresas kviečia visus ateitininkus uoliai remti Kunigų vienybės ir JAV Lietuvių Bendruomenės jung-

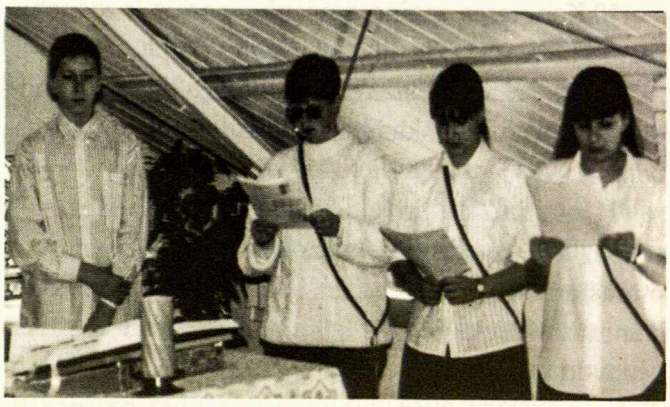

Vasario 16 gimnazijos ateitininkai mini Kristaus Karaliaus šventę 1993 m. Iš kairės: E. Muraška, E. Kalvėnaitė, L. Lipšytė ir K. Holcmanaitė.

Nuotr. M. Šmitienės

tinėmis pastangomis skelbiamus Lietuviškų parapijų metus. Visi Federacijos nariai JAV raginami į šią veiklą įsijungti ir ne tik formaliai priklausyti lietuviškai parapijai, bet taip pat ir aktyviai dalyvauti jos liturginiame bei organizaciniame gyvenime.

6.Kongresas kviečia visus ateitininkus ruoštis šv. Kazimiero mirties 500 metų sukakties minėjimui, įvyksiančiam 1984 metais.

7.Kongresas pritaria Seinų lietuvių pastangoms atgauti Seinų bazilikoje lietuviškas pamaldas ir kviečia visus ateitininkus paremti šias pastangas.

Tautinė, kultūrinė, visuomeninė sritis

8.Kongresas su didžia pagalba ir meile žvelgia į pavergtą Lietuvą, iš kurios sklinda į visą pasaulį drąsių tiesos kovotojų ir laisvės šauklių kančios ir teroru tildomo šauksmo aidas. Tai šauksmas drąsių žmogaus ir tautos teisių gynėjų, kalinamų Sibiro taigose ir psichiatinėse ligoninėse. Jų didi auka įpareigoja kiekvieną lietuvį nelikti nuošalėje nebyliu ir neveikliu, bet rūpintis, kad persekiojamųjų ir kalinamųjų balsas, siekiąs laisvąjį pasaulį pogrindžio spauda bei kitais keliais, kuo plačiau pasklistų vi-

suose kraštuose ir tautose. Ateitininkai laiko būtina savo pareiga visais galimais būdais ginti žmogaus ir tautos teisę į laisvę ir nepriklausomybę.

9.Kongresas paveda Federacijos ir sąjungų vadovybėms kreiptis į katalikų vyskupus, Vatikaną ir gyvenamų kraštų vyriausybę, prašant gelbėti kun. Ričardą Černiauską, Gemmą-Jadvygą Stanelytę, Viktorą Petkų, Vytautą Skuodį ir visus kitus kalinamus žmogaus teisių gynėjus, sąžinės kalinius.

10.Kongresas ragina pavienius narius ir vienetus remti Lietuvių Katalikų Religinę Šalpą, Balfą ir „Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos" bei kitos pogrindžio spaudos skleidimą pasaulyje įvairiom kalbom.

11.Ateitininkai privalo būti visi veiklūs. Jiems turi rūpėti, kad gyvenamo krašto judriame verpete neprarastume krikščionybei ir lietuvybei geriausio savo jaunimo. Mūsų pareiga jį telkti po Kristaus ir Lietuvos vėliavomis.

Organizacinės veikos srityje

12.Kongresas kviečia ir ragina visas Federacijos narių kartas suderintai veikti, siekiant savo tikslo. Gerai suprasdamas Ateitininkijos šeimos patvarumo priklausomumą nuo jos narių susiklausymo ir bendro tikslo ryžtingo siekimo, Kongresas kviečia visų sąjungų ir jų vienetų vadovybes bei atskirus narius dėti visas pastangas, kad visuose ateitininkų telkiniuose-židiniuose veiktų vietinės Ateitininkų Tarybos. Jas turėtų sudaryti vietovės sendraugių valdyba, dvasios vadas, jaunimo vienetų globėjai bei vadovai, moksleivių ir studentų vienetų atstovai, tėvų komiteto atstovai. Vietinės tarybos posėdžius kviečia sendraugių pirmininkas. Ji atstovauja savo vietovės ateitininkijai ir suranda jaunimo vienetams globėjus. Vietovių tarybos imasi iniciatyvos jos žinioje esančių ateitininkų veiklos vadovavimui ir patikėtų uždavinių vykdymui.

13.Kongresas ragina Ateitininkų Sendraugių Sąjungos centro valdybą ir jaunimo vienetų globėjus bent kartą metuose sukviesti visuotinius ir apylinkių globėjų suvažiavimus, kuriuose būtų susitariama dėl jaunimo veiklos ir dėl auklėjimo metodų. Kongresas kviečia globėjus aktyviai dalyvauti stovyklų programų sudaryme ir stovyklinės programos vykdyme.

14.Kongresas didžiai vertina Jaunųjų Ateitininkų Sąjungos programos komisijos, dr. R. Kraučiūno vadovautos, paruoštą Programos Vadovą ir rieškia viltį, kad Vadovas patarnaus jaunimo globėjams.

15.Kongresas ragina ir kviečia visus ateitininkus ne tik išlaikyti, bet ir stiprinti savąją spaudą. Visiems privalu rūpintis Ateities žurnalu, todėl kiekviena ateitininkiška šeima prenumeruoja Ateitį. Finansiškai pajėgesni sendraugiai prašomi paremti šį žurnalą dosnesne auka, ypač jos atskirus projektus, pvz., jauniems bendrabarbiams premijų fondą. Jaunieji ateitininkai raginami kaip galima daugiau naudotis Ateities puslapiais savajai kūrybai brandinti.

16.Ateities leidykla, leidžianti grožinę ir ideologinę literatūrą, turėtų susilaukti didesnio ateitininkų dėmesio ir paramos. Jos darbas ir užmojai visų ateitininkų remtini įsijungiant į jos leidinių prenumeratorius ir Ateities Literatūros Fondo narius. Rūpinantis ateitininkiška ir iš viso katalikų spauda bei jos išlaikymu, privalu nepamiršti ir jos bendradarbių paruošimą. Tam reikaling organizuoti ir pastoviai išlaikyti žurnalistikos kursus pradedantiems spaudoje reikštis. Sendraugiai prašomi remti ir prenumeruoti Aidų žurnalą ir mums artimus laikraščius (JAV dienraštį Draugą, savaitraštį Darbininką, Kanados Tėviškės žiburius).

17.Kongresas džiaugiasi, kad jau pasirodė prof. Antano Maceinos parašyta knyga Asmuo ir istorija, išleista kaip pirma Ateitininkų Federacijos leidžiamos serijos „Mūsų idėjos dabarties šviesoje" knyga. Moksleiviai, studentai ir sendraugiai skatinami ją įsigyti, studijuoti, aptarti žodžiu ir raštu, ir padaryti ją svarstybų objektu susirinkimuose ir už organizacijos ribų. Kongresas dėkoja autoriui už jo kūrybinį įnašą į Federacijos kultūrinį gyvenimą, o Ateitininkų Sendraugių Sąjungai — už šio vertingo leidinio finansavimą.

18.Kongresas ragina ateitininkus ir toliau remti ateitininkų Šalpos Fondą, kad jis būtų pajėgus padėti finansinės paramos reikalingiems mokslus einantiems jaunuoliams ir ateitininkų veiklai.

19.Kiekvieno ateitininkų vieneto valdyboje turėtų būti vienas narys, kurio pareiga būtų supažindinti narius su naujomis lietuviškomis knygomis bei žurnalais ir iš viso rūpintis tautinės kultūros reikalais. Visi nariai kviečiami remti savo tautos kūrybines pajėgas vakarų pasaulyje.

20.Visose gyvenamose vietovėse ateitininkai stengiasi sudaryti lietuviškų knygų skaitymo būrelius, į juos kviečiant ir neateitininkus.

„Ateitis", 1981 m. nr. 9-10.

Nepaprastosios ateitininkų konferencijos

Šalia ateitininkų kongresų, labai svarbią reikšmę turi ir nepaprastosios konferencijos. Kongresų nešaukiama dažniau, kaip kas penkeri metai, bet dėl įvairių priežasčių šaukiamos ir nepaprastosios konferencijos, kurios atlieka maždaug tą pačią paskirtį. Apie tokių konferencijų svarbą ir reikšmę 1963 m. birželio mėn. „Ateityje" plačiau paaiškina Simas Sužiedėlis. Pažymėtina, kad tais metais birželio 7-9 d. New Yorke taip pat vyko nepaprastoji ateitininkų konferencija.

Ateitininkų organizacijos pirmais dešimtmečiais yra susikūrusios tradicijos spręsti nepaprastiem reikalam: tai mūsų kongresai ir konferencijos. Kongresų nešaukiame dažniau kaip kas penkti metai. Tokia tvarka nusistojo nuo pirmojo kongreso 1920 metais Kaune. Tie ateitininkų penkmečiai yra žymiai ankstyvesni ir nieko neturi bendro su sovietiniu planavimu, kuris pastaruoju laiku išreiškiamas jau septinmečiais. Ateitininkai savo kūrybiniu planavimu yra pralenkę tuos išpūstus pagyrūnus, esą jie tebėra pažangiausi. Dar prof. Pr. Dovydaičio pirmoje ateitininkų principų deklaracijoje 1911 buvo pabrėžta krikščioniškojo pažangumo idėja ir jos tebesilaikome.

Tačiau penkmetiniai kongresai nevisada gali patenkinti gyvenimo reikalavimus. Kai kada jie pralenkia kongresų ciklą arba jisai nutraukiamas nelauktų įvykių, kaip tai yra atsitikę Antrojo pasaulinio karo metu, kai kongresai ilgam laikui nutrūko. Čia pasiremiame kita tradicija: nepaprastų konferencijų. Ši tradicija siekia garbingų ir senų Voronežo laikų, kai 1917 metais, griuvus carizmo jungui, susirinko pirmoji bendra ateitininkų konferencija, vadinama didžiąja. Vėliau sekė visa eilė nepaprastų konferencijų Lietuvos nepriklausomybės ir pokario laikais, Lietuvą okupavus, o didelei daliai ateitininkų iškrikus po platųjį pasaulį.

Voronežo konferencija

Voroneže Pirmojo pasaulinio karo metu buvo labai daug lietuvių moksleivių, evakuotų su mokyklomis iš Lietuvos į Rusiją. Susidarė ir didelis būrys ateitininkų. Sunkios gyvenimo sąlygos karo metu svetimame krašte, caro valdžios priespauda, stoka laisvės, neleido iš pradžių darbo plačiau pradėti, o jis buvo nepaprastai reikalingas. Reikėjo lietuvius moksleivius apsaugoti nuo daugelio juos tykojančių pavojų: moralinio pakrikimo prikimštuose bendrabučiuose, ateistiškos dvasios, svetimos rusiškos įtakos. Vyresnieji jautė atsakomybę prieš savo tautą ir tėvus, kurių vaikai buvo išvežti, o tėvai, palikę Lietuvoje ir atskirti karo fronto. Tokiomis sąlygomis pradėtas ateitininkų organizacinis darbas davė gražių vaisių. Organizacija sutelkė sveikos, patriotinės ir religinės dvasios jaunimą, kuris savo susirinkimuose ir vakaruose rado kuo užpildyti savo laisvalaikį, daugiau lavintis ir ugdytis, o svarbiausia — tvirtuose ateitininkų principuose rado atramą savo ateities gyvenimui. Dar 1916 metų vasarą Voroneže, Rusijoje, buvo sušaukta konferencija, kuri sujungė moksleivius ir studentus, išrinko Centro valdybą, įsteigė Šalpos fondą, sutelkė lėšų Ateities Spinduliam leisti; jie atstojo Lietuvoje leistąją Ateitį. Visas tas darbas buvo atliktas dar slaptai arba pusiau slaptai. Jis paruošė kelią pirmajai viešai konferencijai 1917 birželio 2-13.

Ši konferencija, vadinama didžiąja, posėdžiavo dešimtį dienų. Ją būtų galima pavadinti ir pirmuoju ateitininkų kongresu, bet liko nepaprastos konferencijos vardas. Konferencijai sušaukti ir pravesti daug padėjo Leonas Bistras, Eliziejus Draugelis, Vytautas Endziulaitis, kun. Mykolas Krupavičius, Antanas Matulaitis, Bernardas Žukauskas ir k. Konferencija galėjo įvykti žlugus caro sostui ir prasidėjus Rusijos revoliucijai, bet joje dar neiškilus naujai pabaisai — bolševizmui. Konferencija peržiūrėjo ir priėmė naujus organizacijos įstatus, išrinko 7 asmenų vyriausiąją ateitininkų valdybą, patvirtino Ateitininkų Savišalpos fondo statutą, perrinko Ateities Spindulių redakciją, plačiai ir išsamiai apsvarstė susidariusią naują Rusijoje politinę padėtį, užbrėžė tvirtą ateitininkų demokratinį ir krikščionišką nusistatymą, išreiškė viltį Lietuvos nepriklausomybės atstatymu, įpareigojo ateitininkus to siekti, sudarė komisiją rūpintis grįžimu į Lietuvą, Tuo būdu gerai susitvarkę, drausmingai

išsirikiavę, pasiryžę bet kokiai kovai už savo idealus, netrukus ateitininkai daug prisidėjo prie Lietuvos laisvės iškovojimo. Ir tuo atžvilgiu Voronežo konferencija buvo nepaprasta, didelė paskata dirbti Dievui ir Tėvynei.

Palangos konferencija

Nepaprastai reikšminga dešimties metų, paženklinta didelių įvykių — grįžimas Lietuvon, Lietuvos laisvės kovos, karo pabaiga, Lietuvos nepriklausomybės atstatymas — sudarė visai naujas gyvenimo sąlygas ir iš ateitininkų pareikalavo peržiūrėti savo organizacijos tvarką ir principus. Po dviejų pirmųjų kongresų (1920, 1925) buvo sušaukta nepaprastoji reorganizacinė konferencija Palangoje. Jos reikalą iškėlė prof. Stasys Šalkauskis antrajame kongrese Kaune 1925 metais.

Konferencija įvyko 1927 liepos 8-12. Jos pravedimu ir programa rūpinosi vyriausios valdybos pakviesta komisija, kurią sudarė pirm. Pr. Dielininkaitis, sekr. St. Lušys, nariai — P. Radzevičius, K. Dineika, S. Treigys ir Ig. Skrupskelis.

Palangos konferencija buvo viena iš reikšmingiausių: ji priėmė trijų sąjungų federacijos konstituciją ir ateitininkų ideologijos principus, kuriuos formulavo Stasys Šalkauskis, išrinktas ir Federacios vadu. Konferencijos metu buvo surengta sporto olimpiada, dainų šventė ir pastatyta misterija — Nuvainikuotoji Vaidilutė. Žodžius parašė poetas V. Mykolaitis, muziką — J. Dambrauskas. Konferencijos metu Lietuvos prezidentas A. Smetona savo žodyje pareiškė: „Ateitininkai yra geri tėvynės sūnūs; jie daug yra prisidėję prie nepriklausomybės atgavimo. Ateitininkai aukojasi tautybės ir katalikybės idealam".

Reino konferencija

Mūsų tautos šventi idealai buvo sutrypti Rusijoje išaugusio ir bolševizmu pakilusio ateizmo. Antrajam pasauliniam karui prasidėjus, Lietuva buvo rusų bolševikų okupuota (1940). Paskui sekė žiauri nacių vokiečių okupacija, kurią vėl pakeitė nežmoniškas bolševizmas. Daug lietuvių buvo ištremta, nukankinta, išblaškyta. Tarp išblokštųjų iš tėvynės buvo nemažai ateitininkų, kurie 1945 m. rudenį susiorganizavo Vokietijos tremtinių stovyklose. Po dviejų metų išsišakojusios veiklos, besiskirstant iš Vokietijos į visą pasaulį, buvo sušaukta Reino konferencija.

Plaukta žaviąja Vokietijos upe, kurios uolėti krantai apstatyti senom istorinėm pilim. Simbolika buvo ryški: netrukus iš istorinės Europos išplaukėme į plačiuosius pasaulio vandenis — visus kraštus. Prieš tą priverstinę emigraciją konferencijoje Federacijos vadu buvo perrinktas dr. Adolfas Damušis (jis tas pareigas jau buvo ėjęs nuo 1946), Federacijos tarybos pirmininku — dr. Antanas Maceina. Savo paskaita jis nurodė, kas yra ateitininkas, ir kas jis turėtų būti naujomis gyvenimo sąlygomis. Ateitininkas yra: 1. Dievo karalystės žemėje kūrėjas ir gynėjas; 2. Kristaus meilės dėsnio vykdytojas gyvenime; 3. Moderniosios kultūros jungėjas su krikščionybe. Po konferencijos buvo išleistas Federacijos tarybos atsišaukimas, kuris užbrėžė du uždavinius: išlaikyti savo tautinę individualybę ir kovoti už Lietuvos išlaisvinimą. Konferencijai susirinkti labai daug padėjo Hanau lietuvių gimnazijos kapelionas kun. Lionginas Jankus.

Po šios konferencijos Federacijos vadui dr. Adolfui Damušiui išvykus į JAV, jo pareigas laikinai ėjo dr. A. Maceina. Buvo išleisti laikini konstituciniai nuostatai, kurie leido organizuoti atskirų kraštų ateitininkų sąjungas, centram dar palikus Vokietijoje. Stambiausia tokia sąjunga susikūrė JAV.

Rochesterio konferencija

Jungtinėse Amerikos Valstybėse trilypę federaciją atkūrė Rochesterio konferencija 1951 rugsėjo 1-2. Konferencija rūpinosi Sendraugių sąjungos pirmininkas Juozas Laučka. Konferencijoje buvo gyvai diskutuojama lietuvybės išlaikymo klausimas Amerikoje, Lietuvių Bendruomenės organizavimas, dalyvavimas JAV lietuvių visuomeninėje veikloje, ryšiai su lietuviškomis parapijomis, katalikiškoji akcija ir kt. Atkreiptas dėmesys į pačių jaunųjų ateitininkų organizavimą: jie pavadinti jaunučiais. Perrinktas Ateitininkų Šalpos fondo pirmininkas prel. J. Balkūnas. Nutarta padėti Ateitininkų Federacijos vyriausiajai valdybai, kad galėtų plačiau išvystyti savo veiklą Amerikoje, ir kad čia susidarytų visų trijų sąjungų pajėgūs centrai, nes daugiausia ateitininkų susitelkė Amerikoje. Iš tikrųjų po Rochesterio konferencijos ateitininkų veikla laisvajame pasaulyje susikoncentravo Jungtinėse Amerikos Valstybėse.

Ateitininkų federacijos tarybos nutarimai

Šių svarbių nutarimų ištraukas perspausdiname iš 1959 m. kovo mėn. (nr. 3) „Ateities". Posėdis įvyko 1958 m. lapkričio 8 d., bet nutarimų dalis buvo padaryta Tarybos narių pasitarime tų pat metų gruodžio 13 d. Tikime, kad anuomet padaryti nutarimai paskatins dabartinę ateitininkiją susimąstyti: ar mes jų tebesilaikome, ar jie buvo įgyvendinti, ar šiandien jie nustoję savo reikšmės?

I Lietuvių Bendruomenė ir ateitininkai

1. Lietuvių Bendruomenė nėra eilinė organizacija, neišsiskirianti iš kitų, o visus lietuvius pasaulyje apimanti tautinė bendruomenė, kuriai priklauso kiekvienas lietuvis, dėl to, kad yra savo tautos narys;

2. Lietuvių Bendruomenė savo organizacinėm formom siekia ryšį su lietuvių tauta labiau sustiprinti, jį išlaikyti ir visus patelkti bendram darbui — lietuvybės išlaikymui, savo kultūros puoselėjimui ir savo tautos vadavimui;

3. Ateitininkų pareiga būti lietuvių Bendruomenėje ir joje veikti išplaukia iš ateitininkų ideologijoje tautiškumo principo.

II Ateitininkų politinis ugdymas ir veiklos klausimai

Jeigu jaunimas negali būti abejingas kovai už Lietuvos išvadavimą ir į ją privalo būti skatinamas dar visai jauno amžiaus, tai iš to dar neseka, kad jis turėtų veikliai reikštis vienos ar kitos partinės srovės darbe, nebūdamas tam subrendęs ir pasiruošęs. Jis turi pirma gerai įsisavinti savo pasaulėžiūros principus, įsigyti sveikas pažiūras į politinį darbą ir tam darbui išsiugdyti reikiamus nusiteikimus.

Ateitininkų organizacija yra tai pabrėžusi antrajame kongrese Kaune (1920), tarusi savo žodį Palangos konferencijoje (1927) priimtų principų ir pareigų oficialiąja redakcija ir savo nusistatymą pakartojusi ketvirtajame kongrese Telšiuose (1935). Politinį jaunuomenės auklėjimą ir subrendusiųjų ateitininkų reiškimąsi politiniame darbe randame trumpai aptartą St. Šalkauskio redaguotoje „Ateitininkų ideologijoje" (1933) ir plačiai išdėstyta jo studijoje „Visuomeninis auklėjimas" (1935). Patys bendrieji principai tinka ir esamom sąlygom, bet jie kai kurių ateitininkų pakankamai neįsisąmoninami. Tam priminti S. Sužiedėlis pateikė plačią rezoliuciją, kaip projektą Tarybos pasisakymui. Diskusijose plačiau pasisakyta tiktai dėl politinio darbo pradžios, jo neaprėžiant metais, bet aukštesnės mokyklos baigimu. Projekte buvo siūloma nustatyti 18 metų amžiaus ribą; kai kurių Tarybos narių—21 metų. Po atitinkamų pataisų nutarta priimti toksai Tarybos pasisakymas:

1. Ateitininkų ideologijos pagrinde glūdi universalinė katalikų pasaulėžiūra. Ji apima visą žmogų ir visas jo veiklos sritis, taigi ir politiką. Tad nei ateitininkų politinis ugdymas, nei praktiškas reiškimasis politiniame darbe negali prieštarauti katalikiškos pasaulėžiūros principam.

2. Ateitininkų federacija siekia pilnutinio ugdymo. Jisai apima visą jaunąjį žmogų ir visas jo reiškimosi galias, kad jos būtų išvystytos pilnutiniam gyvenimui ir veikimui. Visuomeninis auklėjimas tėra dalis pilnutinio ugdymo, o politinis švietimas bei lavinimas yra dalis visuomeninio auklėjimo; dalis negali būti išimta iš integralinės visumos. Tad ateitininkai, kurie tarp penkių savo principų turi įsirašę ir visuomeniškumą, o Telšių kongresas dar pabrėžęs, kad Ateitininkų federacija „yra giliai visuomeniška", tuo pačiu pripažįsta reikalą tinkamai pasiruošti eventualiam politiniam veikimui.

3. Ateitininkų federacija yra katalikiškos akcijos vienetas, nesusijęs su politinių partijų veikla, tad turįs nė uždavinio joms ugdyti narių. Tačiau ateitininkų organizacijos apolitiškumas, kaip ir katalikiškosios akcijos apskritai, dar nereikalauja, kad ateitininkai būtų nuteikti prieš bet kokį politinį darbą ir partijas. Kaip nėra įmanomas nepasaulėžiūrinis jaunimo ugdymas, nes vistiek jam įteigiamos pažiūros į pasaulio sampratą ir gyvenimo prasmę, taip nėra įmanomas ir griežtai apolitinis auklėjimas, nes tada sudaromos neigiamos pažiūros į politinę santvarką, neišvengiamą žmonių gyvenimui ir partijas, neapsieinamas žmonių

susibūrimam. Ateitininkų politiniam ugdymui tegali būti statomas reikalavimas, išreikštas St. Šalkauskio tokiais žodžiais: „Politinis auklėjimas yra vedamas nepriklausomai nuo visų politinių partijų ir netarnauja jokiai politinei partijai nei jokiai organizuotai politiniais tikslais žmonių grupei (Vis. aukl. 91).

4. Ateitininkų federacija, kurios pagrindinis uždavinys yra ruošti jaunimą pilnutiniam gyvenimui ir veikliam visuomeniniam darbui, nesubrendusį dar jaunimą prilaiko nuo aktyvios politinės veiklos. Palangos konferencijoje priimti ir Telšių kongrese pakartoti nutarimai „moksleiviam griežtai draudžia bet kurią politinę akciją, o kitiem nariam palieka tuo klausimu laisvę. Tačiau neprisiimdama jokiu atveju atsakomybės už politinę bet kurio nario akciją, ji (Ateitininkų federacija) reikalauja, kad toji akcija, asmenine atsakomybe vedama, neprieštarautų katalikiškos pasaulėžiūros principam ir nekompromituotų jo kaip federacijos nario" (AI, 1954, 114; T.K. 1935 Nr. 9).

5. Ateitininkų federacijos taryba randa, kad esamos sąlygos išdėstytų principų nekeičia: jie visiem ateitininkam privalomi paboti, tačiau būtų reikalinga ir aktualu:

a. paruošti tinkamą programą, ateitininkų moksleivių ir studentų politiniam ugdymui; joje turi būti išryškinti katalikiškos pasaulėžiūros principai politinės veiklos klausimais, pateiktas bendras politinio veikimo ir reikalo supratimas, ir nurodyti tie nusiteikimai, kurie privalomi politikui apskritai ir katalikui specialiai;

b. skatinti ateitininkus giliau studijuoti socialinę katalikų Bažnyčios doktriną ir tuos principus, kuriais ji numato siekti socialinio solidarumo ir teisingumo akivaizdoje dviejų priešiškų frontų: besikoncentruojančio kapitalo ir darbo jėgos;

c. drausti moksleiviam ateitininkam, beeinantiems aukštesniuosius mokslus, dalyvauti politinėje akcijoje, išskiriant paslaugas Lietuvos vadavimo pastangom, ir turėti ryšių su bet kuriom partijom ir jų padaliniais;

d. priminti Ateitininkų federacijos sąjungom, skyriam, draugovėm, kuopom, klubam ir korporacijom, kad joks ateitininkiškas vienetas nesiangažuoja politinei bei partinei akcijai; tai gali daryti atskiri ateitininkai ar jų grupės savo atsakomybe, ne ateitininkų vieneto vardu.

Čikagos pasitarime politinio ugdymo reikalu pasiūlytas dar vienas punktas tokio teksto:

„Federacijos Taryba atkreipia visų ateitininkų dėmesį į reikalą studijuoti pasaulinės ir gyvenamojo krašto politikos klausimus. Ateitininkas kaip inteligentas turi būti gerai informuotas ir efektingas kovotojas už Lietuvos laisvę gyvenamoje aplinkoje. Federacijos taryba ragina ateitininkus reaguoti į ats-

Ateitininkų federacijos Kongreso reikalais pasitarimo posėdžio dalyviai. Ateitininkų namuose, Lemont, Illinois.

kirus gyvenamojo krašto politinius reiškinius, kurie pažeidžia Lietuvos katalikybės, ir iš viso krikščioniškojo žmoniškumo reikalus".

III Savaitgalių kursų programa

Studentai ateitininkai nėra pakankamai ideologiškai įsisąmoninę. Gilumo reikia siekti sistemingai ir metodiškai, panaudojant visas progas. Čia nemažai galėtų padėti: a) kursai savaitgalių metu, b) studijiniai branduoliai stovyklose ir c) ideologinių studijų dienos. Pirmasis atvejis dažniau įgyvendinimas, parankesnis; bandymai antruoju atveju davė neblogų rezultatų. Ideologinių studijų dienos reikalauja daugiau organizacinių pastangų ir lėšų. Visais atvejais reikia geros, tikslingos programos ir vadovų.

Vokietijos ateitininkų šventės dalyviai klausosi paskaitos. Iš kairės: vysk. Paulius Baltakis, OFM, P. Ivinskienė, kun. Vaclovas Aliulis ir paskaitininkas Darius Udrys. Nuotr. M. Šmitienės

Diskusijose dėl programos išryškėjo dvi nuomonės: viena — imti specialius ir aktualius klausimus ideologiniam sąmoningumui pagilinti (kun. St. Yla, dr. J. Girnius); antra — siekti žinojimo pagrindinių ateitininkam dalykų; mokslieviai ir studentai turėtų gerai išeiti nustatytą programą pagal jų amžių ir išsilavinimą. Diskusijose palietus dar vasaros stovyklas, pageidauta, kad ir joms būtų tinkama programa bei gerai paruošti reguliaminai. Stovyklos turi būti planuojamos iš anksto, sustiprinti lituanistiniai dalykai. Nutarta:

1. Atkreipti sąjungų dėmesį į ateitininkiško ugdymo tikslingesnį ir sistematingesnį reikalą, gilesnį formavimą; sąjungų valdybos turėtų pačios tuo pasirūpinti, susižinodamos su Federacijos valdyba ir jai pateikdamos savo planus bei studijines metines temas.

2. Paskirti po du Tarybos narius prie kiekvieno Federacijos valdybos referento atitinkamos sąjungos veiklai aptarti ir paieškoti būdų jai pagyvinti bei pagilinti.

Jaunos kartos sendraugių ir jaunučių organizavimo reikalai

1. Studijas baigusiųjų ateitininkų rezervuotas laikymasis šalia Sendraugių sąjungos, kokios priežastys bebūtų, ateitininkiško subrendimo požiūriu nėra pateisinamas: visi baigusieji mokslus ateitininkai kviečiami jungtis į sendraugių eiles.

2. Sendraugių ir Studentų ateitininkų sąjungos prašomos tam reikalui skirti daugiau dėmesio; būtų pageidautinas bendras jų pasitarimas ir kreipimasis į abiejų sąjungų narius.

3. Federacijos valdyba prašoma savo ruožtu imtis pastangų ir ieškoti priemonių, kad baigusieji aukštuosius mokslus ateitininkai neliktų neorganizuoti ir neįsijungę į Sendraugių sąjungą.

Tarybos narių Čikagoje pasitarime tuo klausimu dar pareikšta: „Jaunųjų sendraugių būrimo reikalu pageidauta, kad kiekvienoje sendraugių kuopos valdyboje būtų bent vienas asmuo jaunųjų sendraugių telkimui į sendraugių kuopas. Atkreipiamas dėmesys, kad profesinių bei visuomeninių korporacijų atkūrimas gali sėkmingai tarnauti ryšio stiprinimui tarp vyresniosios ir jaunesniosios kartos".

Į jaunučius įeina vaikai nuo vaikų darželio iki ketvirto skyriaus imtinai. Jie veikia Moksleivių ateitininkų s-gos Centro valdybos vadovybėje. Jie organizuojami kartu su moksleiviais, pažymimi atskira uniforma ir jiems specifiniais ženklais. Priimti šie nutarimai:

a. Jaunučių organizavimas yra moksleivių ateitininkų kuopų tarybų pirminis uždavinys;

b. Kuopų tarybos glaudžiai bendradarbiauja su tėvais ir su seselėmis, juos įtraukdami į auklėjimo darbą;

c. jaunučių globėjai ypatingai stengiasi panaudoti vasaros jaunučių stovyklą kaip vieną iš svarbiausiųjų jaunučių auklėjimo priemonių:

d. Federacijos valdyba ir taryba artimai bendradarbiauja su Moksleivių ateitininkų s-gos Centro valdyba veikimo metodams paruošti.

Ateitininkijos šiandieninė padėtis

Antanas Sužiedėlis

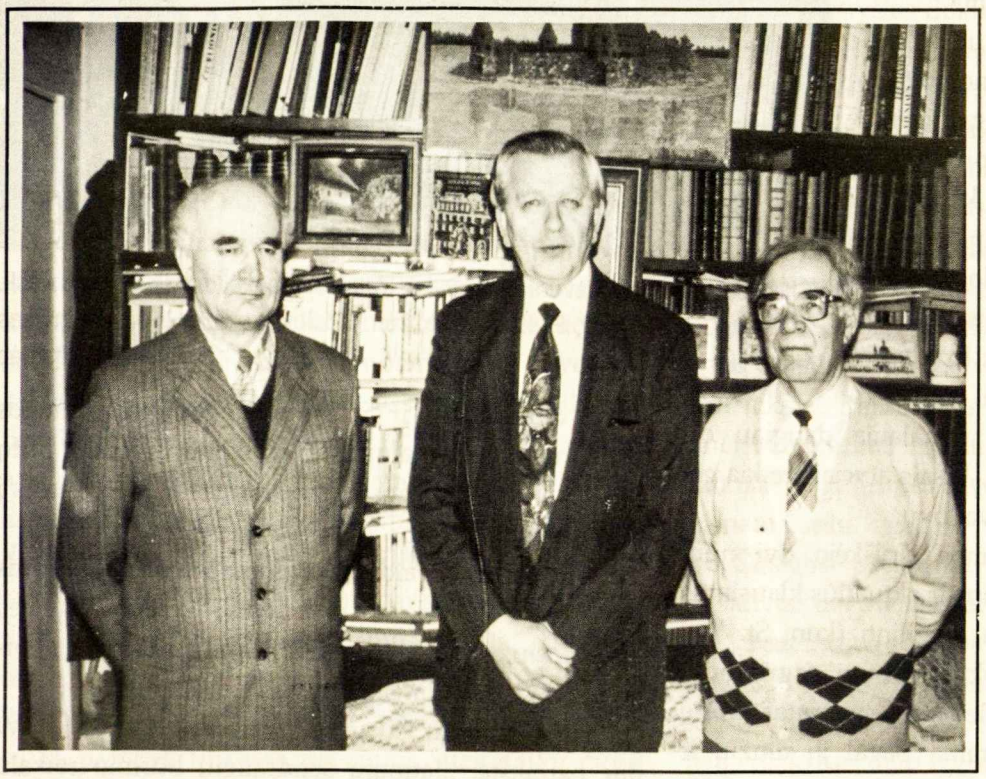

Šiemet kovo 1 d. Vilniuje (iš kairės): Petras Plumpa, Juozas Polikaitis ir dr. Vincas Rastenis.

Ateitininkijos padėtį galima vertinti iš keletos perspektyvų ir tą vertinimą dėti į įvairius rėmus: perspektyva ir rėmai gali būti ideologiniai, teleologiniai, misiologiniai, istoriniai. Galėtume taip pat pasiūpinti, ir kam tas paveikslas yra piešiamas — ar viešam pasižiūrėjimui, ar dvasiai sujudinti, ar apsnūdusiam nariui pabudinti. Šiuokart vienos kurios perspektyvos neieškosime ir rėmų netaikinsime, nes tema plati, medžiaga gausi, o laikas ir vieta riboti. Pranešimo tikslas taigi labai paprastas — konkrečiai ir faktiškai aptarti, kas yra ateitininkijos žmonės, kur jie yra, ką jie galvoja, kuo rūpinasi, ir ką ir kaip viekia asmeniškai ir kolektyviai. Tai įvadas į žvilgsnį, į save, kuris be abejo konferenci-jos plenumo ir sekcijų darbuose bei svarstymuose taps papildytas, patikslintas, praplėstas ir diskutuojamas.

Padėtį norėtume apžvelgti šitokia tvarka:

1.Kiek ir kur turime narių.
2.Kas jie yra ir iš kur ateina.
3.Kokio jie principinio nusistatymo ir praktikos.
4.Kokia mūsų organizacinė sąmonė ir tampra.
5.Kokios nuotaikos — kuo ir kaip pasigėrima, kuo ir kaip nusiskundžiama.

Pranešimo medžiaga — federacijos anketos duomenys ir federacijos valdybos žinios, patirtis ir rūpesčiai.

Nariai ir skaičiai

Sąrašuose esame 2000 — tai pagal sąrašus, kurie sudaromi vienetuose. Juose be abejo yra nariai, kurie įsirašo, ir tie, kurie įrašomi, iš enercijos. Taigi galime kalbėti apie aktyvą ir pasyvą. Aktyvo yra maždaug 1100 — 1200 tai tie nariai, kurie balsuoja sąjungų ir federacijos rinkimuose, užsimoka nario mokestį, ir vienu ar kitu atveju atsiliepia į organizacijos bendrus reikalus. Kiti yra nariai daugiau iš papročio, gera valia prijaučiantys.

Sprendžiant iš dalyvavimo rinkimuose ir sąrašų, ir aktyvas ir bendras skaičius yra pastovūs paskutinio dešimtmečio laikotarpyje. Čia neįskaitomi jaunučiai; jų prieš dešimt metų neregistravome, dabar turime, bet būtų sunku duoti skaičių, nes daugelis lieka tik vietiniuose sąrašuose.

Pagal sąjungas pasiskirstome taip: 1200 sendraugių (25 skyriai), apie 500 moksleivių (27 skyriai), per 300 studentų (14). Studentų skaičiun įeina ir tie, kurie jau studijas baigę paskutinių dviejų metų bėgyje. Kraštais: 1400 JAV, virš 200 Kanadoj ir arti 200 Australijoj, virš 100 Pietų Amerikoj ir maždaug 150 Europoj. Visų trijų sąjungų skyriai yra JAV, Kanadoj, Austalijoj, Italijoj, Vokietijoj; Pietų Amerikoje veikiama daugiau bendrai. Yra įsisteigiančių naujų vienetų: studentų draugovė Argentinoj, studentų ir mok-

sleivių vienetai Australijoj. Tačiau taip pat yra ir žūstančių: eBostono moksleiviai, Worcesterio sendraugiai. Šioj konferencijoj neatstovau-jami taip pat Kanados Winnipego, Windsoro sendraugių skyriai; yra ir kitų vienetų neatstovaujamų, bet dėl rimtesnių priežasčių — tai tolimesnių kraštų moksleivių ir studentų skyriai.

Tiek bendros statistikos. Sekančios pranešimo pastabos — charakterizacija at-kijos aktyvo, taigi jos gyvosios pusės: pasyvą kai kur tegalima apibūdinti atskirais pavyzdžiais, šiap jau tie nariai federacijos valdybai nekprieinami.

Kas mūsų nariai ir iš kur ateina?

Peržvelgiant sendraugius ir padalinant amžiumi į keturis dešimtmečius (25-34, 35-44 ir t.t.) randame, kad aktyvas pasidalinęs maždaug apylygiai — taigi bendru skaičiumi netirime didelių spragų. Čia išimtis Kanada — jaunų sendraugių tik keli, taip pat tik keliolika studentų.

Skirstant lytimis, jaunuosiuose sendraugiuose aiški persvara moterų — jų dvigubai daugiau. Įdomiu sutapimu, taip pat yra ir studentuose — jaunesnių kaip 20 metų, taigi pirmųjų dviejų metų kolegijos, studenčių žymi persvara ir aiški vyrų spraga. Moksleivių tarpe atvirkščiai — jaunesniųjų skaičius lytimis lygus, bet vyresniųjų mergaičių daugiau, arba bent jų daugiau su organizacija artimiau sutapusių. Įdomu ir tai, kad mergaičių moksleivių ir studenčių dar didelis procentas pasisako į at-kus įstojusios raginamos draugių, bet vyrų tarpe tai jau retas atvejis. Šiaip jau daugumas stoja raginami tėvų ir du trečdaliai ateina iš šeimų, kuriose bent vienas iš tėvų at-kas: taip pat yra ir su pačiais jauniausiais sendraugiais, baigusiais gimnaziją jau šianme krašte. Didelis kontrastas šiuo atžvilgiu yra tie jaunesnieji sendraugiai, kurie gimnazijas baigė dar Vokietijo —jų 70% iš šeimų, kuriose nei vienas iš tėvų ne ateitininkas. Tai atspindi aktyvią moksleivių sąjungos prieaugą Vokietijoje, kai tuo tarpu emigracijoje aiški linkmė at-kams prieauglį berasti savo tarpe. Viena žymi spraga — jei sendraugių ir dar studentų tam tikras pro-centas įstojo raginami kapeliono, tai iš anketą atsakiusių moksleivių tokio nėra nei vieno. Čia, žinoma, išimtį sudaro Pietų Amerikos ir Australijos vienetai, kurie įsteigti kapelionų rūpesčiu.

Įstojimo ir verbavimo klausimu dar pažymėtina, kad neretas studentas ir moksleivis pasisako, jog perlengva ateitinikų tapti — pasakei, kad nori būti, ir esi; esą ir tokių narių, kurie nežiną, kas at-kai, juose atsiradę. Turbūt tiesa, kad nenorėdami prarasti kandidatų, mes ir pro-gramos išėjimo reikalu esame atlaidūs.

Kiek moksleivių pereina į studentus, būtų sunku pasakyti. Viena problema yra tai, kad išvažiavęs studijuoti abiturientas dažnas nepritampa prie studentų draugovės, nes jos parankiame atstume nėra. Tokiu būdu jis iškrinta iš sąrašų ir su juo ryšys nutrūksta, nors kitu atveju jis gal veikiai pritaptų. Reikėtų svarstyti galimybes moksleivius pervesti į studentų sąjungą prieš jiems gimnaziją baigiant. Girtini tie atvejai, kaip Čikagoje, kur studentai pasirūpina sueiti su moksleiviais į kontaktą, suruošdami jiems studijų šakų apžvalgas ar panašias progas.

Nuo liepto iš studentų į sendraugius nuslkįsta labai didelis skaičius. Bendrais bruožais šitą klausimą paliesime vėliau, kartų dialogo prasme. Galime tačiau čia pažymėti, kad siunčiant anketą, rasta bent 150 narių, kurie yra buvę SAS sąrašuose paskutinių penkerių metų laikotarpy, bet kurių sendraugių sąrašuose nėra.

Lietuvišku keliu

Kritiško kausimo bendro, principinio susistatymo krypties prasme tuo tarpu nėra — su mažomis išimtimis aktyvieji nariai yra aiškaus ir tvirto lietuviško nusistatymo. Į klausimą, ar Lietuvon grįžtų, atsako „ne" 6% sendraugių, 12% studentų, 19% moksleivių, ir čia reikia turėti mintyje tai, kad visi moksleiviai jau gimę ne Lietuoje, ir didelė dalis gyvenamajame krašte. lStudentų ir moksleivių didelis procentas šiuo klausimu atsako esą neapsisprendę, ir tai yar realistiškas at-sakymas į spekuliacinį klausimą. Tai nėra mandagus nusistatymo vengimas ar apėjimas, nes iš kitų davinių aiškiai matyti, kad lietuviškoji identifikacija dar labai stipri ir jaunuosiuose, ir kad lietuviškumas nėra pašalinė ar pridėtinė, bet integrali asmeniško gyvenimo ir mintijimo dalis. Į klausimą „kas labiausiai at-kuose patraukia ir patinka?" studentų didžiuma atsako — du dalykai: aiški ideologija ir proga bendrauti ir būti su lietuviais. „Kokie klausimai lietuviškumo atžvilgiu labiausiai rūpi?" Vienas antras tepasako — „kokia nauda būti lietuviu?" ar „tauta, kaip viduramžių padarinys, atgyveno". Daugumai gi rūpi lietuviškumo išlaikymas, Lietuvos laisvė, lietuviškos šeimos kūrimas, lietuvių

Ateitininkai pavasario akademijoje Varniuose š.m. balandžio 4-10 d.

vardo ir kultūrinio turto skleidimas, ir, įdomu, lietuviškumas prieauglio — kas daryti, kad jaunučiai ir moksleiviai išliktų lietuviai? Penki iš šešių studentų nusistatę kurti šeimas tik su lietuviu—lietuvaite. Keturi iš penkių moksleivių ir studentų — ir tai šiek tiek didesnis procentas negu sengraugių — pasisako, kad at-kais gali būti tik lietuviškai kalbą.

Jei bendro nusistatymo atžvilgiu padėtis nėra bloga, tai praktiškam gyvenime betgi kyla akylių sunkumų. Čia jų paminėsime du, kurie laukia organizacijos apgalvoto atsakymo:

Pirmasis yra lietuvių kalbos klausimas. Paėmus visus 700 į anketą atsakiusius bendrai, tėra tik vienas kitas, kuris pasisako šeimoje kalbąs angliškai ar beveik vien angliškai — čia išimtis Brazilijos jaunimas, kurių jau dauguma kalba krašto kalba arba abiem. Į kausimą, kuria kalba kalba su lietuviais draugais, atsakymai jau kito vaizdo: du trečdaliai studentų dar pasisako kalbą lietuviškai ar beveik vien lietuviškai, bet jau tik ket-virtadalis moksleivių. Kas apsilanko jaunimo stovyklose, tam tai nėra paslaptis. Organizacijos, jaunimo vadovų be abejo čia daroma, kas galima. Bet vienas aspektas gal nėra pakankamai pabrėžtas. Pabrėžiame, kad reikia daugiau lietuviškai kalbėti, ir tai pabrėžiame negatyviai — mažiau anglų, kalbą vartoti. Svarbu akcentuoti tai, kad galima ir reikia lietuviškai gerai išmokti. Du trečdaliai studentų pasisako, kad jie kalba moką gerai ir žodžiu ir raštu — ir iš tiesų jų rašytinė kalba nėra dar prasta. Bet toks procentas moksleivių sakosi gerai moką, ir jų kalba jau prastesnė. Yra taigi pavojus, kad kalbos lygyje jau daromas kompromisas, pasitenkinama naminiu standartu — svarbu susikalbėti, svarbu daugiau kalbėti, mokėti parašyti, bet mažiau svarbu kaip. Šiuo atžvilgiu savim pasitenkinimas jau paliečia ir patį sąmoningiausią jaunimą. Daug kas pasidžiaugia „Ateities" jaunatve, bet daug padaroma pastabų ir jos kalbai. O „Ateities" mokykla turėtų būti ir kalbos mokykla. Jei studentų biuletenio Gaudeamus kalba vaizdi, gyva, graži, tai gali būti ir „Ateities" — tai ne cenzūros reikalas, o paprasto dėmesio, akcento ir talkos.

Vienas šiuo atžvilgiu apleistas, arba neefektyviai tvarkomas, reikalas yra lietuviška skaityba. Kad išleidžiame eibę knygų, ir kad jas dar perkame, tai faktas — arti pusės sendraugių nupirko pernai bent 10 knygų. Du trečddaliai studentų ir moksleivių jas skaito, tačiau skaito, atrodo, kas papuola po ranka, be atrankos ir plano. Moksleiviai išvardino 60 skirtingų knygų — nuo Baltojo Vilko iki Enciklopedijos — bet nei vienos jų nėra perskaitę daugiau kaip septynias. Studentai išvardino 80, bet nei vienos daugiau. At-

kams taigi didelė proga ir užduotis jaunuosius su skaityba supažindinti, įvesti tai į programas ir planus daugiau negu ligi šiol, arba efektyvesniu būdu. Jei dar daugelis jaunųjų perskaito keturias, penkias knygas į metus, tai jos turėtų būti tos, kurios kviestų daugiau skaityti, o ne jų baidytis.

Tai kalbos ir skaitybos problema. Kita problema — ir ja pats laikas susirūpinti — lietuviškumui išlaikyti remiamės ir bazuojamės lietuvių kolonijomis. 85% moksleivių ir 3/4 sendraugių, studentų gyvena didelėse kolonijose, priklauso lietuvių parapijoms ir iš šių 90% lanko lietuviškus parengimus kas mėnesį ar dažniau. Bet jau vis didėjantis procentas, kaip matyti iš jaunųjų sendraugių, profesinių progų ieškodami, iš didžiųjų kolonijų pasitraukia į mažesne arba ten, kur lietuvių visai nėra. Jų ryšys su lietuviškuoju pasauliu lieka spauda, knygos ir retas apsilankymas didesnėj kolonijoj. Organizacijai šitai pateikia didelį uždavinį rasti būdų ir kelių į šių narių lietuviškas reikmes bent iš dalies atsakyti. O reikmės yra — teko stebėti, su kokiu entuziasmu pavieniai nariai jiems retomis progomis sutinka savo lietuvius draugus, su kokiu dėkingumu mažoj kolonijoj priimamas lietuvis kunigas. Čikagos opera daugeliui tėra laikraščio žinutė. Tai rimta problema; jos neišriš bendruomenė, o gali spręsti tik tokia organizacija, kaip at-kų, nes ji glaudesnė ir tampresnė ir todėl gali palaikyti asmeninius ryšius. Centrinis sendraugių skyrius, atrodo, nėra pakankamas spren-dimas. Čia reikia platesnio žvilgio ir pastangų ir iš tų narių, kuriems lietuviškoj užuovėjoj patogu.

Religinė sąmonė ir praktika

Katalikiškumo atžvilgiu reikia taip pat skirti principinį nusistatymą ir praktikos klausimus. Principine prasme, nėra svyravimo — didelė dauguma narių — lygiai sendraugių, lygiai studentų — spontaniškai pasisako, kad at-kijos pats tvirtasis bruožas ir jos patrauka yra kaip tik aiški pasaulėžiūrinė ideologija, religinis organizacijos aspektas. Tik retas pasisako, kad religinis aspektas pertemptas, ir kad turėtume koncentruotis vien lietuviškumo darbe. Tačiau neretas pažymi ir pavyzdžių pateikia, kad religiniu atžvilgiu mes vienoki dedamės, kitoki esame.

Moksleivių tarpe taip nėra. Visai konkrečiai imant, 90% moksleivių eina sakramentų kas mėnesį ar dažniau, ir daugiausia kas savaitę, ir atlieka metines rekolekcijas. Studentų ir ypač sendraugių tarpe — jau kitas vaizdas. Ir atrodo, kad prasčiausia yra ten, kur religinė praktika jau nesusilieja su lietuviškąja forma. Studentų, kurių nemaža dalis studijų metu gyvena atskirai nuo tėvų, taigi ir atokiai nuo lietuviškos parapijos, daug mažiau negu moksleivių ar sendraugių atliko metines rekolekcijas. O kadangi ir šiaip jau linkstama parapijos vienetams tepriklauso studentų ir sendraugių tik 15% — tai be abejo tų narių, kuriems lietuvių bažnyčia neprieinama, dalyvavimas parapijoje yra dar nominalesnis. Trečdalis sendraugių yra labai aiškios nuomonės, kad jei nepriklausai lietuvių parapijai, tai parapijoje atkyviai dalyvauti neprivalai. Prasčiausa statistika — labai konkreti — yra betgi ta,

Clevelando ateitininkų metinėje šventėje balandžio 10 d. jaunučių įžodį priima Dvasios vadas kun. Gediminas Kijauskas. Iš kairės: N. Degėsytė, L. Laniauskas, A. Idzelis, P. Rukšėnas, T. Tatarūnas. Nuotr. M. Laniausko

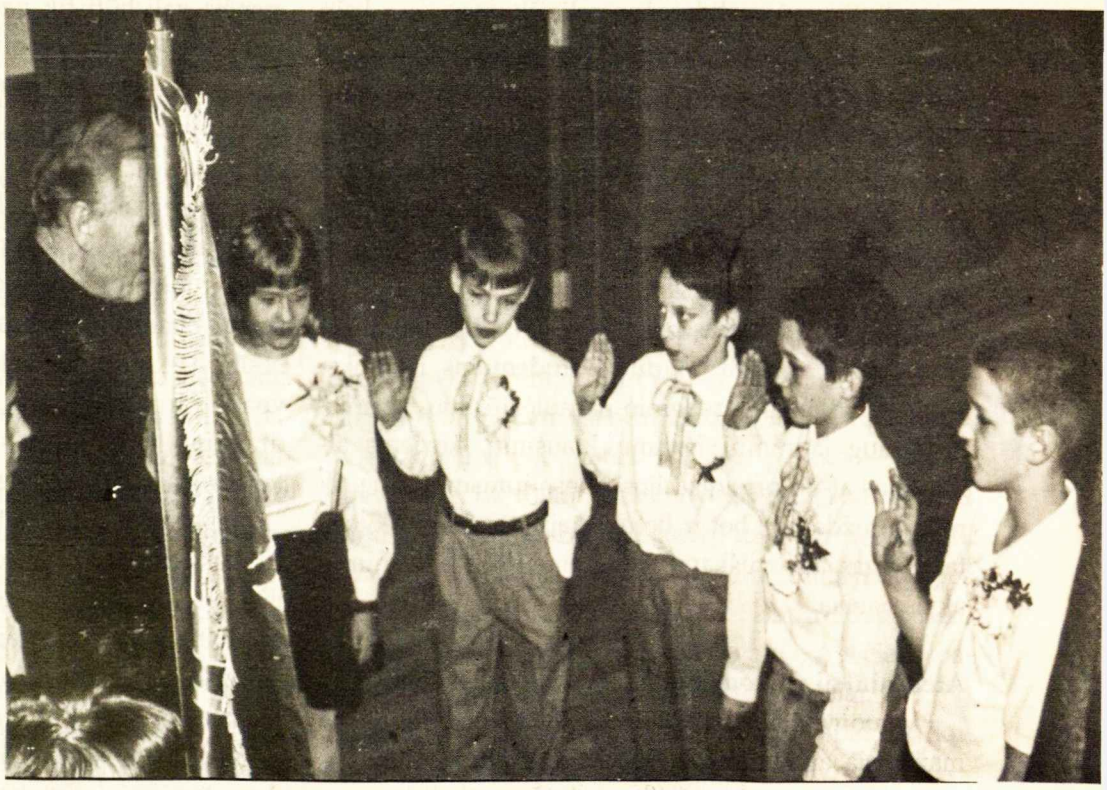

Clevelando ateitininkų metinė šventė balandžio 10 d. Iš kairės: moksleivių globėjas R. Biliūnas, kun. G. Kijauskas, Sendraugių sąjungos pirm. N. Balčiūnienė, Federacijos vadas J. Polikaitis, ,,Giedros" atstovė A. Zorskienė, sendraugių pirm. R. Bridžius, moksleivių ateitininkų pirm. A. Degėsytė. Nuotr. M. Laniausko

kad organizacijos, kuri savo šūkiu turi eucharistinio popiežiaus pabrėžtą motto, pusė sendraugių eina sakramentų tik keletą kartų į metus, o 7% dar rečiau. 19 metų studentė, be didelės filosofijos, problemą aptaria šitokiu klausimu: ,,kaip tėvus, kurie užaugo Lietuvoje, pripratinti prie didesnio religiškumo — kaip paaiškinti, kad dažnas ėjimas prie šv. Komunijos nėra niekinimas Dievo, o pagarba?" Ekucharistinis momentas organizacijai taip pat yra labai gyvas reikalas. Ten, kur parapijos yra, dažniau praktikuotinos bendros Kominijos ir agapės, ne vien metinių švenčių proga; jas ypač vertina ir mėgsta moksleiviai, gal praverstų ir atspariesiems sendraugiams.

Yra taip pat gyvas reikalas — ir pačių narių, vyresniųjų — pareiga — duoti studentams ir moksleiviams daugiau religinio-pasaulėžiūrinio turinio. Yra daug jaunimui rūpimų klausimų, kuriems atsakymas at-kų organizacijos ribose įprasmintų ne tik religinį uždavinį, bet ir lietuviškąjį, nes tai atsakytų į tas pragas asmeniškame gyvenime, kurias jaunimas akylai jaučia.

Ateitininkai visuomenėj

Visuomeniškumo atžvilgiu, at-kijai turbūt reikia mažiausia apologetikos. Kai kam, tiesa, atrodo, kad mes esame savyje užsidarę, kad mes esame organizaciški ,,snobai," taigi nebendraujame su kitomis katalikiškomis ar lietuviškomis organizacijomis. Tarp organizacinis bendravimas ir santykiavimas yra tačiau daugiau paviršutinės formos dalykas. Tikrasis bendravimas, konkretus dalyvavimas ir įnašas visuomenėje gali būti tik pačių narių. Ir nėra jokio klausimo, kad pavienių individų at-kų veikla visuomenėje yua gal pats stiprusis at-kijos bruožas. 95% sendraugių priklauso bent vienai kitai lietuvių grupei ar organizacijai. Didesnė pusė sendraugių vyrų paskutinių penkerių metų laikotarpy yra ėję kur nors kitur atsakingas visuomenines pareigas. 85% yra įsirašę į bendruomenės apylinkes — jei tiek įsirašytų visų lietuvių, bendruomenės sąrašai būtų keleriopai stambesni. At-kų duoklė lietuviškai knygai ir spaudai yra ypač svari. Nėra, taigi, abejonės, kad be at-kų sendraugių, lietuviškosios visuomenės veidas nebūtų toks, koks jis yra šiandien, ir tai būtų išblyškęs veidas.

Jei at-kijos įnašas šita prasme neatrodo toks didelis, koks jis yra, tai tik todėl, kad visuomenėn eiti mes linkę arba kaip kiti piliečiai arba kieno kito vardu, bet ne ateitininkų. Kodėl taip yra, ir ar tai gerai ar negerai lietuvikos visuomenės labui, to nespręsime, bet žinoma ir aišku, kad pačiai organizacijai tai negerai. Organizacijos viešas veidas yra be galo svarbus jos vidaus tamprai ir jos narių nuotaikoms, ir ypač jau-

nesniųjų identifikacijai ir entuziazmui. Narys, kuris neturi laiko ar jėgų savai organizacijai, nes našiai dirba kitur, privalo vis dėlto organizacijai atiduoti skolą — o ta skola daugumos sendraugių yra labai didelė — bent tuo, kad jį gyvenime būtų galima at-ku atpažinti ne vien pagal sąrašą.

Yra taip pat reikalas ir jėgomis pasidalinti taip, kad jų liktų ir savai orgnizacijai. Tai nėra organizacinis egoizmas, o labai realia prasme toliaregystė iš to paties visuomeninio labo požiūrio. Tam, ką sendraugiai visuomenei duoda, patys pradžią yra gavę at-kuose. Kam nors, o gal visiems bent vienu kitu atveju, reikia rasti jėgų ir laiko duoti pradžią jaunesniems. Sendraugiai sutaria garsu unisonu — „reikia traukti į darbą jaunimą", bet daug retesnis balsas šaukia sendraugį į darbą pas jaunimą, o jaunieji tos praramos labai aštriai pasigenda. Laiko ir jėgų galėtume surasti, jeigu planingai nutartume, kad nėra reikalo visuomeninėj veikloj išbyrėti į aštuonis vėjus. Lietuvių tarpe yra eilės klubelių ir grupelių, kurios nieko specifiško ir savito neturi ir neduoda. 14 parengimų per 9 savaitgalius surengti nedidžiausioj kolonijoj, rodos, toks pats gėris kaip ir daugpatystė. Atkai, su šiek tiek koordinacijos ir diskerecijos, galėtų ir tą labai reikalingą įnašą visuomenėn padaryti — neramstyti duplikacijos. Tada liktų daugiau jėgų ir savai organizacijia, o nei kiek nenukentėtų bendroji visuomeninė veikla.

Organizacijos tampra ir sklaida

Organizacinių reikalų negalime teužsiminti prabėgomis, nes tikslai ir uždaviniai tegalimi pasiekti ir atlikti, jei tam yra priemonės. Kada kiekviena pastanga ir jėga yra brangi, tada ypatingai svarbi yra koordinacija, o išsklidus po pasaulio erdvę ją lengva prarasti, ir patiems pasimesti. Taigi kokia mūsų organizacinė padėtis? Kas silpna ir kas stipru?

Turbūt pati bendrausia organizaciniu atžvilgiu mūsų žymė yra tai, kad 2000-čiu organizacijos ratus dideliu prakaitu suka žiupsnelis žmonių. Paskaičiavus — ir ilgai nereikia skaičiuoti — aiškiai matyti, kad didžiuma šitų žmonių vadovaujamąjį darbą dirba jau dešimtį metų ar ilgiau — taigi visą laiką tie patys žmonės, išskyrus porą trejetą kasmet ateinančių ir tame darbe užsiliekančių studentų ir moksleivių. Taip yra vienetuose ir taip bendroj veikloj. Šitų žmonių ištvermė ir pasiaukojimas ir yra mūsų organizacinė stiprybė, nors tai neįvertinama stovint atokiai ir žiūrint iš šalies. Iš metų į metus darbas mielai paliekamas tiems, kurie jį ligšiol dirbo. Vadovybių ir valdybų rinkimai, išskyrus kontrolės komisijas, yra visiems gerai žinomas skandalas — tai, aišku, nėra atkų savita ypatybė, taip yra visur lietuvių tarpe. Išrenkamas, kas priverčiamas, ir išrinktas kiekvienas nori būti iždininkas. Sunkiausia, aišku, ką nors priversti būti jaunimo globėju; vien dėlto, pavyzdžiui, mirė Bostono moksleiviai. Kur atsiranda globėjas savanoris, nepriverstas, ten moksleiviai labai puikiai veikia. Jie ir susirinkimų nebijo — 85% jų lankosi kaskart, ir ne vienas klausia, kodėl nebūna dažniau. Studentai taip pat mielai susiburia, ir nesibaido rimtų paskaitų ir programų, o jų laukia ir jas organizuoja. Štai šįmet surengti Gavėnios seminarai Baltimorėj, Čikagoj, kursai New Yorke. Į stovyklas jaunimo važiuoja dideli būriai ir jų laukia su dideliu entuziazmu. Bet paskaitininkus surasti jau gyva problema — jų jau tenka ieškoti tarpe tų, kurie ir šiaip visą organizacinį darbą dirba. Kitų sendraugių studentai nepažįsta, nes eiliniam sendraugiui ateiti į studentų susirinkimą, kad patirtų, kas jauniesims rūpi ir gal talkos pasiūlyti — negirdimas dalykas.

Patys sendraugiai nesilanko ir į savo susirinkimus. Čikagoj pribūna 40 iš 300 sąrašuose; mažesniuose skyriuse gerai, jei ateina pusė, išskyrus vieną kitą vietovę vienais metais, kai ateina judresnė valdyba, sendraugių susirinkimuose nieko gero ir nevyksta. Nei vienas sendraugis nepasisako, kad jis kąnors iš susirinkimų gauna ar ką nors naujo išsineša. Programoj daugiausia vien einamieji reikalai, kurie dažniausiai vis vien paliekami tvarkyti valdybai.

Nario mokestis taip pat yra tam tikras padėties barometras. Įdomu tai, kad studentai nusistato sau didesnį mokestį, negu sendraugiai. Negerai yra, kad moksleivių ir studentų sąjungos per metus turi verstis ir verčiasi pajamomis iš stovyklų — taigi iš studentų ir moksleivių, kurių tėvai arba jie patys iš vasarinio uždarbio kelionim ir stovyklom išleidžia $50, $100, kai tuo tarpu yra sendraugių, kurie neužsimoka dviejų dolerių per metus. Kai kas pasako — tai ne prievolė, tai tik solidarumo dalykas, bet jei kam ateina mintis, kad gal neužsimokėjusieji turėtų ir nebalsuoti, kyla gar-sus balsas, kad tai nedemokratiška. Šalpos Fondą pastoviai remia gal tik ketvirtadalis sendraugių. Į sendraugių sąjungos vajų „Ateičiai" paremti prašomu laiku atsiliepė bene du skyriai.

Dar vienas organizacinės tvarkos aspektas, ku-

Ateitininko įžodį davę 16 gimnazijos moksleiviai su vyskupu Paulium Baltakiu. Pirmoj eil. iš kairės: R. Slankauskaitė, vysk. P. Baltakis, R. Markšaitytė; II eil.: D. Bieliauskas, H. Matulevičius ir T. Šrioteris. Nuotr. M. Šmitienės

riam stipriosios pusės, deja, nėra. Tai mūsų visiškas ignoravimas bet kokių laiko ir datų terminų.

Čia kaip tik ir rišasi antrasis aspektas — darbo planavimo. Kas pas mus planuojama ir kas ne? Planuojame tuos dalykus, kurie periodiški todėl, kad jie tik periodiški gali būti, arba dėl to, kad jie reguliarūs pagal tradiciją. Planuojamos stovyklos, nes jau esame pripratę.

Trečias aspektas — ryšiai ir informacija. Prasčiausia čia yra tarp sąjungų vienetų vietovėse. Didžiausias pasiekimas tai, kad vienas vienetas pakviečia kitą į metinę šventę. Bendri valdybų posėdžiai negirdimas dalykas. Daug kur sendraugiai, studentai, moksleiviai težino iš spaudos, ką kiti tam pačiam mieste daro. Tarp sąjungų tiesioginio ryšio nėra, o bėtų paprasta bent posėdžių protokolais, metiniais planais pasikeisti. Federacija iš sendraugių paskutiniu metu protokolus gaudavo, ir tai buvo naudinga. Iš savo pusės, Federacija leido biuletenį einamaisiais reikalais — jį gavo visos valdybos ir vadovai; bėda tai, kad į iškkeliamus reikalus laiku nekreipiama dėmesio ir neatsiliepiama. Kai buvo paskelbta pirmoji Konferencijos data, laike trijų mėnesių negauta nei vieno atsiliepimo, o vėliau paaiškėjo, kad daug kam ta data netiko. Tai ryšių aspektas.

Ketvirtas aspektas — narių organizacinis sąmoningumas. Čia turbūt daug nereikia kalbėti ir turbūt tiesioginiai nieko daug negalima ir padaryti. Bet reiktų gal pastebėti vieną bruožą, ir tai charakteringa labiau sendraugiams — mes dar nesam priaugę demokratinei tvarkai. Mūsų demokratijos supratimas — kiekvienas gali organizacijoje elgtis kaip jam patinka, ir kiekvieno patolgumui ir nuomonei turi organizacija pritikti. Mūsuose nesuprantama, kad daugumos sprendimas , kol jis galioja, galioja kiekvienam nariui ar tai jam patinka ar ne. Gali konferancija nutarti ką nors 90%, bet jei kam kitaip išeina, tai jis ir darys kitaip. Taip pat nenorim susigyventi su mintim, kad visi reikalai negali visuomet būti sprendžiami visų. Narys turi teisę ir būdą vadovaujantį iš pareigų nuimti savo balsu, bet tol, kol vadovaujantis vadovauja, narys negali jo sprendimų nutarimų ir parėdymų sau pačiam perspręsti. O mes linkę kiekvieną reikalą spręsti kas sau. Šitas individualizmas yra daugelio mūsų organizacinių vargų šaknis.

Tie keturi organizacinio darbo aspektai — darbų konkretumas, jų planavimas, ryšiai ir solidarumas — praktikoje yra artimai susiję. Solidarumas, organizacinė sąmonė labai priklauso nuo ryšių ir informacijos; niekas negali būti sąmongas, jei jis nieko nežino. Informacija ir ryšiai tegali būti efektyvūs, jei darbuose yra planas; informacija bergždžia ir nepaprastai brangi, jei darbai atsitiktiniai. Planuoti gi tegalima konkrečius dalykus, o ir bendresni dalykai konkretizuojasi tik planuojant. Kai kas siūlo prisėsti prie plano 10-20 metų į priekį, ir tai nėra juokinga. Kelerių metų planas reikalingas ne tik federacijai, bet ir sąjungoms,ir patiems vienetams.

Nuotaikos — šviesios ir tamsios

Nusiteikimai ir nuotaikos gan ryškiai skiriasi į tris grupes:

Pirmoji tų narių, kurie turbūt visame kame pozityviai galvoja, ir į gyvenimą žiūri šviesiai. Kai jų klausiama, kas at-kuose silpna ir kas stipru, kas patinka ir kas ne — jie turi ką pasakyti abiems pusėms. Jie mato ir įvertina tai kas organizacijoje yra gero — ar tai aiški ideologija, ar rimtos paskaitos ir gilūs klausimai, ar stovyklos, ar charakterio lavinimas intelektualams, proga sueiti, padraugauti lietuviška aplinka, kurią organizacijoj sukuria religinis bruožas, šviesios ir stiprios paskiros asmenybės ir t.t. Jie gerai įžvelgia į mūsų silpnąsias puses, bet aiškiai viliasi, kad bent kai kurias jų galime pataisyti, daro

pasiūlymų, svarsto priežastis, pateikia pavyzdžių. Tai nariai, kuriems aiškiai rūpi at-kija, kurie su ja suaugę dabartyje, ją pažįsta, jos darbus seka, juose dalyvauja, ir remia.

Antroji kategorija nuotaikų — tai stebėtojų tų, kurie at-kijos dabartį stebi daugiau mažiau iš šalies. Jei pirmieji, pasisakydami tuo ar kitu klausimu, rašo daugiau pirmuoju asmeniu „mes" — taigi aiški identifikacija — tai antriesiems būdinga, kad dažniau rašoma trečiuoju — at-kai daro taip ir taip, at-kams reikia to ir to — arba visai nerašo. Ne vienas atvirai pasako — „nutolau ir negaliu šiais klausimais pasisakyti." Kitas apgaili, kad at-kai netokie, kokie kada buvo. Pasiūlymuose, kur tokių yra, vyrauja bendrybės ir aforizmai. Tai geros valios ir širdies nariai, kurie džiaugtųsi, jei viskas būtų tobula, bet dabartinė nuotaika — apatija, pavargimas ir taip pat sim-patija, atjautimas, bet be judros, be energijos.

Trečios nuotaikos — tai piktų ir karčių žmonių. Kodėl jie iš viso organizacijoj prisilaiko — paslaptis. Šiaip jau dėl jų būtų neverta laiko gaišinti pranešime, bet jų erzelis pila šaltą vandenį visos organizacijos temperatūron, ir todėl apie juos kiekvienam, at-kų rūpesčiais gyvenančiam, reikia žinoti. Kai kurių pyktis prašosi pacituojamas: „Kokie at-kijos stiprieji bruožai?" „Suskilimas, peštynės, pasisemti išminties galima ir neat-kų parengimuose." Kitas, at-kiją apibūdindamas, regis negali sustoti: „stagnacija, apmirimas, egoizmas, oportunizmas, kompromitacija, apsnūdimas, šantažavimas". Pora atsiunčia anketą tuščią ir parašo: „niekam nereikalingas darbas", arba „popierizmui nepritariu." Dar kitas, jei kuris klausimas nepatinka, pamoko šitaip: „kvailesnio klausimo negalima sugalvoti".

Šita supykusiųjų grupė — svarbi gairė veikiantiems ir sprendžiantiems konferencijoje, valdybose ar vienetuose. Tokių kritikų pasiskaičius ir pasiklausius, darosi aišku, kad nėra jokio reikalo bandyt visus patenkinti ir visiems pritikti. Tai būtų bergždžia pastanga.

O kas yra tie piktieji? Pažiūrėję jų duomenis, matome, kad jie arba visai nėję jokių pareigų organizacijoj ar tik prieš daugiau kaip penkerius metus: religinė praktika jų daugumos silpna; didesnis procentas negu kitų šeimoje jau kalba ne vien lietuviškai; daugiau apsisprendusių likti šiame krašte: daugiau nedalyvaujančių suvažiavimuose, stovyklose, kongresuose, neinančių į susirinkimus ir rečiau į lietuviškus parengimus. Tai debito žmonės, ateitininkams žuvę tikrai, ir dauguma turbūt ir lietuvių bendruomenei. Jų neatversime, ir pasyviųjų didele liepsna neuždegsime, bet tai ir nėra gyvybiškai svarbu. Svarbiau, kad mes, kaip organizacija atsakytume į norą lūkesčius ir entuziasmą tų, kurie šviesiai galvoja ir yra tikrieji at-kai žodžio prasme.

Kartų dialogo problema

Šito siekiant, kartų dialogo problema — ir jai sprendimo nėra lengvo — yra pati pagrindinė problema. Vyresnieji jaunimui turi daug ko duoti, ir jaunesnieji ieško vyresniųjų atramos, bet daugeliu atžvilgių kartos nesusieina ir viena antros nesupranta.

Kai kurie sendraugiai iš viso, dauguma turbūt bent kai kuriais atžviliais, į jaunimą žiūri negatyviai — su būgštvimu ir pesimizmu. Jaunimas šitą pesimizmą jaučia, ir todėl nenuostabu, kad kartais šalinasi ir laikosi atokiai. Vienas studentas šitaip apibrėžia vieną iš silpnųjų organizacijos bruožų: „Kai kurių (ne visų) vyresniųjų pasibaisėtinas užsidarymas savo asmeniniuose praeities įspūdžiuose ir jų visiškas nesiskaitymas su jaunesniųjų dabarties sunkumais bei ateities viltimis". O sendraugis silpnąjį bruožą šitaip nusako: „Jaunimo, šiame krašte mokslus einančio ar juos baigusio, elgsena ir galvosena, besikertanti su at-kų principais". Sendraugis nesupranta jauno

„Kalakursuose" Dainavoje pernai lapkričio mėn.: Dana Grajauskaitė ir Darius Udrys.

žmogaus entuziasmo krašto aplinkai, kylančio iš gyvo reikalo ją pažinti, joje gyventi, ją apvaldyti; jaunam gi nėra aišku, kodėl vyresnysis aplinkai jaučia nepasitikėjimą ir nei nenori jos pažinti. Vienoje magistro studijoje, kuriai davinius sendraugiai dosniai susiuntė, randama, kad didelė dauguma sendraugių sutinka su štai kokiais sakiniais: „Amerikos gyvenimo būdas negatyvia įtaka gresia mūsų svarbiausioms moralinėms ir kultūrinėms vertybėms"; „amerikiečių etikos įtakoj, daugelis žmonių daro nuolaidas savo pačių moraliniuose principuose", „amerikietiškos vertybės nesutampa su tomis vertybėmis, kurias mes stengiamės perduoti svo jauniesiems", „šio krašto materialinis nusiteikimas nuodija mūsų jaunųjų mintis"; „Amerikos gyvenimo gritis kenkia fizinei ir dvasinei gerovei"; „šio krašto masinė nuotaika kelia gilų vienišumo jausmą". Taigi galime įsivaizduoti, kaip jaučiasi jaunas studentas tarpe vyresniųjų, kurie į jį žiūri kaip į varškėtį, verdamą puode nuodų, negatyvios įtakos,nedoros etikos ir klaidingų vertybių. Jis gali būti geriausių ir sveikiausių intencijų, kilniausio ir šviežio entuziazmo, bet jo jaunatviška iniciatyva atsidaužia į sendraugio nepasitikėjimą. O gerų intencijų ir iniciatyvos yra. Retas sendraugis taip konkrečiai pastato tokius klausimus, kaip savęs klausia 17-kos metų studentas ar 20-ties studentė: „Kaip sugrįžti prie pirminio at-kų tikslo, t.y. aktyvaus visos lietuviškos aplinkos įjungimo į Kristų"; „Kaip surasti organizacijai bent vieną praktišką būda nekovot dėl katalikybės, bet ją skleist"; „Kaip lietuviškumą ne tik išlaikyti, bet jį skleisti?" Jaunesniems taip pat visai nesuprantamas ir kai kurių sendraugių užsiėmimas kažkokiom praeities sąskaitom, kurios, jiems, iš šono žiūrint, nieko bendro neturi su tuo, ką at-kai išpažįsta. „Kaip galima tikėtis organizacinės drausmės", viena studentė rašo, „jei mūsų vadai sendraugiai, tie, kurie Voronežo laikus mums linksniuoja, rinkimuose balsuoja pagal tai ar kandidatas krikščionis demokratas ar frontininkas? Atrodo kad ideologija kažkur netoli Voronežo ir liko; jeigu jaunieji jos nesupranta, tai vyresnieji jos neįgyvendina". O kita paprasčiau pasako: „Ar nebūtų mūsų organizacija tobulesnė ir įdealesnė jeigu tėvai, t.y. sendraugiai nustotų bartis ir peštis tarp savęs?" Šitoks sendraugių vaizdas yra ne pas vieną studentą, o jie laukia ir aiškiai to prašo — konkrečios atramos jų problemose, ne pamokslo ar pabūkštavimo iš viršaus.

Taigi kartų dialogo klausimas yra at-kams gyvybinis klausimas, ir jis pręsis tik tada, jei sendraugiai tai paims širdin pirmuoju rūpesčiu — ne kelintuoju po fondų, komitetų ir minėjimų.

Pareiga ar proga

Baigiant faktų apžvalgą, peršasi ir viena pridėtinė mintis, kuri gal taip pat svarstytina at-kijos padėtį įvertinant. Svečio krašto sąlygose mes randamės išstumti į laisvalaikį. Tam tikra prasme esame laisvalaikio organizacija, savaitgalinė. Jei Lietuvoje moksleivis at-kas galėjo būti ir buvo at-kas mokyklos suole, studentas universitete, sendraugis savo darbe lietuviškoje dirvoje, tai dabar šitaip nėra. Ji neugdo moksleivio lietuviškos sąmonės, ji neskatina sudento aštrinti jėgas Lietuvos labui, o sendraugio tiesioginis darbas nepatenkina tos misijos, kurią jis jaučia savo tautai. At-kai pilnu at-kiškuoju veiksmu, tegali būti už savo darbo ir už mokyklos ribų. Tą laiką po darbo ar po mokyklos mirtingieji vadina laisvalaikiu. O ko mes tuo laisvu laiku reikalaujame, iš moksleivio, iš studento ir sendraugio ir ką pasiūlome? Ateinininkiškąjį darbą ir ateitininkiškąją mokyklą. Nenuostabu todėl, kad kiekvienas narys tokio siūlymo ir atsipurto. Laisvalaikiu jis nemėgsta to, kas privaloma, o ieško to, kas galima. Laisvalaikis nepakenčia pareigos, o siekia progos daryti tai, kas kitu metu negalima.

Mes gi, pamėgę kilnius šūkius, kilnias idėjas, esam linkę pabrėžti pareigą, nes pareiga regis kilnesnis dalykas, negu proga. Taip bekildami, galim išlipt ir iš gyvenimo, ir be reikalo. Į sekmadienio šv. Mišias galima žiūrėti kaip į pareigą ar kaip į progą. Ir turbūt malda gilesnė to žmogaus, kuris Mišioms ateina ne iš pareigos, o progai — progai dalyvauti Kristaus aukoje.

Ateitininkų organizacija taip pat gali būti ir turi būti proga. Proga jaunam išmokti to, ko jis kitur negali išmokti, proga būti priimtam ir įvertintam, kaip tepriima glaudus draugų būrys ar teįvertina organizacija, kuriai brangus kiekvienas narys; proga vyresniam padėt jaunajam tuo, kuo niekas kitas jam padėt negali, ir pajust tą dėkingumą, kuris ateina tik iš jaunos širdies. „Man patinka", rašo viena vienuolikmetė moksleivė, „kai apie didvyrius ir Lietuvą kalbme."

Pagaliau proga tiems atokiesiems, patingusiems įsižiebt kibirkštį judriųjų ugnies, o gal proga ir tiems piktiesiems pasisemt lašelį giedros.

Žvilgsnis į ateitį

Vytautas Vygantas

Dr. Vytautas Vygantas.

Prieš kiek laiko Amerikoje pagarsėjęs katalikų teologas tėvas jėzuitas Gustav Weigel viename straipsnyje, kalbėdamas apie antgamtinio ir bendro gėrio santykiavimą, skirstė problematiką į tris polius arba tis reiškinius: į momento uždavinius, į tarpinius arba laikinius uždavinius, kuriuos jis angliškai vadino „intermediate", ir į galutinius tikslus. Pažiūrėkime mes į mūsų sąjūdžio ateinančius dvidešimt penkerius metus iš šitokios perspektyvos.

Į momento uždavinius kreipiame šiuo metu dėmesį. Kongresas tą yra padaręs — jūs girdėsite nutarimus, rezoliucijas; tai bus momento uždaviniai rytojui, poryt, ateinantiems metams. Čia tai komentuoti jau būtų neprasminga.

Galutinių tikslų siekime daug kas aišku, nedviprasmiška: tai mūsų žengimas laike į amžinybę. Per kasdienybę — į amžinybę, kasdieninius rūpesčius, sprendžiant krikščioniškos atsakomybės perspektyvoj. Žingsnis su laiju — nebandome mes gyvenimo vytis, bet stengiamės jam vadovaut, visa atnaujindami Kristuje. Tai galutinio tikslo perspektyva.

Tačiau kur kas sunkiau ir gyvenimo audrose kur kas problematiškiau pažvelgti į laikinius, į tarpinius siekimus.

Kviečiu jus kartu su manim į kelionę — burlaiviu. Todėl išvykime į tą dvidešimt penkerių metų burlaivio kelionę mūsų sąjūdžio tikslus — tuos tarpinius tikslus — atrasti. Krantas pranykęs, nebėra kur pažiūrėti ir lengvai nustatyti, nuo kur aš nutolęs arba kur man reikia važiuot. Nėra tos krypties, kuri aiškiai matyti, kai važiuoji keliu, dar su užrašais, ir vėjas ne visuomet pučia. Aukščiausas dar atkreipia laivą taip, ar padėjimo, ar pasunkinimo prasme, kaip Jam atrodo mes esam verti. Ir todėl šita kelionė bus kaip tik tokio svartančiojo, klausančio pobūdžio.

Kas gi bus per ateinančius dvidešimt penkerius metus? Daug pranašų pasulinėje arenoj. Nuo intelektualizmu prisidengusių čigonų, kurie bando išburti ateitį, iki tikrai rimtų mokslininkų, kurie yra bandę nusakyti, kuo ateitis pasižymės, kas mūsų laukia. Iš begalės tokių spėliojimų ir tvirtinimų pasirinkau tik keturis faktus.

Knyga — inteligentiškumo būtinybė. 1500 metais, kai spaudos priemonės buvo sumodernintos, Europoje per metus pasirodydavo tūkstantis knygų. 450 metų vėliau jų per metus būdavo 120,000 vien Europoj. Kas anksčiau pasirodydavo per šimtą metų, dabar pasirodo per maždaug septynis mėnesius. Jei 1965 metais knygų pasirodydavo tūkstantis naujų knygų pavadinimų pasaulyje, tai šio šimtmečio gale manoma, kad tas skaičius padvigubės. Šešiasdešimt milijonų puslapių kasmet paskiriama vien tik technologijos ir mokslinių straipsnių atspausdinimui.

Miestas — visuomeniškumo bazė. 1975 Metais septyni miestai turėjo daugiau negu 10 milijonų gy-

ventojų. Kito šimtmečio pradžioj pramatoma, kad tokių miestų bus 25. Nuo 7 iki 25 miestų, kurie peržengia 10 milijonų gyventojų, o jų tarpe 20 besivystančiuose kraštuose. O Meksikos mieste kai kas numato 31 milijoną žmonių 2000 metais. Dešimt kartų daugiau, negu yra lietuvių Lietuvoj.

Šeimos. Jei šiuo metu dar 90% žmonių savo gyvenime sudaro šeimas, tas skaičius pramatomas krentantis iki 85% per ateinančs 15 metų. Įdomu, kad jei 41% protestantų, 30 metų sulaukę, dar nėra vedę, tai katalikai dar ilgiau laukia vedybų ar jas atideda, nes jų yra 57%, kurie nėra sudarę šeimos, sulaukę trisdešimties metų.

Bažnyčia. Žiūrėkim į Afriką, į tą kontinentą, kuris kai kuriais atžvilgiais bus, nors mes to gal ir nenorim girdėti, Bažnyčios ir gal pasaulio ateitis. 1900 metais tame žemyne tikinčiųjų buvo truputį daugiau kaip vienas milijonas, ir tai sudarė 1% visų gyventojų. Šiandieną krikščionių, katalikų specifiškai, yra 65 milijonai, kas sudaro 16% visų kontinento žmonių. Kas metai katalikų skaičius didėja dviem milijonais, ir ateinančio tūkstantmečio pradžioje tikimasi jų daugiau kaip 200 milijonų.

Tų faktų, kuriuos išvardijau, bendras vardiklis yra kiekybinio elemento visapusiškas progimas, jei taip galima pasakyti. Tūris, dydis, greitis auga turbūt sparčiau negu matematiškai būtų galima išreikšti geometrine progresija.

Palikim faktus, pažiūrėkim į tam tikrus veiksmo ar idėjos įvykius, — jų areną. Gal reikėtų paminėti keturis niuansus.

Maistas. Jei dar prieš 10 ar 15 metų šią planetą ar jos Vakarus supurtė tam tikra energijos stoka, skystos energijos, tai daug kas pramato, kad tolimesnė krizė gali būti maisto. Nepakaks maisto visiem žmonėm šioj planetoj. Etiopija tai jau dabar rodo. Yra tokių pavojų arba tokių tragiškų situacijų ir mūsų krašte. Maisto problema yra gili.

Etninė plotmė — sociologinė perspektyva. Jungtinėse Amerikos Valstybėse ispaniškai kalbą turbūt dar ateinančiais metais taps didžiausia mažuma, pralenkę juodųjų rasę. O šio šimtmečio gale be abejonės skaičiumi ji taps tokia galinga, kad turbūt vienas iš keturių visame JAV krašte bus ispanų mažumos žmogus. Kalifornijoje jų manoma bus 50%. Turbūt panašus procentas bus ir mano dabartinėj gyvenvietėj, Texas. Nenustebkime, jei į Amerikos vadovus — prezidentus — kandidatuos vienas ar kitas toks asmuo. Nenustebčiau, jei kandidatuotų Cisneros iš San Antonio. Tai puiki asmenybė, kaip man jį teko stebėti iš arčiau. Ką tai darys, kas atsitiks su anglosaksų galios struktūra, kai tokia stipri mažuma ateis su savo jėga ir gaivalinga galia į valstybės areną? Ir jau dabar yra toks išsivystymas, kad ji stiprėja, nes auga dvigubai greičiau negu anglosaksai ir juodieji.

Trečias idėjinės srities laukas — ekonomija. Skola, deficitas — mums visiems problema. Nes tikrąja to žodžio prasme visi mes nuo to kenčiame. Jeigu mes ir gauname didesnes algas, tai tikrai daug mažiau už tą žaliuką galime nusipirkti. Ingliacija labai negailestingai žmogaus nuosavybę žlugdo. Tarptautinėj plotmėj skolos perspektyva yra dar skaudesnė. Kraštai, kurie bando vystytis, pasidaro tiek skolų, kad jie net savo skolų palūkanų nebegali išmokėti. Nenuostabu, kad per pastaruosius kelis mėnesius Castro pradėjo raginti visus skolas pamiršti ir iš viso daugiau jų nebeapmokėti. Žinoma, toks komunistinis kėsinimasis į Vakarų ekonomiją yra suprantamas. Tačiau ateina į tą areną žmonių, kurie žiūri į tą perspektyvą iš savo krašto užduoties, iš kitų parametrų. Neseniai Peru valstybėje išrinktas naujas prezidentas Allen Garcia Perez, 35 metų vyras, tvirtina, kad jo kraštas sutiks mokėti 10% visų krašto eksporto pajamų skoloms išlyginti. Reiškia, vieną dešimtadalį kiekvieno dolerio, pezo, kurį jie gaus, atiduos bankininkams, kad jų pajamų ir pelno skaičiai būtų dar didesni. Bet jis ribosis dešimčia procentų. Bankai dreba; jie nežino, iaip į tai raguoti. Savotiška prasme čia yra įdomus krikščioniškosios socialinės perspektyvos momentas — mes turėtume apie tai pagalvoti, nors tiesiogiai tai turbūt mūsų neliečia.

Bažnyčioje — ketvirta idėjų plotmė — pašaukimų klausimas. Man prieš akis stovi Via Zelina, Sao Paulo, Brazilijoje daugeliui jums žinomo Dėdės Juozo — kunigo Juozo Šeškevičiaus atvejis. Ir aš esu buvęs pas jį toj parapijoj ne vieną kartą, ir jo parapijoj tuo metu, kada paskutinį kartą jį lankiau, narių užsirašiusių, ar tokių, kurie save laikė parapijos nariais, buvo 40,000 sielų. Ir aš pagalvojau apie išpažintį — keturios minutės vienai sielai išpažinti savo kaltes. Kunigas Šeškevičius sėdi klausykloje aštuonias valandas dienoje, šešias dienas savaitėje, ir jam trunka 55 savaites, kol jis gali išklausyti visų savo parapijiečių keturių minučių išpažinties. O kaip dėl to gilaus nusidėjėlio, kuris nori pusę valandos pasikalbėti? Bepigu mums, kada santykis yra penkiolika šimtų ar trys tūkstančiai.

Reta parapija, nors lietuvių tarpe tas daugiau pasitaiko, kur parapijoj tik vienas kunigas. Bet mūsų dvasiškių amžiaus vidurkis, kaip dokumentuose esu suskaičiavęs, yra kažkiek daugiau negu 68 metų amžiaus. Ar ne savaime kyla diakonų klausimas? Ar ne savaime kyla tokios naujos idėjos, kaip bendruomeninės išpažinties problema? Tai vėl kita arena.

Keitimosi problematika. Mes matome, kad pasaulis per ateinančius dvidešimt penkerius metus keisis. Sutiksim su tuo, kad keitimasis yra kasdieninis reiškinys, kad pastovumas nebėra jau įžmogiška dorybė. Pastovumas ardomas (žinoma, tuo pačiu ir žmogaus vidinė įtampa vis didėja, nes keitimosi problematika neša įtampą, kol žmogus prie to keitimosi pripranta). Kai tokiu tempu keitimasis vyksta, tai įtampų didėjimas savaime suprantamas. Šioje arenoje gyvendami, kurioje daugelis iš mūsų gal Aukščiausiojo bus privilegijuoti pamatyti 2000-sius metus, o jaunieji pradės savo tikrą gyvenimą, žvelgdami į ten, kurgi mes stovime, kur mūsų vieta, kur pasireiškimo laukas, pažvelkime vėl į pagrindines mūsų gyvavimo sritis.

Pradėkime su Bažnyčia. Tikinčiųjų bendruomenę popiežius Jonas XXIII Vatikano suvažiavimu paruošė dvidešimt pirmajam amžiui. Nepaprastai puikiai pasauliečius liečią to suvažiavimo pareiškimai liudija, kaip mes buvome vedami į dvidešimt pirmąjį amžių. Savaime suprantamos tiesos buvo išreikštos taip, kad jos davė tam tikrą žavingą atspalvį. Ir keletą jų čia pacituosiu. „Šventasis suvažiavimas užmezga su žmonija pokalbį. Siekiama išsaugoti žmogaus asmenį ir atnaujinti žmonių bendruomenę. Viso mūsų aiškinimo centre stovįs žmogus — visas ir pilnas žmogus, su kūnu ir siela, širdimi ir sąžine, protu ir valia. Šventas susirinkimas skelbia nepaprastai aukštą žmogaus pašaukimą". Skaitau iš pastoracinės konstitucijos „Bažnyčia dabartiniame pasaulyje": „Bažnyčia nesivadovavo jokiais žemiškais troškimais, bet siekė tik vieno dalyko — Šventos dvasios vadovaujama tęsti darbą, kurio ėmėsi Kristus. Jis gi atėjo į pasaulį būti tiesos liudininku, atėjo ne smerkt, o gelbėti. Ne būti patarnaujamam, o tarnauti. Minėtam uždaviniui atlikti Bažnyčia visuomet privalo žvelgti į laiko ženklus".

Perspektyva aiški, ir kur po tų dvidešimt metų po suvažiavimo ir tų minčių išreiškimo stovima? Bažnyčios galva — charizmatinis, stiprios valingos asmenybės asmuo, su stipria misija išsaugoti, išlaikyti tikėjimą ir jį skleisti Vatikano suvažiavimo dvasia. Kiek jis simbolių mums parodo, apie kuriuos mes dar nepagalvojame? Į kiekvieną kraštą atvažiavęs, jis pabučiuoja žemę. Ar tai nėra tarno puikus simbolis? Šventas Tėvas dabar akcentuoja brandinimą ir vertikalinį žvilgsnį į Suvažiavimo nutarimus. Tačiau yra žmonių, ir tai suprantama, kurie pasigenda vedimo į dvidešimt pirmąjį šimtmetį, kuriam paruošti Suvažiavimas buvo ir šaukiamas (ne vien tam, bet ir tam tikslui). Gyvenimo greičio ir Bažnyčios

Los Angeles, CA, ateitininkai po šeimos šventės šį pavasarį.

amžinybės siekimo suderinimas — tai vienas iš gyvųjų ateinančio ketvirčio uždavinių.

Bažnyčia visuomet savo užtikrintu sprendimu vėluoja, jeigu mes į tai žvelgiam iš kasdienybės perspektyvos. Bažnyčia amžinybės prasme nevėluoja, bet to žmogaus, atskiro individo, trumpo gyvenimo perspektyvoje kartu su Bažnyčios visapusišku žvilgsniu yra visuomet įtampa. Ir tai įtampai mažinti, kartais net stiprinti, reikia mąstytojų, mintytojų, kurie sugebėtų kūrybiškai dalyvauti problemų sprendime. Ateitininkai praeity čia daug pasidarbavo — kovojant dėl Lietuvos Nepriklausomybės, Lietuvos valstybiniam gyvenime, ir tremtyje. Jau minėjau vienam diskusiniam būrelyje Reino konferencijos nuostabią paskaitą, kuria profesorius Antanas Maceina ant pievos mums sėdinčius švietė, koks buvs antikristas, jo nauja forma ir siekiai. kBažnyčia, mano supratimu, artimoj ateity turės suprasti savo tarnavimo misiją dar tiksliau. Ne vien tik asmeninio išganymo plotmėje, bet ir bendruomeninės veiklos arenoje. Mūsų tarpe yra naujojo ganytojo ženklų — jis bando pirmuosius tuos žingsnius daryti. Mes viliamės ir mes tikimės vyskupui Pauliui Baltakiui ta prasme daug sėkmės. Svarų vaidmenį toj bendruomeninių problemų sprendimų arenoje lemtai ar nelemtai turės išlaisvinimo teologijos idėjos. Labai džiugu, kad kunigo Prano Gaidos vedamajame Tėviškės Žiburių laikraštyje jau yra platus profesoriaus Antano Maceinos žvilgsnis į tą problematiką. Kęstučio Skrupskelio šio kongreso paskaitos sugretinimo analizė — tai mūsų, taip sakant, pirmieji mintijimo žingsniai.

Lietuviškumo plotmėje. Jaunoje sieloje išlaikyti lietuviškumą galima tik tada, kada jis yra sukuriamas. Reikia jaunoje dvasioje kurti tą lietuviškumą, reikia padėti tai jaunai širdžiai, tam jaunam protui savo lietuviškumo ežzistencinius pagrindus sudaryti, sukurti. Kaip ir mes kiekvienas Bažnyčioje turime pagrindą, vaizdą Dievo, taip ir jauna siela turi susidaryti savo lietuviškumo tapatybę.

Man dėl to atrodo, kad todėl veikloje už lietuviškumą kyla trys pagrindiniai klausimai, paprasti, panažiai kaip Dovydaitis šimtmečio pradžioje į ateitininkus ir kitus kreipėsi. Jis klausė: kas mes esame? Aš klausiu: kas yra lietuviškumas? Atsimenu pokalbį su poetu kunigu, kuris, išgirdęs šitą mano klausimą, pasakė: „Nu, jau jeigu Vygantas šitokį klausimą klausia, tai tikrai su mumis blogai". Nesuprato tos esmės, kur aš kėliau klausimą, kad mes pradėtume apie tai galvoti. Nežinau, kokį pažymį man profesorius duotų, jeigu aš atsakyčiau tą klausimą, kas lietuviškumas yra man. Tas klausimas jaunajai kartai yra svarbus, nes kuo ilgiau išeivija tęsis, tuo sąmoningesnis turės tas žmogus būti, kuris save laikys lietuviu. Į šitą klausimą atsakymas, mano su-

VEIDAI IR VARDAI ATEITININKŲ GRETOSE LAIKO TĖKMĖJE

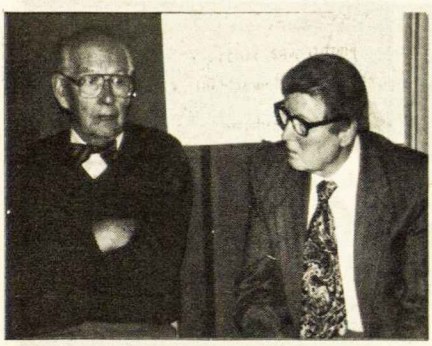

Ateitininkų federacijos vadai, kuriuos dar turime savo tarpe (iš kairės): dr. Adolfas Damušis ir dr. Petras Kisielius.

Buvęs Ateitininkų federacijos vadas a.a. Juozas Laučka.

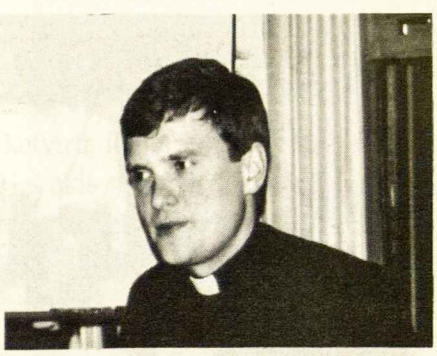

Kun. Rimas Gudelis.

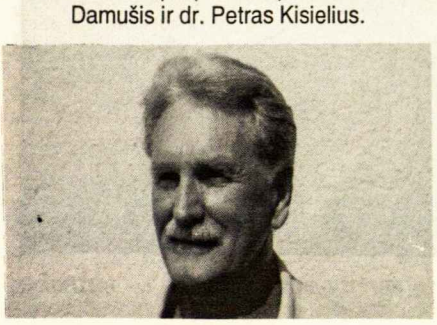

Prof. Juozas Eretas.

Prof Vytautas Vardys.

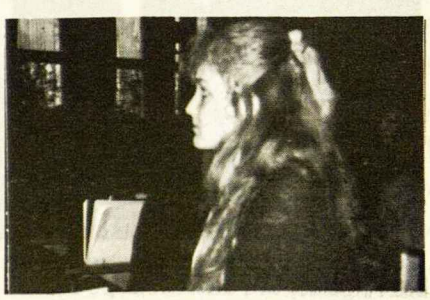

MAS akademija Varniuose 1994 m.

pratimu, yra būtinybė.

Iš to plaukia labai paprastas antras klausimas: kodėl man savyje kurti lietuvybę, arba, tradiciškai sakant, man savyje lietuviškumą savyje išlaikyti? Jis jau lengviau atsakomas negu pirmasis klausimas, bet jis reikalauja kasdieninio dėmesio, kad ypač tam trapiam brandos laikotarpyj jaunas žmogus apsispręstų už nuolatinį savo santykiavimą su lietuvių kalba. Kaip, kur išlaikyti yra metodo problematika, kuri kasdieną vyksta, apie kurią kalbėti gal čia nereikia, bet kuri turi būti mūsų ateitininkiškosios veiklos vienas pagrindinių klausimų. Lietuviška išeivijos literatūra šiuo atžvilgiu ya gan kukli. Regis (ir čia atsiprašau už savo ribotumą), tik Juozas Girnius ir Antanas Sužiedėlis giliau mąstančiai yra pasisakę. Ypač Antanas Sužiedėlis 50 metų ateitininkijos jubiliejiniame kongrese yra metęs mintį, kad artimo meilė yra tautiškumo motivacijos bazė. Mes dar per daug į tai nesam reagavę, bet tai moderni ir prasminga mintis.

Šituos klausimus sau keldami, mes atrandame tam tikrą netikėtą ramstį, arba tam tikrą paramą, ateinančią iš Pietų. Jau minėjau, kad ispanų etninė grupė, ar tai portorikiečiai, ar kubiečiai, ar meksikiečiai, ar patys ispanai, ar kurie kiti ta kalba kalbą įneša dėmesio etniniam pasauliui. Kai kuriose valstybėse jau reikalaujama, kad balsavimo lapeliai būtų išspausdint angliškai ir ispaniškai. Ateina respektas, ateina tam tikras pagarbumas etninei grupei. Kanada šiuo atžvilgiu yra jau daugiau pažengusi, negu mes čia Jungtinėse Amerikos Valstybėse. Kai tam suteikiama tam tikra pagarba, tam tikras dėmesys, tai ir lietuviškumui tuo pačiu yra puiki proga, puiki galimybė tapti pasipriešinimu prieš vietinį konformizmą. Kai Jono Jonaičio įtaka „to keep up with the Joneses" sumažės, tai lietuviškumas bus pasipriešinimo bazė prieš tą konformizmą, jis mums suteiks savarankiškumo galimybes. Bet tam reikalingas sąmoningumas, reikalingas atsakymas į klausimą: kas yra lietuviškumas? Kodėl aš jį turiu išlaikyti? Kodėl jį turiu kurti? ir kaip man tai padaryti?

Mes buvome kultūrinis avangardas ir Vardžio žodžiais, mes buvome paženklinti moderninimo siekių. Visuomenėj įnešėme į idėjų dirvą tą pasaulio moderninimo mintį. Manau, kad ir dabar dar mes esame toj pačioj plotmėj, tik akcentas kiek skirtingai reiškiasi. Viliuosi, kad manęs blogai nesuprasite, bet šiandien kultūrinė kūryba prasiplėtė ar kie nusisuko daugiau į kiekybinius atspalvius, į ekonominį, sociologinį, politinių mokslų, psichologijos, ar šiaip homocentrinius akcentus. Žmogaus centras daugiau išreiškiamas kiekybiniu atžvilgiu. Tai tam tikros labai ryškios tendendijos šių dienų gyvenime. O kaip mes stovime ten, toje šviesoje? Manau, kad ir čia mes esame mūsų visuomenės plotmėje avangardo po-

MAS akademija Varniuose 1994 m.

Edmondas Saliklis, Čikagos ASS sk. pirm.

Kristina Liaugaudaitė, SAS pirm. 1994 m.

Ses. Margarita Bareikaitė.

Ina Biliūnienė, Clevelando jaunučių globėja.

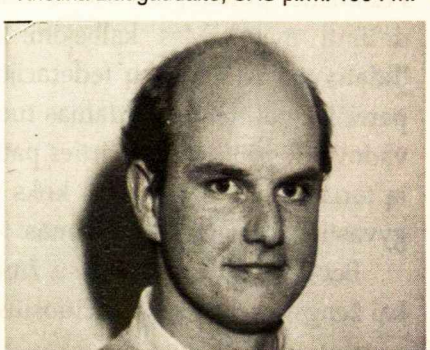

Vytas Čuplinskas,
XII kongreso plakato autorius.

zicijoje. Arba jau esame bent žengę pirmuosius žingsnius. Žvelkime į, pavyzdžiui, psichologus. Daugelis Amerikoje (turiu minty Šiaurės Ameriką) psichologijos, sociologijos mokslus baigę yra krikščioniškos orientacijos asmenys. Bet, Vardžio mintį tęsiant, negalime tik tenkintis tebėtojo role — reikia ir paveikti kūrybinį procesą. Mums, palyginti, mažai reikia tokio socialinių mokslų žinovo, kuris tik iš tolo stebėdamas pateikia socialinio gyvenimo nusakymus, statistiškai paremtus.

Man labai prisimena Amerikos psichologai, kurie savo testais taip sugebėjo nesąmoningai sukurti tokią situaciją, kad juodieji žmonės negalėjo darbų gauti. Ir staiga, kai pilietinių teisių judėjimas čia labai suintensyvėjo, tie psichologai, pasirodo, pateko į krizę, nes iš esmės pradėta klausti, ar jie buvo antipilietinių teisių žmonės, ir visi testai beveik iškrito iš arenos. Ilgą laiką darbus buvo galima gauti nesiskaitant su testais. Ką tuo noriu pasakyti? Kad visiškai netikėtai žmogus gali patekti į tokią areną, kur jis nesąmoningai tęsia, jeigu jis pats ir sąmoningai nesupranta problematikos, tokius dalykus, kurių kaip krikščionis žmogus net nedarytų. Ir atrodo, kad mums reikia formuluotojų, mums reikia tokių, kuie paveikia, kurie pakeičia perspektyvą. Anglai turi labai gerą terminą „agent for charge" — tokių homocentrinių mokslo žmonių mums reikia, o ne pasyvių, kurie rekorduoja ir praneša, kas įvyko.

Kur mes esam? Ar pasitenkinsim tuo, kad Lietuvos Nepriklausomybės karų laikais pirmąją karo mokyklos laidą sudarė dauguma ateitininkų karininkų, paskui mes tą areną perleidome kitiems ir nuėjome kitų dirvonų arti akėti. Šitą dirvą apleisti, man atrodo mūsų jaunieji mokslininkai ir kultūrininkai, kūrėjai negalėtų ar neturėtų — dirva plati, iniciatyva būtina, ir reikia suprast reikalą veikti ir keisti, formuluoti misiją.

Ar mes išliksime? — tai kita perspektyva — kaip organizacija ir sąjūdis? Pirmiausia — organizacija. Prisimenu pokalbį su vienu brangiu bičiuliu prieš dešimtį metų. Mes kalbėjom: aš jį raginau kandidatuoti į Ateitininkų federacijos vadus, ir jis man pareiškė, gal net netikėdamas tuo ką sakė, jis nenorįs vadovauti sąjūdžiui jo mirties patale. Bet pažiūrėkim į tą tariamą ligonį šiandien: koks gajus, dinamiškas ir gyvastingas tas mūsų judėjimas.

Bet koks gi bus tas mūsų žmogus — ateitininkas, kai žengsime į du tūkstančiuosius metus? Nubyrės ne vienas. Dar mažiau laiko bus, dar daugiau patingsim nuvežti savo jaunuosius į savo susibūrimus, dar daugiau pasitrauks į pasyvumo jūrą. Bet iš esmės liks žmogaus kokybė. Dvidešimt pirmojo šimtmečio mūsų žmogus ateitininkas bus sąmoningesnis, nes jis sąmoningai bus padaręs sprendimą šiame sąjūdyje ieškoti savo gyvenimui prasmės ir prisidėti prie šio pasaulio atnaujinimo Kristuje.

Manau, kad mes savo tarpe ir toliau turėsime elitą, bet to elito forma bus skirtinga. Vieni bus elitas savo kokybe, idėjine charakteristiką, idėjiškai bus kokybiškai, o kiti bus elitas savo lojalumu. Jau ir per šį Kongresą, jeigu stebėjome, pajutome, kad pas mus yra ženklų — ženklelių tam dviejų plotmių elitui. Vieni tvirtino, kad bandymams ateitininkų tarpe nėra vietos. Kiti tvirtino, kad turime ieškoti naujų perspektyvų. Susikalbėjimas tarpusavyje tarp tų dviejų elitinų grupių, tu idėjininkų ir jų lojalistų, jeigu juos taip galiu pavadinti, bus sunkesnis, negu jis šiandien yra. Ir šiandien mes turim kai kada sunkumų. Bet tai nenuostabu, kadangi į mus artėja tie du elitai iš skirtingų perspektyvų ir čia, mūsų sąjūdyje, bando atrasti savo namus ir prieglobstį.

Ir čia ateina mums vadovybinės perspektyvos klausimas. Jonas XXIII savo enciklika Mater et Magistra su ypatingu stiprumu iššaukė atgarsį tikinčiųjų bendruomenėje. Mums reikėjo ne tik mokytojos, bet ir motinos. Tie du pradai organizacinėje jungtyje iškėlė naują bangą entuziazmo Dievo tautoje.

Visai neseniai viena Jungtinių Tautų studijinė komisija paskelbė savo duomenis. Kas įdomu, kad ten, kur vadovauja vyrai, naudojamasi daugiau jėgos ar bent galios principu, kai tuo tarpu moterų vadovavimą ženklina atsakomybė. Ar neatėjo pats laikas, kad ateitininkų vado, taip sakant vadovavimo, pareigoms išrinktume moterį? Tebūnie po Juozo Polikaičio ji, mūsų pirmūnė. Ir ne dėl to, kad reaguotume į feministinio judėjimo lygybės reikalavimus, bet dėl to, kad, pirma, mums reikia atsakomybės principo vadovybėje, ir, antra, mums reikia motiniškumo, kuris užtikrintų mūsų tautiškumo gyvastį išeivijoje. Ir duokime visam lietuviškam sektoriui pavyzdį — tiek tėynėje, tiek išeivijoje. Tos pirmūnės mums reikia, idant liktume kūrybingi ir gajūs.

„Ateitis", 1985 m., nr. 9.

ALp(LKA)1786
1994, Nr.2/3